

ક્રમાંક:મઉમશબ/સંશોધન/૨૦૨૩/૩૪૨૩-૩૪૫૪

ગુજરાત માધ્યમિક અને

ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ,

સેક્ટર-૧૦ બી, જૂના સચિવાલય પાસે,

ગાંધીનગર. તા.૧૯/૧૦/૨૦૨૩

પ્રતિ,

જિલ્લા શિક્ષણાધિકારીશ્રી,(તમામ)

ગુજરાત રાજ્ય.

વિષય:- શૈક્ષણિક વર્ષ-૨૦૨૩-૨૪ થી અમલી ધોરણ-૧૦ અને ધોરણ-૧૨ના પ્રશ્નપત્ર પરિરૂપ મોકલવા બાબત.

સંદર્ભ :- (૧) અત્રેની કચેરીના પત્ર ક્રમાંક: મઉમશબ/સંશોધન/૨૦૨૩/૨૭૭૨-૨૮૦૮ તા.૨૧/૦૭/૨૦૨૩

(૨) અત્રેની કચેરીની સિંગલ ફાઇલ પર મળેલ સરકારશ્રીની મંજૂરી.

(૩) અત્રેની કચેરીના પત્રક્રમાંક: મઉમશબ/સંશોધન/૨૦૨૩/૩૭૯૯-૩૮૦૫, તા.૧૨/૧૦/૨૦૨૩

ઉપરોક્ત વિષય અન્વયે જણાવવાનું કે સંદર્ભ દર્શિત-૨ દર્શિત અત્રેની કચેરીની સિંગલ ફાઇલ પર મળેલ સરકારશ્રીની મંજૂરી અન્વયે ધોરણ-૧૦ અને ધોરણ-૧૨ના ૩૦% હેતુલક્ષી અને ૭૦% વર્ણનાત્મક પ્રકારના પ્રશ્નો મુજબ પ્રશ્નપત્ર પરિરૂપ, ગુણભાર અને નમૂનાના પ્રશ્નપત્રો તજજ્ઞશ્રીઓ દ્વારા નીચે દર્શાવેલ વિષયોના તૈયાર કરવામાં આવેલ છે.

ક્રમ	ધોરણ	વિષય
૧	૧૦	ગણિત (સ્ટાન્ડર્ડ)
૨	૧૦	ગણિત (બેઝિક)
૩	૧૦	વિજ્ઞાન
૪	૧૦	સામાજિક વિજ્ઞાન
૫	૧૦	ગુજરાતી (પ્રથમ ભાષા)
૬	૧૦	ગુજરાતી (દ્વિતીય ભાષા)
૭	૧૦	હિન્દી (પ્રથમ ભાષા)
૮	૧૦	હિન્દી (દ્વિતીય ભાષા)
૯	૧૦	અંગ્રેજી (પ્રથમ ભાષા)
૧૦	૧૦	અંગ્રેજી (દ્વિતીય ભાષા)
૧૧	૧૦	સંસ્કૃત
૧૨	૧૦	ઉર્દૂ (પ્રથમ ભાષા)

ક્રમ	ધોરણ	વિષય
૧	૧૨(વિ.પ્ર.)	ગણિત
૨	૧૨(વિ.પ્ર.)	રસાયણ વિજ્ઞાન
૩	૧૨(વિ.પ્ર.)	ભૌતિક વિજ્ઞાન
૪	૧૨(વિ.પ્ર.)	જીવવિજ્ઞાન
૫	૧૨(વિ.પ્ર.)	ગુજરાતી (પ્રથમ ભાષા)
૬	૧૨(વિ.પ્ર.)	ગુજરાતી (દ્વિતીય ભાષા)
૭	૧૨(વિ.પ્ર.)	હિન્દી (પ્રથમ ભાષા)
૮	૧૨(વિ.પ્ર.)	હિન્દી (દ્વિતીય ભાષા)
૯	૧૨(વિ.પ્ર.)	અંગ્રેજી (પ્રથમ ભાષા)
૧૦	૧૨(વિ.પ્ર.)	અંગ્રેજી (દ્વિતીય ભાષા)
૧૧	૧૨(વિ.પ્ર.)	સંસ્કૃત
-	-	-

P.T.O.

ક્રમ	ધોરણ	વિષય	ક્રમ	ધોરણ	વિષય
૧	૧૨(સા.પ્ર.)	અર્થશાસ્ત્ર	૧૦	૧૨(સા.પ્ર.)	ભૂગોળ
૨	૧૨(સા.પ્ર.)	વાણિજ્ય, વ્યવસ્થા અને સંચાલન	૧૧	૧૨(સા.પ્ર.)	તત્ત્વજ્ઞાન
૩	૧૨(સા.પ્ર.)	આંકડાશાસ્ત્ર	૧૨	૧૨(સા.પ્ર.)	ગુજરાતી (પ્રથમ ભાષા)
૪	૧૨(સા.પ્ર.)	નામાના મૂળતત્ત્વો	૧૩	૧૨(સા.પ્ર.)	ગુજરાતી (દ્વિતીય ભાષા)
૫	૧૨(સા.પ્ર.)	S.P.C.C	૧૪	૧૨(સા.પ્ર.)	હિન્દી (પ્રથમ ભાષા)
૬	૧૨(સા.પ્ર.)	મનોવિજ્ઞાન	૧૫	૧૨(સા.પ્ર.)	હિન્દી (દ્વિતીય ભાષા)
૭	૧૨(સા.પ્ર.)	સમાજશાસ્ત્ર	૧૬	૧૨(સા.પ્ર.)	અંગ્રેજી (પ્રથમ ભાષા)
૮	૧૨(સા.પ્ર.)	રાજ્યશાસ્ત્ર	૧૭	૧૨(સા.પ્ર.)	અંગ્રેજી (દ્વિતીય ભાષા)
૯	૧૨(સા.પ્ર.)	ઈતિહાસ	૧૮	૧૨(સા.પ્ર.)	સંસ્કૃત

ઉપરોક્ત યાદીમાં સમાવિષ્ટ ધોરણ-૧૦ અને ધોરણ-૧૨ના પ્રશ્નપત્ર પરિરૂપ, ગુણભાર અને નમૂનાના પ્રશ્નપત્રો આ સાથે મોકલવામાં આવે છે. જેમાં અગાઉ અત્રેની કચેરીના સંદર્ભ-(૧) દર્શિત પત્રથી કુલ ૧૪ વિષયોના NCERT દ્વારા ઘટાડેલ અભ્યાસક્રમ મુજબ પ્રશ્નપત્ર પરિરૂપ, ગુણભાર અને નમૂનાના પ્રશ્નપત્રો અત્રેની કચેરી દ્વારા મોકલવામાં આવેલ હતા તેને બદલે તજજ્ઞશ્રીઓ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ સંદર્ભ-(૩) દર્શિત પત્રમાં દર્શાવેલ વિગતે ૩૦% હેતુલક્ષી અને ૭૦% વર્ણનાત્મક પ્રકારના પ્રશ્નો મુજબ પ્રશ્નપત્ર પરિરૂપ મોકલવામાં આવે છે. તેનો અમલ કરવાનો રહેશે. ઉક્ત વિગતે આપના તાબા હેઠળની તમામ માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓને જાણ તેમજ અમલ સારું મોકલી આપવા જણાવવામાં આવે છે.

સચિવ

ગુજરાત માધ્યમિક અને
ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ,
ગાંધીનગર

બિડાણ-ઉપર મુજબ

નકલ સવિનય રવાના:

- માન.અધ્યક્ષશ્રી, ગુ.મા.અને ઉ.મા.શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર
- માન.સંયુક્ત નિયામકશ્રી, ગુ.મા.અને ઉ.મા.શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

નકલ રવાના:

- નાયબ નિયામકશ્રી (પરીક્ષા, વિજ્ઞાન પ્રવાહ, સામાન્ય પ્રવાહ, SSC), ગુ.મા.અને ઉ.મા. શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગરને જાણ તેમજ જરૂરી કાર્યવાહી કરવા સારું.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : અર્થશાસ્ત્ર (022) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	સંયોજન / કૌશલ્ય (S)	કુલ
ગુણ	45	30	20	05	100
ટકા (%)	45%	30%	20%	05%	100%

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	પ્રશ્નનો પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા		કુલ ગુણ
		જનરલ વિકલ્પ વિના	જનરલ વિકલ્પ સાથે	
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	20	20	20
2.	અતિ ટૂંકજવાબી પ્રશ્નો (VSA)	10	10	10
3.	ટૂંકજવાબી પ્રશ્નો (SA-I)	12	16	24
4.	ટૂંકજવાબી પ્રશ્નો (SA-II)	07	10	21
5.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	05	07	25
	કુલ	54	63	100

પ્રકરણ દીઠ ગુણભાર :

ક્રમ	પાઠ / પ્રકરણનું નામ	પ્રકરણદીઠ ગુણભાર	
		જનરલ વિકલ્પ વિના ગુણ	જનરલ વિકલ્પ સાથે ગુણ
1.	અર્થશાસ્ત્રમાં આલેખ	08	10
2.	વૃદ્ધિ અને વિકાસના નિર્દેશકો	10	13
3.	નાણું અને કુગાવો	08	10
4.	બેન્કિંગ અને નાણાકીય નીતિ	08	08
5.	ગરીબી	10	13
6.	બેરોજગારી	10	12
7.	વસ્તી	10	15
8.	કૃષિ ક્ષેત્ર	10	10
9.	વિદેશવેપાર	08	13
10.	ઉદ્યોગક્ષેત્ર	08	08
11.	ભારતીય અર્થતંત્રમાં નૂતન પ્રશ્નો	10	15
	કુલ	100	127

નોંધ : જનરલ વિકલ્પ સાથે દર્શાવેલ પ્રશ્નોના ગુણ નમૂનાના પ્રશ્નપત્ર પ્રમાણે દર્શાવેલ છે. અન્ય પ્રશ્નપત્ર માટે આ ગુણ અલગ હોઈ શકે છે.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : અર્થશાસ્ત્ર (022) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

પ્રશ્ન ક્રમ	વિભાગ તથા પ્રશ્નની વિગત	ગુણ
	વિભાગ - A	
1 થી 20	નીચે 1 થી 20 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો આપેલા છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ઉત્તર લખો. (દરેકનો 1 ગુણ)	20
	વિભાગ - B	
21 થી 30	નીચે આપેલા 21 થી 30 પ્રશ્નોના ઉત્તરો એક-બે વાક્યમાં આપો. (દરેકનો 1 ગુણ)	10
	વિભાગ - C	
31 થી 46	નીચે આપેલા પ્રશ્નો ક્રમાંક 31 થી 46 સુધીના 16 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 12 (બાર) પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર લખો. (દરેકના 2 ગુણ)	24
	વિભાગ - D	
47 થી 56	નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 47 થી 56 સુધીના 10 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 07 (સાત) પ્રશ્નોના ઉત્તર મુદ્દાસર લખો. (દરેકના 3 ગુણ)	21
	વિભાગ - E	
57 થી 63	નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 57 થી 63 સુધીના 07 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 05 (પાંચ) પ્રશ્નોના સવિસ્તાર ઉત્તર લખો. (દરેકનો 5 ગુણ)	25
	કુલ	100

સૂચના : વિભાગ-E માં પ્રશ્નક્રમાંક 63 આકૃતિ અને તેના વિશ્લેષણને લગતો પૂછવાનો રહેશે. જેમાં સમય આધારિત રેખાકૃતિ, સાદી સ્તંભાકૃતિ, પાસ-પાસેની સ્તંભાકૃતિ કે વિભાજિત સ્તંભાકૃતિમાંથી પૂછવાનો રહેશે. આ પ્રશ્નમાં દૃષ્ટિહીન વિદ્યાર્થીઓએ માત્ર સમજૂતી આપવી (વિશ્લેષણ કરવું) તેવી સ્પષ્ટ નોંધ કરવાની રહેશે.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : અર્થશાસ્ત્ર (022) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

સૂચનાઓ :

- આ પ્રશ્નપત્રમાં પાંચ વિભાગ છે અને કુલ 63 પ્રશ્નો છે.
- જવાબ આપતા પહેલાં પ્રશ્નોને કાળજીપૂર્વક વાંચી સૂચના મુજબ જવાબ આપો.
- વિભાગની સામે કૌંસમાં લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- નવો વિભાગ નવા પાના પરથી જ લખવો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા 1 થી 20 હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. [20]
(દરેકનો 1 ગુણ)
- (1) આકૃતિ ક્યા પ્રકારના વિતરણ માટે દોરવામાં આવે છે?
(A) વિસ્તાર (B) સતત (C) અસતત (D) આદર્શ
- (2) આર્થિક માહિતી અંગેની ડેટા CD કોણ તૈયાર કરે છે?
(A) શાળાઓ (B) સામાન્ય વ્યક્તિઓ (C) ખાનગી પ્રકાશકો
(D) પ્રયોગશાળાઓ, સંશોધન કેન્દ્રો, સરકાર વગેરે
- (3) માનવ વિકાસના આંકનું મૂલ્ય કેટલું હોય છે?
(A) એક (B) શૂન્ય થી એક વચ્ચે (C) સો (D) શૂન્ય
- (4) 'વિકાસ એટલે વૃદ્ધિ વત્તા પરિવર્તન' આ વિધાન કોણે રજૂ કર્યું છે?
(A) ટોડેરો (B) જિરાલ્ડ મેયર (C) મેકલપ (D) હેન્સન
- (5) ભારત જરૂરી પેટ્રોલિયમ પેદાશના કેટલા ટકા જેટલો પુરવઠો આયાત દ્વારા પ્રાપ્ત કરે છે?
(A) 50 (B) 60 (C) 70 (D) 90
- (6) રિઝર્વ બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયાની સ્થાપના ક્યા વર્ષમાં થઈ હતી?
(A) 1951 (B) 1935 (C) 1947 (D) 1949
- (7) સંસ્કૃત ભાષા પ્રમાણે બેન્ક શબ્દનો અર્થ શું થાય?
(A) નાણાંનો પુરવઠો (B) મૂડી રોકાણ (C) મૂડીનો જથ્થો (D) વ્યાજ
- (8) વર્ષ 2013માં ભારતમાં સૌથી વધુ ગરીબી ક્યા રાજ્યમાં જોવા મળી હતી?
(A) છત્તીસગઢ (B) ગોવા (C) ગુજરાત (D) રાજસ્થાન
- (9) ખેતીક્ષેત્રે ખેડૂતોને પાક નિષ્ફળતાના જોખમથી રક્ષણ આપવા કઈ યોજના શરૂ કરવામાં આવી છે?
(A) NREGA (B) IRDP (C) PMFBY (D) IAY
- (10) અસરકારક માંગના અભાવે ક્યા પ્રકારની બેરોજગારી સર્જાય છે?
(A) પ્રચ્છન્ન (B) મોસમી (C) ઘર્ષણજન્ય (D) ચક્રીય
- (11) બેરોજગારીના પ્રકારો નક્કી કરવા માટેના ચાર માપદંડો કોણે રજૂ કર્યા છે?
(A) પ્રો. પી.ગુ (B) રાજકૃષ્ણ (C) કેઈન્સ (D) માર્શલ
- (12) ભારતમાં આયોજનનો આરંભ કઈ સાલમાં થયો?
(A) ઈ.સ. 1951 (B) ઈ.સ. 1981 (C) ઈ.સ. 1991 (D) ઈ.સ. 2001

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- (13) ભારતમાં નવી વસ્તીનીતિ (2000) માટેની સમિતિની રચના કોના વડપણ હેઠળ થઈ હતી ?
(A) દીન દયાળ ઉપાધ્યાય (B) જમશેદજી તાતા
(C) ડો. એમ.એસ.સ્વામીનાથન (D) રંગનાથન
- (14) ભારતમાં અધૂરી સિંચાઈ યોજનાઓ પૂરી કરવાની જવાબદારી કોને સોંપવામાં આવી છે ?
(A) RBI (B) NABARD (C) RRBs (D) SBI
- (15) વિદેશ વેપારમાં ક્યુ સાધન સૌથી ઓછું ગતિશીલ છે ?
(A) જમીન (B) મૂડી (C) નિયોજન શક્તિ (D) શ્રમ
- (16) લેણદેણની તુલામાં કેટલાં ખાતા હોય છે ?
(A) 1 (B) 2 (C) 3 (D) 4
- (17) અગરબત્તી ઉદ્યોગ એ કયા ઉદ્યોગનું ઉદાહરણ છે ?
(A) નાના પાયાનો ઉદ્યોગ (B) મોટા પાયાનો ઉદ્યોગ
(C) ગૃહ ઉદ્યોગ (D) મધ્યમ પાયાનો ઉદ્યોગ
- (18) જાહેર ક્ષેત્ર એટલે શું ?
(A) સરકાર દ્વારા સંચાલિત ક્ષેત્ર (B) આંતરરાષ્ટ્રીય ક્ષેત્ર
(C) લોકો દ્વારા સંચાલિત ક્ષેત્ર (D) સહકારવૃત્તિવાળુ ક્ષેત્ર
- (19) ભારતમાં રેલ્વેની સૌપ્રથમ શરૂઆત કયા વર્ષમાં થઈ હતી ?
(A) 1951 માં (B) 1901 માં (C) 1853 માં (D) 1875 માં
- (20) ભારતમાં સૌપ્રથમ તેલના ભંડારો ક્યાંથી પ્રાપ્ત થયા હતા ?
(A) ગુજરાત (B) મહારાષ્ટ્ર (C) અસમ (D) આંધ્રપ્રદેશ

વિભાગ - B

- નીચે આપેલા 21 થી 30 પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-બે વાક્યમાં આપો. (દરેકના 1 ગુણ)

[10]

- (21) વૃતાંશ શોધવાનું સૂત્ર લખો.
(22) જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તા આંક (PQLI)ની રજૂઆત કોના દ્વારા કરવામાં આવી ?
(23) પ્રધાનમંત્રી જનધન યોજનાનું સંચાલન કોણ કરે છે ?
(24) કયા પ્રકારની થાપણો સૌથી વધુ તરલ હોય છે ?
(25) ગરીબી રેખા એટલે શું ?
(26) કયા વયજૂથને ઉત્પાદકીય વયજૂથ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે ?
(27) NABARD નું પૂરું નામ જણાવો.
(28) વિદેશ વેપારનું કદ એટલે શું ?
(29) નાના પાયાના ઉદ્યોગો કયા પ્રકારની ઉત્પાદન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરે છે ?
(30) શહેરીકરણનો અર્થ આપો.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

વિભાગ - C

- નીચે આપેલા 31 થી 46 સુધીના 16 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 12 પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર લખો. (દરેકના 2 ગુણ) [24]
  - (31) અર્થશાસ્ત્રના અભ્યાસમાં કમ્પ્યુટર ટેકનોલોજીના ઉપયોગ તરીકે પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન સમજાવો.
  - (32) ઈન્ટરનેટના ઉપયોગના ભયસ્થાનો જણાવો.
  - (33) આર્થિક વિકાસના લક્ષણો જણાવો. (ગમે તે ચાર)
  - (34) આર્થિક વિકાસના નિર્દેશકોના નામ જણાવો.
  - (35) દાબેલો કુગાવો એટલે શું?
  - (36) નાણાંના પ્રકાર જણાવો.
  - (37) શિડયુલ બેન્કનું વર્ગીકરણ જણાવો.
  - (38) RBI ની નાણાંકીય નીતિના ગુણાત્મક સાધનોના માત્ર નામ જણાવો.
  - (39) ગરીબીનો આવક અભિગમ સમજાવો.
  - (40) પ્રચ્છન બેરોજગારીનો અર્થ આપો.
  - (41) પંડિત દીનદયાળ ઉપાધ્યાય શ્રમેવ જયતે યોજના ટૂંકમાં સમજાવો.
  - (42) શ્રી રાજકૃષ્ણ સમિતિએ રજૂ કરેલ બેરોજગારીના માપદંડોના માત્ર નામ જણાવો.
  - (43) લેણદેણની તુલાને અસર કરતા કોઈપણ ચાર પરિબળોના નામ જણાવો.
  - (44) આંતરિક વેપાર અને આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારનો અર્થ આપો.
  - (45) ખેતીના આધુનિકીકરણમાં ઉદ્યોગો કેવી રીતે ઉપયોગી છે? સમજાવો.
  - (46) ભારતમાં રેલવે સામેના પડકારો જણાવો.

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા 47 થી 56 સુધીના 10 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 7 પ્રશ્નોના ઉત્તર મુદ્દાસર આપો. (દરેકના 3 ગુણ) [21]
  - (47) આકૃતિ અને આલેખ દોરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો સમજાવો.
  - (48) માનવ વિકાસ આંકના ઘટકો સમજાવો.
  - (49) આર્થિક વૃદ્ધિ અને આર્થિક વિકાસનો તફાવત લખો. (કોઈપણ છ મુદ્દા)
  - (50) ગરીબીના કોઈપણ ત્રણ નિર્દેશકો સમજાવો.
  - (51) મહાત્માગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગારી ગેરંટી યોજના (મનરેગા) ટૂંકનોંધ લખો.
  - (52) ભારતમાં વસ્તી નિયંત્રણના કોઈપણ ત્રણ ઉપાયો સમજાવો.
  - (53) પાકની ફેરબદલી સમજાવો.
  - (54) ટૂંકનોંધ લખો. હુંડિયામણ દર
  - (55) વિદેશ વેપારના કારણો સમજાવો (ત્રણ મુદ્દા)
  - (56) વિશિષ્ટ આર્થિક વિસ્તાર (SEZ) સમજાવો.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

વિભાગ - E

- નીચે આપેલા 57 થી 63 સુધીના 7 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 5 પ્રશ્નોના ઉત્તર વિસ્તારપૂર્વક આપો. (દરેકના 5 ગુણ) [25]
  - (57) સાટા પ્રથાનો અર્થ આપી સાટા પ્રથાની મર્યાદાઓ સમજાવો.
  - (58) ભારતમાં ગરીબી ઘટાડવાના આર્થિક કારણો સમજાવો.
  - (59) મૃત્યુદરનો અર્થ આપી નીચાં મૃત્યુદરનાં કારણો સમજાવો.
  - (60) ભારતમાં ખેત ઉત્પાદકતા વધારવાના ટેકનોલોજીકલ સુધારાઓ સમજાવો.
  - (61) સ્થળાંતરનો અર્થ આપી સ્થળાંતરની નકારાત્મક અસરો ચર્ચો.
  - (62) શહેરીકરણની સમસ્યા હળવી કરવાના કોઈપણ પાંચ ઉપાયો સમજાવો.
  - (63) ભારતમાં જન્મદર અને મૃત્યુદરની આપેલી આંકડાકીય માહિતીને પાસ-પાસેની સ્તંભાકૃતિમાં રજૂ કરી વિશ્લેષણ કરો.

વર્ષ	જન્મદર (પ્રતિ 1000 વ્યક્તિએ)	મૃત્યુદર (પ્રતિ 1000 વ્યક્તિએ)
1951	39.9	27.4
2011	21.8	7.1

નોંધ : દૃષ્ટિહીન વિદ્યાર્થીઓએ માત્ર વિશ્લેષણ કરવું.

•••

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : વાણિજ્ય વ્યવસ્થા અને સંચાલન (046) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	સંયોજન / કૌશલ્ય (S)	કુલ
ગુણ	34	51	10	05	100
ટકા (%)	34%	51%	10%	05%	100%

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	પ્રશ્નનો પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા		કુલ ગુણ
		જનરલ વિકલ્પ વિના	જનરલ વિકલ્પ સાથે	
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	20	20	20
2.	અતિ ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (VSA)	10	10	10
3.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-I)	13	17	26
4.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-II)	08	12	24
5.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	04	06	20
	કુલ	55	65	100

પ્રકરણ દીઠ ગુણભાર :

ક્રમ	પાઠ / પ્રકરણનું નામ	પ્રકરણદીઠ ગુણભાર	
		જનરલ વિકલ્પ વિના ગુણ	જનરલ વિકલ્પ સાથે ગુણ
1.	સંચાલનનું સ્વરૂપ અને મહત્ત્વ	10	15
2.	સંચાલનના સિદ્ધાંતો	06	06
3.	આયોજન	07	12
4.	વ્યવસ્થાતંત્ર	10	10
5.	કર્મચારી વ્યવસ્થા	10	15
6.	દોરવણી	10	15
7.	અંકુશ	06	08
8.	નાણાકીય સંચાલન	08	08
9.	નાણાકીય બજાર	08	08
10.	બજારપ્રક્રિયા સંચાલન	09	12
11.	ગ્રાહક સુરક્ષા	08	13
12.	ધંધાકીય પર્યાવરણ	08	08
	કુલ	100	130

નોંધ : જનરલ વિકલ્પ સાથે દર્શાવેલ પ્રશ્નોના ગુણ નમૂનાના પ્રશ્નપત્ર પ્રમાણે દર્શાવેલ છે. અન્ય પ્રશ્નપત્ર માટે આ ગુણ અલગ હોઈ શકે છે.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : વાણિજ્ય વ્યવસ્થા અને સંચાલન (046) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

પ્રશ્ન ક્રમ	વિભાગ તથા પ્રશ્નની વિગત	ગુણ
	વિભાગ - A	
1 થી 20	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 1 થી 20 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલ ચાર વિકલ્પો (A,B,C,D) પૈકી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. (દરેકનો 1 ગુણ)	20
	વિભાગ - B	
21 થી 30	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 21 થી 30 સુધીના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ લખો. (દરેકનો 1 ગુણ)	10
	વિભાગ - C	
31 થી 47	નીચે આપેલા 31 થી 47 સુધીના કુલ 17 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 13 પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. (દરેકના 2 ગુણ)	26
	વિભાગ - D	
48 થી 59	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 48 થી 59 સુધીના 12 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 08 (આઠ) પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો. (દરેકના 3 ગુણ)	24
	વિભાગ - E	
60 થી 65	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 60 થી 65 સુધીના 06 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 04 (ચાર) પ્રશ્નોના વિસ્તારપૂર્વક જવાબ આપો. (દરેકના 5 ગુણ)	20
	કુલ	100

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : વાણિજ્ય વ્યવસ્થા અને સંચાલન (046) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર

કુલ ગુણ : 100

સૂચનાઓ :

- (1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ (A થી E) વિભાગ છે.
- (2) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- (3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખો.
- (4) નવો વિભાગ નવા પાના ઉપર લખવો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 1 થી 20 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા ચાર વિકલ્પ (A, B, C, D) પૈકી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. (દરેકનો 1 ગુણ)

[20]

- (1) સંચાલનની સપાટીઓ કેટલી છે ?
(A) એક (B) બે (C) ત્રણ (D) ચાર
- (2) સંચાલનના કાર્ય વિસ્તારો કેટલા છે ?
(A) ત્રણ (B) ચાર (C) પાંચ (D) સાત
- (3) ડોક્ટરના વ્યવસાય માટે ..... ની પદવી મેળવવી પડે છે.
(A) LL.B. (B) M.B.A. (C) M.Com. (D) M.B.B.S.
- (4) નવપ્રશિષ્ટ વિચારધારાના પ્રણેતા કોણ હતા ?
(A) હર્ષભર્ગ (B) હેનરી ફેયોલ (C) ફેડરીક ટેલર (D) એલ્ટન મેયો
- (5) આયોજનની વિધિનો પ્રથમ તબક્કો જણાવો.
(A) હેતુ નિર્ધારણ (B) આધાર સ્પષ્ટ કરવા (C) વૈકલ્પિક યોજના ઘડવી (D) ગૌણ યોજના ઘડવી
- (6) નીચેનામાંથી આયોજનું ઘટક જણાવો.
(A) સતત પ્રક્રિયા (B) અંકુશ (C) દોરવણી (D) નિયમો
- (7) ભરતી પછીનું બીજું કાર્ય કયું છે ?
(A) બઢતી આપવી (B) પસંદગી કરવી (C) તાલીમ આપવી (D) બદલી કરવી
- (8) અબ્રાહમ માસ્લોએ જરૂરિયાતનો અગ્રતાક્રમનો સિદ્ધાંત કઈ સાલમાં રજૂ કર્યો હતો ?
(A) 1917 (B) 1932 (C) 1943 (D) 1953
- (9) સંચાલનનું કયું કાર્ય અંકુશના જન્મદાતા તરીકે ઓળખાય છે ?
(A) વ્યવસ્થાતંત્ર (B) કર્મચારી વ્યવસ્થા (C) દોરવણી (D) આયોજન
- (10) એક નિષ્ણાતે આયોજન અને અંકુશને કોની સાથે સરખાવેલ છે ?
(A) શિક્ષક અને વિદ્યાર્થી (B) માતા અને પિતા (C) કાકા અને કાકી (D) જોડિયાં બાળકો
- (11) મૂડી માળખાનાં કેટલા પ્રકારો છે ?
(A) બે (B) ત્રણ (C) ચાર (D) પાંચ
- (12) વિદેશી રોકાણ સંસ્થાએ તેની નોંધણી કોની સમક્ષ કરાવવી પડે છે ?
(A) કંપની રજિસ્ટ્રાર (B) અદાલત (C) શેરબજાર (D) સેબી

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- (13) ટ્રેઝરી બિલ ભારત સરકાર વતી કોણ બહાર પાડે છે ?
(A) સ્ટેટ બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા (B) રિઝર્વ બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા
(C) સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા (D) નાણાકીય સંસ્થાઓ
- (14) ડિપોઝીટરી ધારો કયા વર્ષે અમલમાં આવ્યો ?
(A) 1991 (B) 1992 (C) 1995 (D) 1996
- (15) માર્કેટિંગ મિશ્રમાં નીચેના પૈકી કઈ બાબતનો સમાવેશ થતો નથી ?
(A) કિંમત (B) પેદાશ (C) વિતરણ (D) પેકિંગ
- (16) ઉત્પાદક → ગ્રાહક આ કયા પ્રકારની વિતરણ વ્યવસ્થા છે ?
(A) શૂન્ય સપાટીવાળી (B) એક સપાટીવાળી (C) બે સપાટીવાળી (D) ત્રણ સપાટીવાળી
- (17) જાહેર હિતની અરજી કઈ કોર્ટમાં થઈ શકે ?
(A) ફોજદારી કોર્ટ (B) દિવાની કોર્ટ (C) જિલ્લા કોર્ટ (D) સુપ્રીમ કોર્ટ
- (18) ગ્રાહક સુરક્ષાનો કાયદો કયા વર્ષમાં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો ?
(A) 1956 (B) 1932 (C) 1986 (D) 2015
- (19) વિદેશી હુડિયામણ માટે ભારતમાં હાલ કયો કાયદો અસ્તિત્વમાં છે ?
(A) FERA (B) FECA (C) FESA (D) FEMA
- (20) ભારતીય ચલણ રૂપિયાને કઈ સંજ્ઞા આપવામાં આવી છે ?
(A) TR (B) Rs. (C) ₹ (D) ¥

વિભાગ - B

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 21 થી 30 સુધીનાં પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ આપો. (દરેકનો 1 ગુણ)

[10]

- (21) I.I.M. નું વિસ્તૃત રૂપ લખો.
- (22) મધ્ય સપાટી સંચાલન બીજા કયા નામથી ઓળખાય છે ?
- (23) અંદાજપત્રના કોઈપણ બે પ્રકાર જણાવો.
- (24) અંકુશનું કાર્ય સંચાલનની કઈ સપાટીએ થાય છે ?
- (25) કાયમી મૂડીના કોઈપણ બે ઘટકો જણાવો.
- (26) ભારતમાં શેર બજારોનું નિયમન કોના દ્વારા થાય છે ?
- (27) માર્કેટીંગના કાર્યોમાં પ્રથમ કાર્ય કયું છે ?
- (28) બજારીય વિભાવનામાં કોણ કેન્દ્ર સ્થાને હોય છે ?
- (29) ગ્રાહકે ખરીદી કરી છે તેના પુરાવા રૂપે શું રજુ કરવું ફરજિયાત છે ?
- (30) ધંધાકીય પર્યાવરણના પરિબળોને મુખ્યત્વે કેટલા ભાગમાં વહેંચ્યા છે ?

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

વિભાગ - C

- નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 31 થી 47 સુધીના 17 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 13 પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. [26]
(દરેકના 2 ગુણ)
- (31) સંચાલનની વિવિધ સપાટીઓની આકૃતિ દોરો.
- (32) સંચાલનથી સમાજને કયા લાભ મળે છે ?
- (33) 'Rule of Thumb' કોને કહે છે ?
- (34) વ્યૂહરચના શા માટે જરૂરી છે ?
- (35) આયોજન ખર્ચાળ છે ? શા માટે ?
- (36) 'વ્યવસ્થાતંત્ર એ એકમનું શરીર છે અને આયોજન તેનું મગજ છે' - સમજાવો.
- (37) સત્તા અને જવાબદારીઓનું વિભાજન અને વ્યવસ્થાતંત્રનો પાયો છે. - સમજાવો.
- (38) ભરતી અને પસંદગી વચ્ચેનો ભેદ સ્પષ્ટ કરો.
- (39) બૌદ્ધિક કસોટી અને અભિરૂચી કસોટી દ્વારા શું જાણી શકાય ?
- (40) દોરવણીનાં તત્વોની યાદી આપો.
- (41) માહિતી સંચારની પદ્ધતિઓમાં દૃશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનોના નામ આપો.
- (42) અંકુશ એ ગતિશીલ પ્રક્રિયા છે - કેવી રીતે ?
- (43) ઉત્પાદન ચક્ર એટલે શું ?
- (44) કોલ મની અને નોટિસ મની વચ્ચેનો મુખ્ય તફાવત કયો છે ?
- (45) બ્રાન્ડિંગની કોઈપણ બે લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો.
- (46) ગ્રાહક શોષણ વિશે સમજૂતી આપો.
- (47) માથાદીઠ આવકમાં ક્યારે વધારો થઈ શકે ?

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 48 થી 59 સુધીના 12 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 08 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો. [24]
(દરેકના 3 ગુણ)
- (48) સંકલનનું મહત્વ સમજાવો.
- (49) માર્કેટીંગ સંચાલનનાં કાર્યો સમજાવો.
- (50) હેનરી ફેયોલે ઔદ્યોગિક સાહસની વહિવટી પ્રવૃત્તિઓને કયા છ ભાગમાં વહેંચી છે. સ્પષ્ટતા કરો.
- (51) અવૈધિક વ્યવસ્થાતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો.
- (52) સત્તા સોંપણીનાં મૂળતત્વો વિશે સમજાવો.
- (53) કાયમી મૂડી અને કાર્યશીલ મૂડીનો તફાવત આપો.
- (54) 'આયોજન અને અંકુશ એક જ સિક્કાની બે બાજુઓ છે.' - સમજાવો.
- (55) શેર બજારનાં કોઈપણ છ કાર્યોની સમજ આપો.
- (56) બજાર પ્રક્રિયાની આકૃતિ દોરો.
- (57) જાહેરાતનાં કાર્યો (ભૂમિકા) સમજાવો.
- (58) ધંધાનાં દૃષ્ટિકોણથી ગ્રાહક સુરક્ષાના મહત્વ વિશે સમજાવો.
- (59) WTO અને GATT નું વિસ્તૃત રૂપ આપો.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

વિભાગ - E

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 60 થી 65 સુધીના 6 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 04 પ્રશ્નોના વિસ્તારપૂર્વક જવાબ આપો. [20]
(દરેકના 5 ગુણ)
- (60) આયોજનની પ્રક્રિયા સમજાવો.
- (61) ભરતીનાં આંતરિક પ્રાપ્તિ સ્થાનો સમજાવો.
- (62) તાલીમ અને વિકાસ વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.
- (63) માસ્કોની જરૂરિયાતોનો અગ્રતાક્રમ ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
- (64) નાણાકીય પ્રોત્સાહનો ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
- (65) ગ્રાહકોની જવાબદારીઓ વર્ણવો.

•••

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક સત્ર 2023-24

ધોરણ-12 : આંકડાશાસ્ત્ર [135] (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

કુલ ગુણ : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન(A)	સંયોજન/કૌશલ્ય (S)	કુલ
ગુણ	20	20	24	36	100
ટકા (%)	20 %	20 %	24 %	36 %	100%

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	પ્રશ્નોનો પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા		કુલ ગુણ
		જનરલ વિકલ્પ વિના	જનરલ વિકલ્પ સાથે	
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	20	20	20
2.	અતિ ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (VSA)	10	10	10
3.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-I)	07	09	14
4.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-II)	08	12	24
5.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	07	10	32
	કુલ	52	61	100

પ્રકરણદીઠ ગુણભાર :

ક્રમ	પાઠ / પ્રકરણનું નામ	પ્રકરણદીઠ ગુણભાર	
		વિકલ્પ વગર ગુણભાર	જનરલ વિકલ્પ સાથે ગુણભાર
	ભાગ-1		
1	સૂચક આંક	12	16
2	સુરેખ સહસંબંધ	12	18
3	સુરેખ નિયત સંબંધ	12	16
4	સામયિક શ્રેણી	12	18
	ભાગ-2		
1	સંભાવના	12	14
2	યાદચ્છિક ચલ અને અસતત સંભાવના વિતરણ	10	12
3	પ્રામાણ્ય વિતરણ	10	13
4	લક્ષ	10	11
5	વિકલન	10	12
	કુલ	100	130

નોંધ : જનરલ વિકલ્પ સાથે દર્શાવેલ પ્રશ્નોના ગુણ નમૂનાના પ્રશ્નપત્ર પ્રમાણે દર્શાવેલ છે. અન્ય પ્રશ્નપત્ર માટે આ ગુણ અલગ હોઈ શકે છે.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક સત્ર 2023-24

ધોરણ-12 આંકડાશાસ્ત્ર [135] (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

કુલ ગુણ : 100

- સૂચનાઓ :
- (1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ છ વિભાગો છે.
  - (2) સાદા ગણનયંત્રનો ઉપયોગ માન્ય છે.
  - (3) z-કોષ્ટકનો ઉપયોગ કરી શકાશે.

વિભાગ -A

- નીચેનામાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સાચો જવાબ લખો. (દરેકનો 1 ગુણ) [20]
પ્રશ્ન ક્રમાંક 1 થી 20

વિભાગ -B

- નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ આપો. (દરેકનો 1 ગુણ) [10]
પ્રશ્ન ક્રમાંક 21 થી 30

વિભાગ -C

- નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. (નવમાંથી કોઈપણ સાત) (દરેકના 2 ગુણ) [14]
પ્રશ્ન ક્રમાંક 31 થી 39

વિભાગ -D

- નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. (બારમાંથી કોઈપણ આઠ) (દરેકના 3 ગુણ) [24]
પ્રશ્ન ક્રમાંક 40 થી 51

વિભાગ -E

- નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. (ચારમાંથી કોઈપણ ત્રણ) (દરેકના 4 ગુણ) [12]
પ્રશ્ન ક્રમાંક 52 થી 55

વિભાગ -F

- નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. (છ માંથી કોઈપણ ચાર) (દરેકના 5 ગુણ) [20]
પ્રશ્ન ક્રમાંક 56 થી 61

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક સત્ર 2023-24

ધોરણ-12 : આંકડાશાસ્ત્ર [135] (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

- સૂચનાઓ : (1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ છ વિભાગો છે.
(2) સાદા ગણનયંત્રનો ઉપયોગ માન્ય છે. (3) z-કોષ્ટકનો ઉપયોગ કરી શકાશે.

વિભાગ -A

- નીચેનામાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સાચો જવાબ લખો. (દરેકનો 1 ગુણ) [20]
- ચલ રાશિની કિંમતમાં થતા લાંબા ગાળાના ફેરફારોની સરખામણી માટે કઈ રીતે ઉપયોગી છે ?
(A) પરંપરિત આધારની રીત (B) લાસ્પેયરની રીત
(C) અચલ આધારની રીત (D) પાશેની રીત
  - જીવનનિર્વાહ પર્યના સૂચક આંકની રચનામાં કયા ભાવ ધ્યાનમાં લેવાય છે ?
(A) બજાર ભાવ (B) જથ્થાબંધ ભાવ (C) સરેરાશ ભાવ (D) છૂટક ભાવ
  - સહસંબંધાંક r નો વિસ્તાર શું છે ?
(A) $-1 < r < 1$ (B) 0 થી 1 (C) $-1 \leq r \leq 1$ (D) -1 થી 0
  - જો બે ચલ વચ્ચે અચળ પ્રમાણમાં એકબીજાથી વિરુદ્ધ દિશામાં ફેરફાર થતા હોય, તો તે બે ચલ વચ્ચે કેવા પ્રકારનો સહસંબંધ મળે ?
(A) આંશિક ધન સહસંબંધ (B) સંપૂર્ણ ઋણ સહસંબંધ
(C) સંપૂર્ણ ધન સહસંબંધ (D) આંશિક ઋણ સહસંબંધ
  - નીચેના પૈકી કયો વિકલ્પ બે ચલ વચ્ચેનો વિધેયાત્મક સંબંધ દર્શાવે છે ?
(A) સહસંબંધ (B) નિયતસંબંધ (C) મધ્યક (D) વિચરણ
  - સહસંબંધાંક (r) ની કઈ કિંમત માટે નિયતસંબંધાંકની કિંમત શૂન્ય થાય છે ?
(A) 1 (B) -1 (C) $\frac{1}{2}$ (D) 0
  - 'હડતાલના કારણે કોઈ એક કંપનીના ઉત્પાદનમાં થયેલો ઘટાડો' કઈ વધઘટ દર્શાવે છે ?
(A) યાદચ્છિક (B) વલણ (C) મોસમી (D) ચક્રીય
  - સામયિક શ્રેણીનો નિરપેક્ષ ચલ જણાવો.
(A) y_t (B) S_t (C) t (D) x_t
  - ઘટનાઓ A અને A' માટે $P(A \cap A')$ નું મૂલ્ય કેટલું થાય ?
(A) 1 (B) 0 (C) 0.5 (D) 0 અને 1 ની વચ્ચે
  - સંભાવનાની પ્રશિષ્ટ વ્યાખ્યા બીજા કયા નામે ઓળખાય છે ?
(A) ગાણિતિક વ્યાખ્યા (B) પૂર્વ ધારણાયુક્ત વ્યાખ્યા
(C) આંકડાશાસ્ત્રીય વ્યાખ્યા (D) ભૌમિતિક વ્યાખ્યા

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

11. નીચેનામાંથી કયો ચલ એ અસતત ચલનું ઉદાહરણ બનશે ?
(A) વિદ્યાર્થીની ઊંચાઈ (B) વિદ્યાર્થીનું વજન
(C) વિદ્યાર્થીનું બ્લડપ્રેશર (D) વિદ્યાર્થીનું જન્મ વર્ષ
12. $n = 10$ પ્રાયલવાળા ધન વિષમ દ્વિપદી વિતરણ માટે નીચે આપેલ કિંમતો પૈકી કઈ કિંમત મધ્યકની હોઈ શકે ?
(A) 5 (B) 3 (C) 9 (D) 7
13. n અને p પ્રાયલવાળા દ્વિપદી વિતરણ માટે એક પણ સફળતા ન મળે તે ઘટનાની સંભાવના માટેનું સૂત્ર નીચેના પૈકી કયું છે ?
(A) ${}^nC_0 p^n q^0$ (B) ${}^nC_0 p^0 q^n$ (C) ${}^nC_0 p q^n$ (D) ${}^nC_0 p^n q$
14. પ્રામાણ્ય વક્રમાં μ થી જમણી બાજુના પ્રદેશનું ક્ષેત્રફળ કેટલું હોય છે ?
(A) 0 (B) 0.5 (C) 1 (D) -0.5
15. પ્રામાણ્ય વિતરણમાં સામાન્ય રીતે કેટલા ટકા અવલોકનો $\mu \pm \sigma$ ની સીમમાં હોય છે ?
(A) 34.13 % (B) 95.45 % (C) 68.26 % (D) 50 %
16. પ્રામાણ્ય ચલ માટે સરેરાશ વિચલનની લગભગ કિંમત નીચેના પૈકી કઈ છે ?
(A) $\frac{4}{5}\sigma$ (B) $\frac{4}{5}\mu$ (C) $\frac{2}{3}\sigma$ (D) $\frac{2}{3}\mu$
17. 3 નું 0.3 સામીધનું માનાંક સ્વરૂપ કયું છે ?
(A) $|x - 0.3| < 3$ (B) $|x - 3| < 0.3$ (C) $|x + 3| < 0.3$ (D) $|x - 3| > 0.3$
18. $\lim_{x \rightarrow -2} 10$ ની કિંમત શું હોય ?
(A) 10 (B) -2 (C) 8 (D) અનિયત
19. $y = ax^n$, જ્યાં a અચળ સંખ્યા હોય તો $\frac{dy}{dx}$ ની કિંમત શું થાય છે ?
(A) nx^{n-1} (B) $an x^{n-1}$ (C) 0 (D) $an x^{n+1}$
20. u અને v , x નાં વિધેયો હોય તો, $\frac{v}{u}$ નું વિકલિતનું સૂત્ર કયું છે ?
(A) $\frac{v \frac{du}{dx} - u \frac{dv}{dx}}{v^2}$ (B) $\frac{v \frac{du}{dx} + u \frac{dv}{dx}}{v^2}$ (C) $\frac{u \frac{dv}{dx} + v \frac{du}{dx}}{u^2}$ (D) $\frac{u \frac{dv}{dx} - v \frac{du}{dx}}{u^2}$

વિભાગ - B

- નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ આપો. (દરેકનો 1 ગુણ) [10]
21. કુગાવાનો દર શોધવા માટે કયા સૂચક આંકનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. કુગાવાનો દર શોધવાનું સૂત્ર આપો.
22. સહસંબંધની વ્યાખ્યા આપો.
23. સુરેખ નિયતસંબંધ મોડેલ જણાવો.
24. સામાયિક શ્રેણીનું વલણ માપવાની રીતોનાં નામ લખો.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

25. ઘટનાની વ્યાખ્યા લખો.
26. અસતત યાદસ્થિતિ ચલની વ્યાખ્યા આપો.
27. પ્રમાણ્ય વિતરણની વિષમતા કેટલી હોય છે ?
28. પ્રમાણિત પ્રમાણ્ય વક્ર એ પ્રમાણિત પ્રમાણ્ય ચલની કઈ કિંમતની બંને બાજુઓ સંમિત હોય છે ?
29. 0 નું 0.09 સામીપ્યને અંતરાલ સ્વરૂપમાં દર્શાવો.
30. $y = a^n$, a અચળ સંખ્યા છે તો $\frac{dy}{dx}$ મેળવો.

વિભાગ - C

- નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. (નવમાંથી કોઈપણ સાત) (દરેકના 2 ગુણ) [14]
- 31. આધાર વર્ષ એટલે શું ? તેની પસંદગીમાં મુખ્ય કઈ બાબતો ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ ?
- 32. કાર્લ પિયર્સનની રીતની ધારણાઓ લખો.
- 33. જો $\bar{x} = 30$, $\bar{y} = 20$ અને $b = 0.6$ હોય, તો Y ની X પરની નિયતસંબંધ રેખાનો અંતઃખંડ શોધો અને તે રેખાનું સમીકરણ લખો.
- 34. સામયિક શ્રેણીનું યોગનીય મોડેલ વર્ણવો.
- 35. આપેલ ઘટના માટે વેન આકૃતિ દોરી તેની વ્યાખ્યા લખો : યોગ ઘટના
- 36. એક સંમિત દ્વિપદી વિતરણ માટે જો $n = 4$ હોય, તો $P(4)$ મેળવો.
- 37. $\lim_{x \rightarrow -2} \frac{x^7 + 128}{x + 2}$ ની કિંમત શોધો.
- 38. $x \rightarrow 0$ નો અર્થ સમજાવો.
- 39. વ્યાખ્યાની મદદથી $f(x) = k$ (k અચળાંક છે)નું વિકલિત મેળવો.

વિભાગ - D

- નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. (બારમાંથી કોઈપણ આઠ) (દરેકના 3 ગુણ) [24]
- 40. પ્રશ્નો જવાબ આપો : જો $\Sigma p_1 q_0 : \Sigma p_0 q_0 = 3 : 2$ અને $\Sigma p_1 q_1 : \Sigma p_0 q_1 = 5 : 3$ હોય, તો I_L , I_P અને I_F શોધો.
- 41. અચલ આધાર અને પરંપરિત આધારની રીત વચ્ચેનો તફાવત આપો.
- 42. આપેલી વિગતો પરથી સહસંબંધાંક r શોધો : $n = 20$, $\text{Cov}(x, y) = -50$, $S_x = 15$, $S_y = 8$
- 43. કુટુંબની વાર્ષિક આવક (X) અને મ્યુચ્યુઅલ ફંડમાં કુટુંબનું વાર્ષિક રોકાણ (Y) એ બે ચલો વચ્ચેનો અભ્યાસ કરવા એક શહેરમાંથી મેળવેલો 100 કુટુંબોની નિદર્શ માહિતીનો સાર નીચે દર્શાવ્યો છે.
 $X =$ કુટુંબની વાર્ષિક આવક (લાખ ₹ માં)
 $Y =$ કુટુંબનું મ્યુચ્યુઅલ ફંડમાં વાર્ષિક રોકાણ (હજાર ₹ માં)
 $\bar{x} = 5.5$, $\bar{y} = 40.5$, $S_x = 1.2$, $S_y = 12.8$, $r = 0.65$
આ માહિતી પરથી કુટુંબના મ્યુચ્યુઅલ ફંડમાં રોકાણની કુટુંબની વાર્ષિક આવક પરની નિયતસંબંધ રેખા મેળવો.
જો કોઈ કુટુંબની વાર્ષિક આવક 4.5 લાખ ₹ હોય, તો તેનો મ્યુચ્યુઅલ ફંડમાં વાર્ષિક રોકાણનું અનુમાન મેળવો.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

44. નિયતસંબંધાંકના ગુણધર્મો જણાવો અને નિયતસંબંધ રેખા હંમેશા કયા બિંદુમાંથી પસાર થાય છે તે જણાવો.
45. એક સામાયિક શ્રેણીના ચલ (y) માટેની નીચેની માહિતી પરથી સુરેખ સમીકરણનું અન્વાયોજન કરો.
 $n=4, \Sigma y = 270, \Sigma ty = 734$
46. RUTVA શબ્દના બધા જ અક્ષરોની મદદથી બનતી તમામ ગોઠવણીઓમાં R પ્રથમ સ્થાને આવે તેની સંભાવના શોધો.
47. એક પેટીમાં કુલ 10 ચિઠ્ઠીઓ છે જે પૈકી 3 ચિઠ્ઠીઓ ઈનામને પાત્ર છે. કથન નામનો બાળક આ પેટીમાંથી યાદચ્છિક રીતે બે ચિઠ્ઠીઓ ઉપાડે છે. કથનને ઈનામ મળે તેની સંભાવના શોધો.
48. ડિજિટલ સ્ટોર A માં 6 LED ટી.વી. અને 4 LCD ટી.વી. તથા ડિજિટલ સ્ટોર B માં 5 LED ટી.વી. અને 3 LCD ટી.વી. ડિસ્કમાં મૂકેલાં છે. બેમાંથી એક સ્ટોરની યાદચ્છિક રીતે પસંદગી કરી તેમાંથી એક ટી.વી.ની પસંદગી કરવામાં આવે, તો તે LCD ટી.વી. હોવાની સંભાવના શોધો.
49. નીચે આપેલ વિતરણ એ અસતત ચલનું સંભાવના-વિતરણ ક્યારે બને તે નક્કી કરો. તે પરથી $x=2$ માટેની સંભાવના મેળવો: $p(x) = c\left(\frac{1}{4}\right)^x, x=1, 2, 3, 4$
50. દ્વિપદી વિતરણના ગુણધર્મો જણાવો.
51. $f(x) = 4x^3 + 2x^2 + 7x + 9$ હોય, તો x ની કઈ કિંમત માટે $f''(x) = 52$ થાય?

વિભાગ - E

- નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. (ચારમાંથી કોઈપણ ત્રણ) (દરેકના 4 ગુણ) [12]
52. શહેરના એક પેટ્રોલ પંપ પર થતું પેટ્રોલનું દૈનિક વેચાણ પ્રામાણ્ય વિતરણને અનુસરે છે અને તેના મધ્યક અને પ્રમાણિત વિચલન અનુક્રમે 33,000 લિટર અને 3000 લિટર છે. (1) કોઈ એક માસ દરમિયાન પેટ્રોલ પંપ પરથી પેટ્રોલનું દૈનિક વેચાણ 30,000 થી ઓછું થયું હોય તેવા દિવસોની ટકાવારી મેળવો. (2) મે માસના કેટલા દિવસો દરમિયાન પેટ્રોલનું વેચાણ 32,000 લિટર અને 35,000 લિટરની વચ્ચે હોઈ શકે?
53. એક પ્રામાણ્ય ચલ X નો મધ્યક 400 અને વિચરણ 900 મળે છે, તો આ વિતરણ માટે ચોથો દશાંશક અને 90 મો શતાંશક શોધી તેનું અર્થઘટન કરો.
54. $\lim_{x \rightarrow 3} \frac{x^2 - 2x - 3}{x^2 - 5x + 6}$ ની કિંમત શોધો.
55. એક રમકડું ₹ 20 ની કિંમતે વેચાય છે. આવાં x રમકડાં બનાવવાનો કુલ ખર્ચ $C=1000 + 16.5x + 0.001x^2$ ₹ થાય છે. કેટલાં રમકડાં બનાવવાથી મહત્તમ નફો થાય?

વિભાગ - F

- નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. (છમાંથી કોઈપણ ચાર) (દરેકના 5 ગુણ) [20]
56. નીચે આપેલી માહિતી પરથી વર્ષ 2015 માટેનો આદર્શ સૂચક આંક ગણો.

વસ્તુ	એકમ	આધાર વર્ષ 2014		ચાલુ વર્ષ 2015	
		ભાવ (₹)	જથ્થો	ભાવ (₹)	જથ્થો
A	20 કિગ્રા	120	10 કિગ્રા	280	15 કિગ્રા
B	5 ડઝન	120	3 ડઝન	140	48 નંગ
C	કિગ્રા	4	5000 ગ્રામ	8	4 કિગ્રા
D	5 લિટર	52	15 લિટર	58	20 લિટર

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

57. એક સામાન્ય જ્ઞાન માટેની સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં પરીક્ષા અગાઉ છેલ્લા દિવસોની તૈયારીની પરીક્ષાના પરિણામ પર અસર જાણવા લગભગ સમાન બૌદ્ધિકક્ષમતા ધરાવતા સાત ઉમેદવારોનો એક નિદર્શ લઈ નીચે મુજબ માહિતી એકઠી કરવામાં આવે છે :

છેલ્લા ત્રણ દિવસમાં વાચન (કલાક)	25	38	30	28	34	40	36
પરીક્ષામાં મેળવેલા ગુણ	65	75	68	70	72	79	75

આ માહિતી પરથી છેલ્લા ત્રણ દિવસમાં વાચનના કલાકો અને પરીક્ષામાં મેળવેલા ગુણ વચ્ચે સહસંબંધાંક શોધો અને તેનું અર્થઘટન કરો.

58. વિદ્યાર્થીઓની અર્થશાસ્ત્ર વિષયની સમજ અને તેમની નૃત્ય કલા વચ્ચેનો સંબંધ જાણવા માટે આઠ વિદ્યાર્થીઓનો નિદર્શ લઈ તેમની કસોટી કરવામાં આવે છે અને તેમને મળતાં ગુણ નીચે મુજબ છે. આ માહિતી પરથી બંને વિષયોના ગુણ વચ્ચે ક્રમાંક સહસંબંધાંકની ગણતરી કરો.

અર્થશાસ્ત્રમાં ગુણ	60	30	10	20	30	50	30	40
નૃત્ય કલામાં ગુણ	80	20	60	40	12	28	20	15

59. કોઈ વસ્તુની માંગ અને તેના ભાવ વિશે એકઠી કરેલી નીચેની માહિતી પરથી માંગની ભાવ પરની નિયતસંબંધ રેખા મેળવો. જો એ વસ્તુનો ભાવ ₹ 40 હોય તો તેની માંગ કેટલી હશે તેનો અંદાજ મેળવો.

ભાવ (₹)	38	36	37	37	36	38	39	36	38
માંગ (સો એકમો)	12	18	15	12	17	13	13	15	12

60. એક જિલ્લાની પ્રાથમિક શાળાઓમાંથી ધોરણ 1 થી 5 ના વિદ્યાર્થીઓ પૈકી અભ્યાસ છોડનાર વિદ્યાર્થીઓના દર (dropout rate) નીચે પ્રમાણે છે.

વર્ષ	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16
અભ્યાસ છોડનાર વિદ્યાર્થીઓનો દર	3.24	2.98	2.29	2.20	2.09	2.07	2.04

વલણ માટે સુરેખ સમીકરણનું અન્વાયોજન કરીને વર્ષ 2016-17 તેમજ 2017-18 નાં વર્ષોમાં ધોરણ 1 થી 5 ના વિદ્યાર્થીઓમાં અભ્યાસ છોડનાર વિદ્યાર્થીઓના દરનું અનુમાન મેળવો.

61. એક દુકાનના માસિક વેચાણ (લાખ ₹ માં)ની નીચેની માહિતી માટે ચાર માસના ચલિત સરેરાશો વડે વલણ શોધો.

ભાવ	માર્ચ	એપ્રિલ	મે	જૂન	જુલાઈ	ઓગસ્ટ	સપ્ટેમ્બર	ઓક્ટોબર	નવેમ્બર	ડિસેમ્બર
વેચાણ (લાખ ₹)	5	3	7	6	4	8	9	10	8	9

...

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : નામાનાં મૂળતત્ત્વો (154) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

કુલ ગુણ : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સ વગેરેના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	સંયોજન / કૌશલ્ય (S)	કુલ ગુણ
ગુણ	35	30	25	10	100
ટકા (%)	35%	30%	25%	10%	100%

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	પ્રશ્નનો પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા		કુલ ગુણ
		જનરલ વિકલ્પ વગર	જનરલ વિકલ્પ સાથે	
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	20	20	20
2.	અતિ ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (VSA)	10	10	10
3.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-I)	04	06	12
4.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-II)	03	05	12
5.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	05	07	46
	કુલ	42	48	100

પ્રકરણદીઠ ગુણભાર :

ક્રમ	પાઠ / પ્રકરણનું નામ	પ્રકરણદીઠ ગુણભાર	
		જનરલ વિકલ્પ વગર	જનરલ વિકલ્પ સાથે
	ભાગ -1		
1	ભાગીદારી : વિષય પ્રવેશ	05	05
2	ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો	11	11
3	પાઘડીનું મૂલ્યાંકન	07	11
4	ભાગીદારીનું પુનર્ગઠન	06	06
5	ભાગીદારનો પ્રવેશ	10	18
6	ભાગીદારની નિવૃત્તિ / મૃત્યુ	10	10
7	ભાગીદારી પેઢીનું વિસર્જન	07	10
	ભાગ -2		
1	શેરમૂડીના હિસાબો	10	18
2	ડિબેન્ચરના હિસાબો	05	08
3	કંપનીના વાર્ષિક હિસાબો	11	11
4	નાણાકીય પત્રકોનું વિશ્લેષણ	06	06
5	હિસાબી ગુણોત્તરો અને વિશ્લેષણ	08	08
6	રોકડ પ્રવાહ પત્રક	04	08
	કુલ	100	130

નોંધ : જનરલ વિકલ્પ સાથે દર્શાવેલ પ્રશ્નોના ગુણ નમૂનાના પ્રશ્નપત્ર પ્રમાણે દર્શાવેલ છે. અન્ય પ્રશ્નપત્ર માટે આ ગુણ અલગ હોઈ શકે છે.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : નામાનાં મૂળતત્ત્વો (154) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

પ્રશ્ન ક્રમ	વિભાગ તથા પ્રશ્નની વિગત	ગુણ
	વિભાગ-A	20
1 થી 20	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 1 થી 20 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલ 4 (ચાર) વિકલ્પ (A, B, C, D) પૈકી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. (દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ)	
	વિભાગ-B	10
21 થી 30	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 21 થી 30 સુધીના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ લખો. (દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ)	
	વિભાગ-C	12
31 થી 36	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 31 થી 36 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 4 (ચાર) પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ લખો. (દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.)	
	વિભાગ-D	12
37 થી 41	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 37 થી 41 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 3 (ત્રણ) પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ લખો. (દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.)	
	વિભાગ-E	24
42 થી 46	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 42 થી 46 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 3 (ત્રણ) પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ લખો. (દરેક પ્રશ્નના 8 ગુણ છે.)	
	વિભાગ-F	22
47 થી 48	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 47 થી 48 સુધીના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ લખો. (દરેક પ્રશ્નના 11 ગુણ છે.)	
	કુલ ગુણ	100

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : નામાનાં મૂળતત્વો (154) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર

કુલ ગુણ : 100

સૂચનાઓ:

- આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 6 વિભાગ છે.
- ફૂટપટ્ટી તેમજ પેન્સિલનો ઉપયોગ જરૂરી છે.
- ગણના માટે સાદા કેલ્ક્યુલેટરનો ઉપયોગ કરી શકાશે.

વિભાગ: A

- નીચેના પ્રશ્નોમાં આપેલા વિકલ્પો પૈકી સાચો વિકલ્પ શોધી તેનો જવાબ લખો.

(દરેકનો 1 ગુણ)

[20]

- જો ભાગીદારી કરારનામામાં મૂડી પર વ્યાજની જોગવાઈ કરવામાં ન આવી હોય, તો કેટલા ટકા વ્યાજ આપવું ?
(A) 6 % (B) 9 % (C) 12 % (D) કાંઈ નહિ
- ભાગીદારના ચાલુ ખાતાની ઉધાર બાકીનું વ્યાજ પેઢી માટે શું ગણાય ?
(A) ખર્ચ (B) દેવું (C) આવક (D) નુકસાન
- જ્યાં વ્યક્તિગત કૌશલ્ય મહત્વનું હોય ત્યાં પાઘડી ..... હોય છે.
(A) વધુ (B) ઓછી (C) શૂન્ય (D) ઋણ
- અધિક નફો એટલે .....
(A) રોકાયેલી મૂડી - અપેક્ષિત નફો (B) અપેક્ષિત નફો - રોકાયેલી મૂડી
(C) સરેરાશ નફો - અપેક્ષિત નફો (D) અપેક્ષિત નફો - સરેરાશ નફો
- પુન:મૂલ્યાંકન ખાતાનો નફો કે નુકશાન ભાગીદારો વચ્ચે ક્યાં પ્રમાણમાં વહેંચવામાં આવે છે ?
(A) ત્યાગના પ્રમાણમાં (B) લાભના પ્રમાણમાં
(C) નવા નફા-નુકશાનના પ્રમાણમાં (D) જૂના નફા-નુકશાનના પ્રમાણમાં
- ભાગીદારી પેઢીનું પુન:ગઠન થાય ત્યારે ..... બનાવવામાં આવે છે.
(A) વેપાર ખાતું (B) પુન:મૂલ્યાંકન ખાતું
(C) માલમિલકત નિકાલ ખાતું (D) નફા-નુકશાન ફાળવણી ખાતું
- હિસાબી ધોરણ 26 મુજબ ..... પાઘડી ચોપડે દર્શાવી શકાય નહિ.
(A) પાઘડી માટે ખરેખર અવેજ આપેલ હોય તેવી (B) સ્વ-મૂલ્યાંકન દ્વારા આંકવામાં આવેલ
(C) (A) અને (B) બંને (D) (A) અને (B) બેમાંથી એક પણ નહિ
- જ્યારે ફક્ત નફા-નુકસાનનું જૂનું પ્રમાણ જ આપેલ હોય ત્યારે જૂના ભાગીદારોનું ત્યાગનું પ્રમાણ .....
(A) સરખા હિસ્સે (B) જૂનું પ્રમાણ
(C) જૂનો ભાગ - નવો ભાગ (D) શોધી શકાય નહિ

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

9. શ્વેતા, ગીતા અને જ્યોતિ સરખા હિસ્સે નફો - નુકસાન વહેંચતા ભાગીદારો છે. ગીતા નિવૃત્ત થાય છે. ગીતાનો ભાગ શ્વેતા અને જ્યોતિને સરખે હિસ્સે મળે છે, તો શ્વેતા અને જ્યોતિનું નવું નફો - નુકસાનનું પ્રમાણ .....
- (A) 3:1 (B) 2:1 (C) 1:2 (D) 1:1
10. ભાગીદારી પેઢીના વિસર્જન સમયે મિલકતોની ઊપજમાંથી સૌપ્રથમ કઈ ચૂકવણી કરવામાં આવે છે ?
- (A) વિસર્જન-ખર્ચ (B) ભાગીદારની પત્નીની લોન
(C) ત્રાહિત પક્ષનાં દેવાં (D) ભાગીદારની લોન
11. વિસર્જન સમયે ભાગીદારી પેઢીની મિલકતો અને જવાબદારીઓની હિસાબી અસર આપવા માટે તૈયાર કરવામાં આવતું ખાતું .....
- (A) નફો - નુકસાન ખાતું (B) નફો - નુકસાન ફાળવણી ખાતું
(C) પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતું (D) સંપાદન ખાતું
12. ભારતમાં SEBI ની સ્થાપના કયા વર્ષમાં થઈ ?
- (A) 1947 (B) 1932 (C) 1956 (D) 1991
13. જો જાહેર ભરણાંમાં અરજી વખતે બહાર પાડેલ શેર કરતાં ..... ઓછા શેરની અરજીઓ આવે, તો શેરનું ભરણું રદ કરવામાં આવે છે.
- (A) 50% થી (B) 75% થી (C) 90 % થી (D) 100% થી
14. ડિબેચર એ કંપની માટે ..... છે.
- (A) મૂડી (B) લેણું (C) દેવું (D) મિલકત
15. નીચેનામાંથી કયું વિશ્લેષણ પક્ષકારો આધારિત વર્ગીકરણ દર્શાવે છે ?
- (A) બાહ્ય વિશ્લેષણ (B) આહુ વિશ્લેષણ
(C) ટૂંકા ગાળાનું વિશ્લેષણ (D) ઊભું વિશ્લેષણ
16. નાણાંકીય પત્રકોનું વિશ્લેષણ.....
- (A) ફક્ત પરિણામો રજૂ કરે છે. (B) ઐતિહાસિક માહિતી પૂરી પાડે છે.
(C) અર્થઘટન કરે છે. (D) ઉપરમાંથી એકેય નહિ.
17. ગુણોત્તરોની રજૂઆત કયા સ્વરૂપે થાય છે ?
- (A) પ્રમાણના સ્વરૂપે (B) ટકાવારીના સ્વરૂપે (C) સમયના સ્વરૂપે (D) ઉપરના બધા
18. નીચેનામાંથી કયા ગુણોત્તરોનો સમાવેશ પ્રણાલિકાગત વર્ગીકરણમાં થાય છે ?
- (A) મિશ્ર ગુણોત્તરો (B) તરલતાના ગુણોત્તરો
(C) નફાકારકતાના ગુણોત્તરો (D) સધ્ધરતાનાં ગુણોત્તરો
19. રોકડ પ્રવાહ પત્રકમાં કેટલી પ્રવૃત્તિઓ હોય છે ?
- (A) પાંચ (B) ચાર (C) ત્રણ (D) બે
20. નીચેનામાંથી કયો વ્યવહાર હંમેશા કામગીરી પ્રવૃત્તિનો વ્યવહાર બને છે.
- (A) લોનનું ચૂકવેલ વ્યાજ (B) મળેલ ડિવિડન્ડ
(C) ચૂકવેલ ડિવિડન્ડ (D) પગારનો ખર્ચ

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

વિભાગ : B

- નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ આપો. (દરેકનો 1 ગુણ) [10]
21. પાઘડી એટલે શું?
  22. પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતાંને બીજા કયા નામથી ઓળખવામાં આવે છે?
  23. ભાગીદારની નિવૃત્તિના સંજોગો જણાવો.
  24. ભાગીદારી પેઢીનું વિસર્જન એટલે શું?
  25. પેઢીના વિસર્જન સમયે અગાઉ માંડી વાળેલ ધાલખાધ પરત મળે ત્યારે તેની નોંધ કયા થાય છે?
  26. કંપનીધારા 2013 મુજબ કંપની કેટલા વર્ષની મુદતના ડિબેન્ચર બહાર પાડી શકે?
  27. ગુણોત્તર એટલે શું?
  28. વેચાણ પડતર એટલે શું?
  29. રોકડ પ્રવાહ પત્રક એટલે શું?
  30. રોકડ અને રોકડ સમકક્ષ એટલે શું?

વિભાગ : C

- નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. (છમાંથી કોઈપણ ચાર) (દરેકના 3 ગુણ) [12]
31. લતા, ગીતા અને પ્રવીણા એક ભાગીદારી પેઢીના ભાગીદાર છે. નફાની વહેંચણી કર્યા પછી માલુમ પડ્યું કે ઉપાડ પર વ્યાજ અનુક્રમે ₹ 2,700, ₹ 1,200 અને ₹ 1,500 ગણવાનું રહી ગયું છે. ભૂલસુધારણા નોંધ લખો.
  32. સચિન, રાહુલ અને રોહિત એક પેઢીના ભાગીદારો છે. તેમની વચ્ચે નફા-નુકશાનની ફાળવણીનું પ્રમાણ 1:2:2 છે. બધા જ ભાગીદારોએ નફા-નુકશાનની ફાળવણીનું પ્રમાણ બદલીને 3:2:1 કરવાનું નક્કી કર્યું છે. ભાગીદારોએ કરેલ ત્યાગની ગણતરી કરો.
  33. ટૂંકનોંધ લખો : માલ - મિલકત નિકાલ ખાતું.
  34. નીચેના વ્યવહારની પેઢીના વિસર્જનના સંજોગોમાં થતી આમનોંધ લખો.
    - i. એક ભાગીદાર તેના શ્રીમંતીજીની પેઢીને આપેલ લોન ₹ 40,000 ચૂકવવાનું સ્વીકારે છે.
    - ii. પેઢીના વિસર્જન સમયે ચોપડે યંત્રો ₹ 2,00,000 બતાવેલ છે, ચોપડે કિંમત ઊપજે છે.
    - iii. કોઈ એક ભાગીદાર પેઢીના વિસર્જનની કાર્યવાહી કરવાની જવાબદારી સ્વીકારે છે. તેના બદલામાં તેને મહેનતાણાં તરીકે ₹ 20,000 ચૂકવવાનું નક્કી કર્યું છે. પેઢીએ તેને ખર્ચ પેટે ₹ 12,000 ચૂકવ્યા.
  35. સત્યમ લિમિટેડે તા. 1-7-2021 ના રોજ ₹100 નો એક એવા 8 ટકાના 12,000 ડિબેન્ચર મૂળ કિંમતે બહાર પાડ્યા. જે તા. 30-6-2027 ના રોજ ડિબેન્ચર દીઠ ₹ 115 ની કિંમતે પરત કરવાના છે. કંપનીના ચોપડે ડિબેન્ચર બહાર પાડતી વખતની અને પરત કરતી વખતની જરૂરી આમનોંધ લખો. (બા.જે.વગર)
  36. જસપ્રીત એપરલ લિમિટેડે ₹ 300 નો એક એવા 12% ના 6000 ડિબેન્ચર્સ બહાર પાડ્યા હતા. બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સે બહાર પાડેલા પોતાના 2500 ડિબેન્ચર, ડિબેન્ચર દીઠ ₹ 280 ના ભાવે રોકાણ કરવા માટે બજારમાંથી ખરીદી લીધા. થોડા મહિના બાદ, કંપનીએ ખરીદેલા આ ડિબેન્ચર, ડિબેન્ચર દીઠ ₹ 310માં બજારમાં વેચી દીધા. ઉપરના વ્યવહારો પરથી જરૂરી આમનોંધો લખો.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

વિભાગ : D

- નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો: (પાંચમાંથી કોઈ પણ ત્રણ) (દરેકના 4 ગુણ) [12]

37. નીચેની માહિતી પરથી બાબુલાલ અને કાંતિલાલની ભાગીદારી પેઢીની પાઘડીની કિંમત છેલ્લાં પાંચ વર્ષના ભારિત સરેરાશની ત્રણ વર્ષની ખરીદીને આધારે નક્કી કરો.

વર્ષ	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21
નફો (₹)	40,000	60,000	75,000	90,000	1,20,000

38. રાજેશ અને હરીશ એક ભાગીદારી પેઢીના ભાગીદારો છે. તેઓની ભાગીદારી પેઢીના નફા તથા અન્ય માહિતીના આધારે ભાગીદારી પેઢીની પાઘડીની કિંમત અધિક નફાની બે વર્ષની ખરીદીને આધારે નક્કી કરો.

(1) રોકાયેલી મૂડી : ₹ 8,00,000 (2) અપેક્ષિત વળતરનો દર : 12%

(3) પાછલાં વર્ષોનો નફો :

વર્ષ	2018-19	2019-20	2020-21
નફો (₹)	1,20,000	90,000	1,50,000

39. બ્રાઈટ ઈન્ડિયા લિમિટેડનાં તા. 31-3-2020 અને 31-3-2021 નાં રોજ પૂરા થતાં વર્ષનાં નફા-નુકસાનનાં પત્રકો નીચે પ્રમાણે આપવામાં આવેલાં છે. તેના આધારે તુલનાત્મક નફા-નુકસાનનું પત્રક બનાવો.

તા. 31-3-2020 અને 31-3-2021 નાં રોજ પૂરા થતાં વર્ષનાં નફા-નુકસાનનાં પત્રકો

વિગતો	નોંધ નંબર	31-3-2021 (₹ માં)	31-3-2020 (₹ માં)
વેચાણની ઊપજો		16,00,000	14,00,000
અન્ય આવકો		3,00,000	2,50,000
ખર્ચાઓ		9,60,000	7,20,000
આવકવેરાનો દર 30% હતો.			

40. નીચે આપેલ વિગતોના આધારે ચાલુ ગુણોત્તર અને પ્રવાહી ગુણોત્તરની ગણતરી કરો :

વિગત	(₹)	વિગત	(₹)
સ્ટોક	3,00,000	લેણાહૂંડી	75,000
દેવાદારો	2,50,000	ઘાલખાધ અનામત	20,000
રોકડ અને રોકડ સમકક્ષ	1,20,000	અગાઉથી ચૂકવેલ ખર્ચ	60,000
ફર્નિચર	1,60,000	લેણદારો	2,00,000
દેવી હૂંડી	60,000	ખર્ચા ચૂકવવાના બાકી	50,000
ટૂંકા ગાળાની લોન	40,000		

41. નીચે આપેલા વ્યવહારોના આધારે કામગીરીમાંથી ઉદ્ભવતા રોકડ પ્રવાહની ગણતરી કરો :

વિગત	(₹)
આવકવેરા પહેલાંનો નફો	99,000
આવકવેરાની જોગવાઈ	29,000
સૂચિત ડિવિડન્ડ	39,000
ઘસારો	22,000
ડિવિડન્ડ મળ્યું	21,000
વ્યાજ મળ્યું	20,000
વ્યાજ ચૂકવ્યું	28,000
પાઘડી માંડી વાળી	15,000
મિલકત વેચાણ નફો	12,000

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

વિભાગ : E

- નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો: (પાંચમાંથી કોઈપણ ત્રણ) (દરેકના 8 ગુણ) [24]
42. પ્રેરણા અને પીયૂષ મૂડીના પ્રમાણમાં નફો-નુકશાન વહેંચતા ભાગીદારો છે. તેમની પેઢીનું તા. 31-3-2021નું પાકું સરવૈયું નીચે પ્રમાણે છે.

પાકું સરવૈયું

મૂડી-દેવાં	રકમ (₹)	મિલકત-લેણાં	રકમ (₹)
મૂડી ખાતાં:		મકાન	90,000
પ્રેરણા	50,000	ફર્નિચર	17,500
પીયૂષ	<u>1,50,000</u>	યંત્રો	1,07,500
અનામત ભંડોળ		સ્ટોક	17,500
લેણદારો		દેવાદારો	30,000
ચૂકવવાના બાકી ખર્ચા		રોકડ-બેન્ક	8,250
		મળવાની બાકી આવક	750
	2,71,500		2,71,500

તા. 31-3-2021 ના રોજ પોયણીને નફામાં $\frac{1}{5}$ ભાગ આપવાની શરતે પ્રવેશ આપ્યો.

- (1) પોયણી મૂડી પેટે ₹ 62,500 અને તેના ભાગની પાઘડી પેટે ₹ 24,000 રોકડા લાવ્યા. પાઘડીની રકમમાંથી 60% રકમ જૂના ભાગીદારો તરત જ ઉપાડી જશે.
- (2) સ્ટોક અને યંત્રોની બજાર કિંમત ₹ 20,000 અને ₹ 1,20,000 છે.
- (3) દેવાદારો પર 10% ઘાલખાધ અનામત અને 2% વટાવ અનામતની જોગવાઈ કરવો.
- (4) લેણદારોને ₹ 30,000 ચૂકવવા પડશે.
- (5) મકાનની કિંમતમાં 15% અને ફર્નિચરની કિંમતમાં 20% નો વધારો કરવો.
- (6) ₹ 460 મજૂરીના ચૂકવવાના બાકી છે, જે ચોપડે નોંધેલ નથી.

ઉપરોક્ત માહિતી પરથી જરૂરી ખાતાં તૈયાર કરી નવું પાકું સરવૈયું તૈયાર કરો.

43. P અને Q 3:2 ના પ્રમાણમાં નફો-નુકશાન વહેંચતા ભાગીદારો છે. તા. 31-3-2021ના રોજનું તેમની પેઢીનું પાકું સરવૈયું નીચે મુજબ હતું.

પાકું સરવૈયું

મૂડી-દેવાં	રકમ(₹)	મિલકત-લેણાં	રકમ(₹)
મૂડી ખાતાં		જમીન-મકાન	80,000
P	70,000	દેવાદારો	22,000
Q	<u>50,000</u>	-ઘાલખાધ અનામત	<u>2,000</u>
પ્રોવિડન્ટ ફંડ			20,000
લેણદારો		સ્ટોક	36,000
		રોકડ	4,000
		પાઘડી	20,000
	1,60,000		1,60,000

ઉપરની તારીખે તેઓએ R ને નીચેની શરતોએ નવા ભાગીદાર તરીકે પ્રવેશ આપ્યો.

- (1) R મૂડી પેટે ₹ 60,000 રોકડા લાવશે.
- (2) પેઢીની પાઘડીની કિંમત ₹ 30,000 નક્કી થઈ.
- (3) R તેના ભાગની પાઘડીની રકમ રોકડમાં લાવશે નહિં.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

આકાશ કે જેના 2000 શેર મંજૂર કરવામાં આવ્યા હતાં, તેણે મંજૂરી અને આખરી હપ્તાની રકમ ચૂકવી ન હતી. સની કે જેનાં 1200 શેર મંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા. તેમણે આખરી હપ્તાની રકમ ચૂકવી ન હતી.

કંપનીએ જે શેર પર હપ્તા બાકી હતા તે શેર જમ કર્યાં. જમ કરેલા બધા શેર, શેર દીઠ ₹7 લેખે પુરા ભરપાઈ થયેલા ગણીને ફરી બહાર પાડ્યા, જે ધવલે ખરીદી લીધા. ઉપરના વ્યવહારો નોંધવા કંપનીના ચોપડે જરૂરી આમનોંધ પસાર કરો.

46. નીચે આપેલી વિગતો પરથી કંપનીના ચોપડે શેર જપ્તિ અંગેની તેમજ જપ્ત થયેલા શેર ફરી બહાર પાડવાની આમનોંધ લખો.

- ₹10 નો એક એવા 800 ઈકિવટી શેર ધારણ કરનાર એક શેરહોલ્ડરે મંજૂરીના શેરદીઠ ₹4 તથા હપ્તાના શેરદીઠ ₹3 નહિ ચૂકવતાં કંપનીએ તેના શેર જપ્ત કર્યાં. શેરહોલ્ડરે અરજી સમયે શેરદીઠ ₹3 ભરેલા છે. જપ્ત થયેલા શેર, શેરદીઠ ₹8 લેખે ફરી બહાર પાડવામાં આવ્યા.
- કેવલ કંપની લિમિટેડે ધર્મના દરેક ₹10 નો એક એવા 600 શેર જપ્ત કર્યા હતા. ધર્મ એ શેર અરજી તથા મંજૂરી પેટે દરેક શેરદીઠ ₹5 ભર્યા હતા, જ્યારે પ્રથમ હપ્તાના અને બીજા હપ્તાના અનુક્રમે શેરદીઠ ₹3 અને ₹2 ભર્યા ન હતા. તેમાંથી 400 શેર દરેક શેરદીઠ ₹6 ના ભાવથી પ્રાંશવને ફરી વેચ્યા હતા.
- ₹10 નો એક એવા 3000 ઈકિવટી શેર ધારણ કરનાર એક શેરહોલ્ડરે અરજી વખતે શેરદીઠ ₹13 (₹10 ના પ્રીમિયમ સહિત) અને મંજૂરી વખતે શેરદીઠ ₹13 (₹10 ના પ્રીમિયમ સહિત) ચૂકવેલ છે, જ્યારે હપ્તાના શેરદીઠ ₹4 ન ચૂકવવાથી કંપનીએ તેના શેર જપ્ત કર્યાં. જપ્ત થયેલા શેર, શેરદીઠ ₹7 લેખે ફરી બહાર પાડ્યા.

વિભાગ : F

● નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો: (દરેકના 11 ગુણ)

[22]

47. કૃપા અને કોમલ 3:2ના પ્રમાણમાં નફો-નુકશાન વહેંચી લેતા એક પેઢીના ભાગીદારો છે. તા. 31-03-2021ના રોજનું કાર્ય સરવૈયું અને હવાલા પરથી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો.

કૃપા અને કોમલની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-2021 ના રોજનું કાર્ય સરવૈયું

ઉધાર બાકીઓ	રકમ(₹)	જમા બાકીઓ	રકમ(₹)
ઉપાડ:		મૂડી ખાતા :	
કૃપા	10,000	કૃપા	1,10,000
કોમલ	10,000	કોમલ	90,000
ભાડાપટ્ટાનું મકાન (તા.1-4-20 થી 10 વર્ષ માટે)	1,20,000	કૃપાની લોન (તા.1-7-2020 થી)	1,00,000
મશીનરી (ઓફિસ)	1,00,000	લેણદારો	50,000
આપેલ વટાવ	700	કમિશન	5,000
દેવાદારો	80,000	દેવીહૂંડી	10,000
		વેપાર ખાતે	1,94,500
		મળેલ વટાવ	800
જાવકમાલ ગાડા ભાડું	2,400		
ફર્નિચર - ફિક્ચર્સ	10,000		
પગાર	15,000		
ઘાલખાધ	2,400		
લેણીહૂંડી	40,000		
વેપાર ખર્ચ	11,800		
રોકડ સિલક	12,000		
સ્ટોક (તા. 31-3-21)	1,46,000		
	5,60,300		5,60,300

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

હવાલાઓ :

- (1) મશીનરી પર 6% અને ફર્નિચર ફિક્સર્સ પર 20% લેખે ઘસારો ગણો.
- (2) દેવાદારોમાંથી ₹ 1,000 ઘાલખાધ માંડી વાળો.
- (3) કૃપા અને કોમલને અનુક્રમે ₹ 10,000 અને ₹ 8,000 વાર્ષિક પગાર આપવાનો છે.
- (4) ₹ 1,000 કમિશનના મળવાના બાકી છે.
- (5) પગારના ₹ 6,000 ચૂકવવાના બાકી છે.

48. તા. 31-3-2021 ના રોજનું રોઝવુડ લિમિટેડનું કાચું સરવૈયું નીચે મુજબ છે:

વિગત	ઉધાર (₹)	જમા (₹)
ઈક્વિટી શેરમૂડી		2,40,000
ઓફિસ અને વેચાણ ખર્ચ	24,000	
ખરીદી	4,26,000	
10% ના ડિબેન્ચર		1,20,000
વેચાણ		9,60,000
સોફ્ટવેર	1,20,000	
મજૂરી	24,000	
ડિબેન્ચર વ્યાજ	12,000	
પગાર	3,00,000	
બેન્ક ઓવરડ્રાફ્ટ		14,400
જમીન-મકાન	2,28,000	
શરૂઆતનો સ્ટોક	36,000	
મળેલ વટાવ		15,600
દેવાદારો	1,80,000	
	13,50,000	13,50,000

અન્ય માહિતી :

- (1) આખર સ્ટોક ₹ 42,000
- (2) નફાના 50% કરવેરાની જોગવાઈ કરો.

આપેલ વિગતો પરથી તા. 31-3-2021ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષ માટે કંપનીધારા 2013ના પરિશિષ્ટ-III મુજબ વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો. હિસાબોને લગતી નોંધો જરૂરી નથી.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : SPCC (337) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	સંયોજન / કૌશલ્ય (S)	કુલ
ગુણ	30	45	15	10	100
ટકા (%)	30%	45%	15%	10%	100%

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	પ્રશ્નનો પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા		કુલ ગુણ
		જનરલ વિકલ્પ વિના	જનરલ વિકલ્પ સાથે	
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	20	20	20
2.	અતિ ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (VSA)	10	10	10
3.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-I)	07	10	14
4.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-II)	05	07	15
5.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	09	13	41
	કુલ	51	60	100

પ્રકરણ દીઠ ગુણભાર :

ક્રમ	પાઠ / પ્રકરણનું નામ	પ્રકરણદીઠ ગુણભાર	
		જનરલ વિકલ્પ વિના ગુણ	જનરલ વિકલ્પ સાથે ગુણ
	વિભાગ-1 CC		
1.	બેંકનો પત્ર વ્યવહાર	06	08
2.	સરકારી વિભાગો, જાહેર ઉપયોગી સેવાઓ તથા સ્થાનિક સંસ્થાઓ સાથેનો પત્રવ્યવહાર	08	13
3.	આંતર વિભાગીય અને કર્મચારી વિષયક પત્રવ્યવહાર	08	13
4.	વીમો સેવા અંગેના પત્રો	06	07
5.	ઈ-કમ્યુનિકેશન	06	06
6.	રજૂઆત / પ્રેઝન્ટેશનનાં કૌશલ્યો	06	07
	વિભાગ-2 SP		
1.	શેર બહાર પાડવા	11	15
2.	શેર ફેરબદલી અને શેરનું કાયદાકીય હસ્તાંતરણ	08	10
3.	ડિબેન્ચર	06	08
4.	સભ્યપદ	07	11
5.	કંપનીના સંચાલકો	11	12
6.	કંપનીની સભાઓ	10	12
7.	કંપનીનું વિસર્જન	07	08
	કુલ	100	130

નોંધ : જનરલ વિકલ્પ સાથે દર્શાવેલ પ્રશ્નોના ગુણ નમૂનાના પ્રશ્નપત્ર પ્રમાણે દર્શાવેલ છે. અન્ય પ્રશ્નપત્ર માટે આ ગુણ અલગ હોઈ શકે છે.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : SPCC (337) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

પ્રશ્ન ક્રમ	વિભાગ તથા પ્રશ્નની વિગત	ગુણ
	વિભાગ - A	
1 થી 20	નીચે આપેલા 1 થી 20 પ્રશ્નોમાં આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને ઉત્તર લખો. (દરેકનો 1 ગુણ)	20
	વિભાગ - B	
21 થી 30	નીચે આપેલા 21 થી 30 સુધીના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક વાક્યમાં લખો. (દરેકનો 1 ગુણ)	10
	વિભાગ - C	
31 થી 40	નીચે આપેલા 31 થી 40 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 07 (સાત) પ્રશ્નોના ઉત્તર ટૂંકમાં લખો. (દરેકના 2 ગુણ)	14
	વિભાગ - D	
41 થી 47	નીચે આપેલા 41 થી 47 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 05 (પાંચ) પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો. (દરેકના 3 ગુણ)	15
	વિભાગ - E	
48 થી 53	નીચે આપેલા 48 થી 53 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 4 (ચાર) પ્રશ્નોના મુદ્દાસર ઉત્તર લખો. (દરેકના 4 ગુણ)	16
	વિભાગ - F	
54 થી 60	નીચે આપેલા 54 થી 60 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 5 (પાંચ) પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ ઉત્તર લખો. (દરેકના 5 ગુણ)	25
	કુલ	100

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : સેક્ટેરીયલ પ્રેક્ટિસ અને વાણિજ્ય પત્રવ્યવહાર (337) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

સૂચનાઓ :

- આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 6 વિભાગ છે.
- પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ આપો.
- નવો વિભાગ નવા પાના પર લખો.

વિભાગ - A

- નીચેના 1 થી 20 સુધીના પ્રશ્નમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સાચો જવાબ લખો. (દરેકનો 01 ગુણ) [20]
  - (1) બેન્કમાં લોકરની સુવિધા મેળવવા અંગે લખાતા પત્રને કેવા પ્રકારનો પત્ર કહી શકાય ?
(A) વિનંતી પત્ર (B) ફરિયાદ પત્ર (C) આદેશપત્ર (D) પ્રશંસા પત્ર
  - (2) અગ્નિશામક દળની સેવા એ કેવી સેવા કહી શકાય ?
(A) ખાનગી (B) જાહેર ઉપયોગી (C) સરકારી (D) અર્ધસરકારી
  - (3) નિયુક્તિના પત્રના અંતમાં શું પાઠવવામાં આવે છે ?
(A) શુભેચ્છા (B) અભિનંદન (C) સ્મૃતિપત્ર (D) લેખિત પરીક્ષાનું પરિણામ
  - (4) આરોગ્ય સાથે સંકળાયેલી વીમા પોલીસીને કયા નામથી ઓળખવામાં આવે છે ?
(A) જીવનવીમો (B) મેડિકલેઈમ વીમો (C) સામાન્ય વીમો (D) પાક વીમો
  - (5) ઈસીએસ (E.C.S.) નું પુરું નામ શું છે ?
(A) ઈલેક્ટ્રોનિક ક્લિયરિંગ સિસ્ટમ
(B) ઈલેક્ટ્રોનિક કલેરિફાઈંગ સિસ્ટમ
(C) ઈલેક્ટ્રોનિક કેશ સર્વિસિસ
(D) ઈલેક્ટ્રોનિક ક્લિયરિંગ સર્વિસિસ
  - (6) પ્રેઝન્ટેશનમાં કોણ કેન્દ્ર સ્થાને હોવું જોઈએ ?
(A) પ્રેક્ષકો (B) અધિકારીઓ (C) નેતાઓ (D) રજૂઆતકર્તા
  - (7) કયા દસ્તાવેજ દ્વારા જાહેર ભરણા માટે આમંત્રણ આપવામાં આવે છે ?
(A) આવેદનપત્ર (B) વિજ્ઞાપનપત્ર (C) નિયમનપત્ર (D) નોંધણીનું પ્રમાણપત્ર
  - (8) બે હપ્તા વચ્ચેનો સમયગાળો ઓછામાં ઓછો કેટલો હોવો જોઈએ ?
(A) 1 માસ (B) 2 માસ (C) 3 માસ (D) 4 માસ
  - (9) ત્યાગપત્ર શેની સાથે સંકળાયેલ છે ?
(A) શેર જપ્તી (B) સ્થાપકોના રાજીનામા (C) હકના શેર (D) અરજીના નાણાં પરત કરવા
  - (10) શેર બજાર
(A) સટોડિયાનું બજાર (B) દેશના વિકાસની પારાશીશી છે
(C) રોકડ બજાર છે. (D) માલસામાન બજાર છે.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- (11) ફરજિયાત ફેરબદલીમાં.....
- (A) સ્ટેમ્પ ડ્યુટી ભરવી પડે (B) સ્ટેમ્પ ડ્યુટી ભરવાની જરૂર નથી
(C) સ્ટેમ્પ ડ્યુટી પાછળથી ભરવી પડે (D) સ્ટેમ્પ ડ્યુટી સરકાર માફ કરે
- (12) ડિબેચર ધારક એ કંપનીનો કોણ છે ?
- (A) લેણદાર (B) દેવાદાર (C) દેવાદાર-લેણદાર (D) શેરધારક
- (13) ડિબેચર એટલે .....
- (A) માલિકીની મૂડી (B) ઉછીની મૂડી (C) મિલકત (D) ખર્ચ
- (14) સ્વેટ ઈક્વિટી શેર ધારણ કરનારને....
- (A) સભ્યપદ મળતુ નથી (B) સભ્યપદ મળે છે
(C) અંશત: સભ્યપદ મળે છે. (D) સભ્યપદ સ્થગિત થાય છે.
- (15) જાહેર કંપનીમાં ઓછામાં ઓછા કેટલા સંચાલકો હોવા જોઈએ ?
- (A) બે (B) ચાર (C) ત્રણ (D) પાંચ
- (16) મેનેજિંગ ડિરેક્ટરની નિમણૂક એક સાથે કેટલા વર્ષ માટે કરી શકાય ?
- (A) 3 વર્ષ (B) 4 વર્ષ (C) 5 વર્ષ (D) 7 વર્ષ
- (17) બે વાર્ષિક સાધારણ સભાઓ વચ્ચે કેટલા માસથી વધુનો સમયગાળો ન હોવો જોઈએ ?
- (A) 15 માસ (B) 12 માસ (C) 18 માસ (D) 24 માસ
- (18) ખાસ ઠરાવની તરફેણમાં ઓછામાં ઓછા કેટલા સભ્યોની બહુમતી આવશ્યક છે ?
- (A) 75% (B) 51% (C) 65% (D) 40%
- (19) કંપની ધારાની જોગવાઈ અનુસાર કંપનીએ કઈ સભા બોલાવવી ફરજિયાત છે ?
- (A) વાર્ષિક સામાન્ય સભા (B) કાયદેસરની પ્રાથમિક સભા
(C) અસામાન્ય સભા (D) સંચાલક મંડળીની સભા
- (20) સદ્વરતાનું જાહેરનામું કોણ તૈયાર કરે છે ?
- (A) સંચાલકો (B) લેણદારો
(C) સભ્યો (D) અદાલત

વિભાગ - B

- નીચે આપેલા પ્રશ્ન નંબર 21 થી 30 ના એક વાક્યમાં જવાબ આપો. (દરેકનો 01 ગુણ છે.)

[10]

- (21) વીમાના મુખ્ય પ્રકારના નામ જણાવો.
(22) ઈ-લર્નિંગ એટલે શું ?
(23) રજૂઆત એટલે શું ?
(24) શેરજમી એટલે શું ?
(25) કંપનીનું મહત્વનું લક્ષણ શું છે ?
(26) ડિબેચર ટ્રસ્ટી કોને કહે છે ?
(27) શેર ફાળવણી અંગેની નીતિ કોણ નક્કી કરે છે ?
(28) સંચાલક કોને કહેવાય ?
(29) પ્રોક્સી એટલે શું ?
(30) સ્વૈચ્છિક વિસર્જન એટલે શું ?

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

વિભાગ - C

- નીચેના 31 થી 40 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 07ના ટૂંકમાં જવાબ આપો. (દરેકના 02 ગુણ) [14]
  - (31) બેંકને કઈ બાબતો માટે ફરિયાદ પત્રો લખવામાં આવે છે ?
  - (32) સ્થાનિક સ્વરાજની સંસ્થાઓમાં કઈ સંસ્થાઓનો સમાવેશ થાય છે ?
  - (33) પરિપત્રના કાર્યો જણાવો.
  - (34) શેરજમીની અસરો જણાવો.
  - (35) શેર સોંપણીના સંજોગો જણાવો.
  - (36) ડિબેંચર ટ્રસ્ટીની સત્તાઓ જણાવો.
  - (37) સભ્યપદનો અર્થ અને વ્યાખ્યા આપો.
  - (38) સંચાલક તરીકે કોને નીમી શકાય ?
  - (39) સભા નોટિસના હેતુઓ જણાવો.
  - (40) કંપનીને ફંડમાં લઈ જવાના પ્રકારોના નામ આપો.

વિભાગ - D

- નીચેના 41 થી 47 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 05 પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (દરેકના 03 ગુણ) [15]
  - (41) શેર વહેંચણી અંગેનાં કાયદેસરનાં નિયંત્રણો જણાવો.
  - (42) શેર પ્રમાણપત્રમાં કઈ બાબતો જણાવવામાં આવે છે ?
  - (43) ડિબેંચર ટ્રસ્ટ ડીડ સમજાવો.
  - (44) સભ્ય અને શેર હોલ્ડર વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.
  - (45) સંચાલકોના પ્રકારોની ચર્ચા કરો.
  - (46) સભા નોટિસનો અર્થ અને હેતુઓની ચર્ચા કરો.
  - (47) સ્વૈચ્છિક ફંડનાં સંજોગો જણાવો.

વિભાગ - E

- નીચેના 48 થી 53 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 04 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો. (દરેકના 04 ગુણ) [16]
  - (48) ઈ-મેઈલ લખતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવી પડતી બાબતો જણાવો. (કોઈપણ આઠ)
  - (49) અનિયમિત શેર વહેંચણી અને ગેરકાયદેસર શેર વહેંચણી વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.
  - (50) શેરના કાયદાકીય હસ્તાંતરના સંજોગો સમજાવો
  - (51) કંપનીનું સભ્યપદ મેળવવાની વિવિધ રીતો સમજાવો.
  - (52) સંચાલકોની ગેરલાયકાતો - સમજાવો.
  - (53) સામાન્ય ઠરાવ અને ખાસ ઠરાવ વચ્ચેનો તફાવત જણાવો.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

વિભાગ - F

- નીચેના 54 થી 60 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 05 પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ લખો. (દરેકના 05 ગુણ) [25]
- (54) તમારી પેઢીના નામે બેંકમાં ચાલતું ખાતું બંધ કરવા માટેનો પત્ર દેનાબેંક નડિયાદને લખો.
- (55) તમારી શાળાની આસપાસ પાન-મસાલા અને ગુટખાનું વેચાણ થઈ રહ્યું છે. જેને બંધ કરવા માટે આપની શાળાના આચાર્યશ્રીને જાણ કરતો પત્ર લખો.
- (56) તમારા વિસ્તારમાં ટ્રાફિકની સમસ્યા વધી રહી છે. તેના નિરાકરણ માટે વધુ ટ્રાફિક પોલિસ ફાળવવાની વિનંતી કરતો પત્ર લખો.
- (57) એક સરકારી હોસ્પિટલમાં કામ કરતાં કર્મચારીઓને તેમનાં વાહનો સંસ્થા દ્વારા નિયત કરેલી પાર્કિંગની જગ્યાએ પાર્ક કરવાની જાણ કરતો પરિપત્ર લખો.
- (58) કોઈ એક કર્મચારીને શિસ્તભંગનાં પગલાંરૂપે અપકર્ષની જાણ કરતો પત્ર લખો.
- (59) કુમારી હેતવી પટેલ વતી વીમા પ્રીમિયમની મુદતમાં ફેરફાર કરવાની વિનંતી કરતો પત્ર વીમા કંપનીને લખો.
- (60) યોગ દિવસની ઉજવણી અંગે સમિતિ અહેવાલ તૈયાર કરો.

•••

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : મનોવિજ્ઞાન (141) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

કુલ ગુણ : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	સંયોજન / કૌશલ્ય (S)	કુલ
ગુણ	35	30	25	10	100
ટકા (%)	35%	30%	25%	10%	100%

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	પ્રશ્નનો પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા		કુલ ગુણ
		જનરલ વિકલ્પ વિના	જનરલ વિકલ્પ સાથે	
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	20	20	20
2.	અતિ ટૂંક પ્રશ્નો (VSA)	10	10	10
3.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-I)	10	14	20
4.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-II)	10	14	30
5.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	04	06	20
	કુલ	54	64	100

પ્રકરણ દીઠ ગુણભાર :

ક્રમ	પાઠ / પ્રકરણનું નામ	પ્રકરણદીઠ ગુણભાર	
		જનરલ વિકલ્પ વિના ગુણ	જનરલ વિકલ્પ સાથે ગુણ
1.	સંવેદન, ધ્યાન અને પ્રત્યક્ષીકરણ	13	20
2.	શીખવાની ક્રિયા	13	18
3.	બુદ્ધિ	13	16
4.	મનોવલણ અને પૂર્વગ્રહ	11	13
5.	મનોભાર અને સ્વાસ્થ્ય	08	11
6.	મનોવિકૃતિઓ	05	07
7.	સલાહ અને મનોપ્રચાર	08	13
8.	પર્યાવરણ અને વર્તન	13	16
9.	સંસ્થાકીય મનોવિજ્ઞાન	08	08
10.	વિધાયક મનોવિજ્ઞાન	08	08
	કુલ	100	130

નોંધ : જનરલ વિકલ્પ સાથે દર્શાવેલ પ્રશ્નોના ગુણ નમૂનાના પ્રશ્નપત્ર પ્રમાણે દર્શાવેલ છે. અન્ય પ્રશ્નપત્ર માટે આ ગુણ અલગ હોઈ શકે છે.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : મનોવિજ્ઞાન (141) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

કુલ ગુણ : 100

પ્રશ્ન ક્રમ	વિભાગ તથા પ્રશ્નની વિગત	ગુણ
	વિભાગ - A	
1 થી 20	નીચેનાં પ્રત્યેક પ્રશ્નોમાં આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સાચો જવાબ લખો. (દરેકનો 1 ગુણ)	20
	વિભાગ - B	
21 થી 30	નીચેના પ્રશ્નોનાં એક કે બે શબ્દોમાં જવાબ લખો. (દરેકનો 1 ગુણ)	10
	વિભાગ - C	
31 થી 44	નીચે આપેલા 14 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોનાં ટૂંકમાં જવાબ લખો. (દરેકના 2 ગુણ)	20
	વિભાગ - D	
45 થી 58	નીચે આપેલા 14 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોનાં મુદ્દાસર જવાબ લખો. (દરેકના 3 ગુણ)	30
	વિભાગ - E	
59 થી 64	નીચે આપેલા 06 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 04 પ્રશ્નોનાં સવિસ્તાર જવાબ લખો. (દરેકના 5 ગુણ)	20
	કુલ	100

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : મનોવિજ્ઞાન (141) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

સૂચનાઓ :

- જવાબ આપતા પહેલાં પ્રશ્નોને કાળજીપૂર્વક વાંચી સૂચના મુજબ જવાબ આપો.
- જમણી બાજુ દર્શાવેલ અંક ગુણ સૂચવે છે.
- આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 64 પ્રશ્નો આપેલા છે.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ આપો (દરેકનો 1 ગુણ) [20]
  - (1) ધ્યાનની જનની તરીકે કોને ઓળખવામાં આવે છે.
(A) શિક્ષણ (B) જરૂરિયાત (C) ટેવ (D) રસ
  - (2) ત્વચા દ્વારા કેટલાં પ્રકારનાં સંવેદનોનો અનુભવ થાય છે ?
(A) ત્રણ (B) નવ (C) ચાર (D) બે
  - (3) માનસિક વય ગણતી વખતે કસોટીનાં દરેક સાચા ઉત્તર દીઠ કેટલા માસની માનસિક વય ગણવામાં આવે છે ?
(A) બે (B) છ (C) ત્રણ (D) ચાર
  - (4) પ્રતિભાસંપન્ન બાળકનો બુદ્ધિઅંક કેટલો હોય છે ?
(A) 130 થી વધુ (B) 70 થી ઓછો (C) 80 થી 89 (D) 110 થી 119
  - (5) મનોવલણો જન્મજાત નહીં પરંતુ કેવા હોય છે ?
(A) અપેક્ષિત (B) સંપાદિત (C) અનિવાર્ય (D) કાયમી
  - (6) માનવીના મનમાં રૂઢ થયેલા ખોટા ખ્યાલોને શું કહે છે ?
(A) મનોવલણ (B) પૂર્વગ્રહ (C) અભિસંધાન (D) મનોભાર
  - (7) એક ઉદીપકને મળતા આવતા બીજા ઉદીપકને શું સમજવું ?
(A) ઉદીપક જોડાણ (B) ઉદીપક સામાન્યીકરણ (C) વિલોપન (D) ઉદીપક ભેદબોધન
  - (8) થોર્નડાઈકનાં બિલાડી પરનાં પ્રયોગમાં બિલાડીને કેટલા પ્રયત્ને શિક્ષણ મળ્યું હતું ?
(A) 6 (B) 4 (C) 13 (D) 24
  - (9) માનવજાતને ભારતની અપ્રતિમ ભેટ કઈ છે ?
(A) ધ્યાન અને યોગ (B) સંગીત અને નૃત્ય (C) અભિનય (D) વ્યાયામ
  - (10) આંતરિક સહજ પ્રતિક્રિયા કઈ છે ?
(A) હસવું (B) રડવું (C) દોડવું (D) ચાલવું
  - (11) હિમશિલાનું ઉદાહરણ કયા ખ્યાલ સાથે સંબંધિત છે ?
(A) મનોજાતીય અવસ્થા (B) સ્વપ્નાવસ્થા (C) બચાવપ્રયુક્તિ (D) ચેતન - અચેતન મન
  - (12) આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે માનસિક લક્ષણોનું વર્ગીકરણ કઈ સંસ્થા દ્વારા દર્શાવવામાં આવે છે ?
(A) WHO (B) UNIS (C) APA (D) UNO
  - (13) સલાહ પ્રક્રિયાનાં સોપાનો કયા મનોવૈજ્ઞાનિકે દર્શાવ્યા છે ?
(A) બ્રોમેર અને શોસ્ટ્રોમ (B) થોર્નડાઈક (C) ફોઈડ (D) વોટ્સન

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- (14) મહર્ષિ મહેશ યોગી દ્વારા કયા ધ્યાનનો પ્રસાર થયો છે ?
(A) વિપશ્યના (B) ભાવાતીત (C) માર્ઈન્ડકુલ (D) લેશ્યા ધ્યાન
- (15) સંઘની ભાવના શેમાં વધારે જોવા મળે છે ?
(A) ભીડમાં (B) ગીયતામાં (C) ટોળામાં (D) સમૂહમાં
- (16) રેફ્રિજરેટરમાં કયા વાયુનો ઉપયોગ થાય છે ?
(A) CFC (B) CNG (C) CO₂ (D) Na
- (17) બે અથવા બે થી વધુ વ્યક્તિઓ વચ્ચેની મોઢા-મોઢની વાતચીત એટલે શું ?
(A) નિરીક્ષણ (B) પ્રશ્નાવલી (C) મુલાકાત (D) અરજીપત્રક
- (18) જે સાધન દ્વારા વિજ્ઞાપનનો ફેલાવો થાય તેને વિજ્ઞાપનનું શું કહેવાય ?
(A) માધ્યમ (B) બજાર (C) વસ્તુ (D) ગ્રાહક
- (19) મનોવિજ્ઞાનની એક શાખાને 'વિધાયક મનોવિજ્ઞાન' એવું નામ કોણે આપ્યું ?
(A) મેસ્લો (B) રોજર્સ (C) પીટરસન (D) માર્ટિન સેલિગમેન
- (20) બિન શાબ્દિક સંકેતોને પારખવામાં કોણ વધુ કુશળ જોવા મળે છે ?
(A) સ્ત્રીઓ (B) પુરૂષો (C) બંને (D) કોઈ નહીં

વિભાગ - B

- નીચેના 21 થી 30 પ્રશ્નોના એક કે બે શબ્દોમાં જવાબ લખો. (દરેકનો 1 ગુણ) [10]
- (21) સંવેદનનાં પ્રકારો કેટલા છે ?
- (22) પ્રયત્ન અને ભુલનો પ્રયોગ કોણે કોની પર કર્યો હતો ?
- (23) બુદ્ધિ આંકનું સૂત્ર જણાવો.
- (24) મનોવલણને અસર કરતાં કોઈપણ બે ઘટકો જણાવો.
- (25) કોઈપણ બે ભૌતિક સંસાધનો જણાવો.
- (26) મનોજાતીય વિકાસની અવસ્થાઓ કયા મનોવૈજ્ઞાનિકે દર્શાવી છે ?
- (27) સલાહમાં ઓછામાં ઓછા કેટલા માણસો પ્રત્યક્ષ સંપર્કમાં આવે છે ?
- (28) પર્યાવરણ અંગેનું પ્રતિમાન કોણે દર્શાવ્યું છે ?
- (29) સરળ સંરચનાને બીજા કયા નામથી ઓળખાય છે ?
- (30) 'Positive Psychology' શબ્દનો સૌ પ્રથમ પ્રયોગ કોણે કર્યો હતો ?

વિભાગ - C

- નીચે આપેલા 14 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોના જવાબ લખો. (દરેકના 2 ગુણ) [20]
- (31) સંવેદન એટલે શું ?
- (32) ધ્યાન વિચલન એટલે શું ?
- (33) વિધાયક પ્રબલન એટલે શું ?
- (34) બુદ્ધિનો શાબ્દિક અર્થ જણાવો.
- (35) સમૂહ માધ્યમ એટલે શું ?
- (36) પૂર્વગ્રહો સંપાદિત છે. સમજાવો ?

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- (37) સંઘર્ષના પ્રકારો જણાવો.
- (38) ખુલ્લી જગ્યાના ભયમાં દર્શાવેલ પાંચ પરિસ્થિતિઓ કઈ કઈ છે ?
- (39) અંતઃસ્ત્રાવી ગ્રંથિની અસમતુલામાંથી ઉદભવતી વર્તન વિકૃતિઓ જણાવો ?
- (40) પરણેલા લોકો કોનાથી વધુ સુખી હોય છે ?
- (41) સલાહની કોઈ એક વ્યાખ્યા આપો ?
- (42) યોગનાં આઠ અંગોના નામ આપો ?
- (43) ગંદકી કેવી રીતે ફેલાય છે. તે સમજાવો ?
- (44) સંસ્થાની વ્યાખ્યા જણાવો ?

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા 14 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોના જવાબ લખો. (દરેકના 3 ગુણ)

[30]

- (45) સ્વાદ સંવેદનનાં વિવિધ કેન્દ્રોની સમજૂતી આપો.
- (46) કોહલરે ચિમ્પાન્ઝી પર કરેલ ખોખાવાળો પ્રયોગ વર્ણવો.
- (47) પ્રતિભાસંપન્ન વ્યક્તિને ઓળખવાની માહિત મેળવવા કઈ પદ્ધતિઓ પ્રચલિત છે ?
- (48) માનસિક વય કઈ રીતે ગણવામાં આવે છે ?
- (49) મનોવલણો જૂથ વ્યાપી હોય છે. સમજાવો.
- (50) પૂર્વગ્રહ ઘટાડવામાં સંચાર માધ્યમનું મહત્વ સમજાવો.
- (51) મનોભારના ઉદ્ગમ સ્થાનો તરીકે રોજિંદી મુશ્કેલીઓ સમજાવો.
- (52) માનસિક સ્વાસ્થ્યનું સ્વરૂપ સમજાવો.
- (53) મનોપચારમાં આરંભનો તબક્કો એટલે શું ? સમજાવો.
- (54) પ્રાણાયામ વિશે નોંધ લખો.
- (55) માનવવર્તન પર ઘોંઘાટ અને હવા પ્રદૂષણની અસરો વર્ણવો.
- (56) પુનઃ ઉપયોગ અને ઉર્જા સંરક્ષણની સમજૂતી આપો.
- (57) વ્યવસ્થાપકોનાં મૂળભુત કાર્યો જણાવી કોઈપણ બેની સમજૂતી આપો.
- (58) લગ્ન અને સુખ વિશે ટૂંકમાં સમજાવો.

વિભાગ - E

- નીચે આપેલા 06 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 04 પ્રશ્નોના જવાબ લખો. (દરેકના 5 ગુણ)

[20]

- (59) પ્રત્યક્ષીકરણનાં સંગઠનના નિયમો સમજાવો.
- (60) ધ્યાનના વ્યક્તિલક્ષી નિર્ધારકો ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
- (61) સી.ટી. મોર્ગને દર્શાવેલી શિક્ષણની વ્યાખ્યા આપી તેને વિસ્તારથી સમજાવો.
- (62) પાવલોવે કરેલો શાસ્ત્રીય અભિસંધાનનો પ્રયોગ વર્ણવો.
- (63) ગાર્ડનરનો બહુવિધ બુદ્ધિનો સિદ્ધાંત જણાવી કોઈપણ પાંચની સમજૂતી આપો.
- (64) પર્યાવરણને બચાવવાના વાર્તાનિક ઉપાયો સમજાવો.

● ● ●

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : સમાજશાસ્ત્ર (139) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	સંયોજન / કૌશલ્ય (S)	કુલ
ગુણ	40	37	13	10	100
ટકા (%)	40	37	13	10	100

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	પ્રશ્નનો પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા		કુલ ગુણ
		જનરલ વિકલ્પ વિના	જનરલ વિકલ્પ સાથે	
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	20	20	20
2.	અતિ ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (VSA)	10	10	10
3.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-I)	10	14	20
4.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-II)	10	14	30
5.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	04	06	20
	કુલ	54	64	100

પ્રકરણ દીઠ ગુણભાર :

ક્રમ	પાઠ / પ્રકરણનું નામ	પ્રકરણદીઠ ગુણભાર	
		જનરલ વિકલ્પ વિના ગુણ	જનરલ વિકલ્પ સાથે ગુણ
1.	ભારતનું વસ્તી વૈવિધ્ય અને રાષ્ટ્રીય એકતા	08	13
2.	ભારતીય સંસ્કૃતિ અને સમુદાય	08	13
3.	અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ અને અન્ય પછાત વર્ગો	08	13
4.	સ્ત્રી સશક્તિકરણ	08	13
5.	પરિવર્તનની સામાજિક સાંસ્કૃતિક પ્રક્રિયાઓ	08	13
6.	સમૂહસંચારનાં માધ્યમો અને સમાજ	13	13
7.	સામાજિક આંદોલન	13	13
8.	ભારતમાં પંચાયતી રાજ	13	13
9.	સામાજિક ધોરણભંગ, બાળ અપરાધ અને યુવાઅજંપો	08	13
10.	સામાજિક સમસ્યાઓ	13	13
	કુલ	100	130

નોંધ : જનરલ વિકલ્પ સાથે દર્શાવેલ પ્રશ્નોના ગુણ નમૂનાના પ્રશ્નપત્ર પ્રમાણે દર્શાવેલ છે. અન્ય પ્રશ્નપત્ર માટે આ ગુણ અલગ હોઈ શકે છે.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : સમાજશાસ્ત્ર (139) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

કુલ ગુણ : 100

પ્રશ્ન ક્રમ	વિભાગ તથા પ્રશ્નની વિગત	ગુણ
	વિભાગ - A	
1 થી 20	નીચેના પ્રત્યેક પ્રશ્નોમાં આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સાચો ઉત્તર આપો. (દરેકનો 1 ગુણ)	20
	વિભાગ - B	
21 થી 30	નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ આપો. (દરેકનો 1 ગુણ)	10
	વિભાગ - C	
31 થી 44	નીચે આપેલા 14 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. (દરેકના 2 ગુણ)	20
	વિભાગ - D	
45 થી 58	નીચે આપેલા 14 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો. (દરેકના 3 ગુણ)	30
	વિભાગ - E	
59 થી 64	નીચે આપેલા 6 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 4 પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ આપો. (દરેકના 5 ગુણ)	20
	કુલ	100

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : સમાજશાસ્ત્ર (139) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

વિભાગ - A

- નીચેના પ્રત્યેક પ્રશ્નોમાં આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સાચો ઉત્તર આપો. (દરેકનો 01 ગુણ) [20]
- (1) ભારતમાં ઈ.સ. 2011ની વસ્તી ગણતરી મુજબ સરેરાશ લિંગ પ્રમાણ કેટલું છે ?
(A) 942 (B) 939 (C) 938 (D) 940
- (2) વસ્તીનાં બંધારણને શું કહે છે ?
(A) વસ્તી (B) જન સંખ્યા (C) નાગરિક (D) વસ્તીનું માળખું
- (3) લોકસંસ્કૃતિની પરંપરા કેવી છે ?
(A) લેખિત (B) મૌખિક (C) વર્ષનાત્મક (D) આપેલ પૈકી એક પણ નહિ
- (4) કયો સમુદાય સમતાવાદી અને સમન્વયકારી છે ?
(A) બૌદ્ધ સમુદાય (B) શીખ સમુદાય (C) પારસી સમુદાય (D) યહૂદી સમુદાય
- (5) આદિવાસીઓની સંખ્યાની દૃષ્ટિએ ભારત વિશ્વમાં કયા ક્રમે આવે છે ?
(A) તૃતીય (B) દ્વિતીય (C) પ્રથમ (D) ચોથા
- (6) ટોટેમવાદ શેમાં જોવા મળે છે ?
(A) અનુસૂચિત જાતિ (B) અનુસૂચિત જનજાતિ (C) સર્વર્ષ (D) અન્ય પછાત વર્ગો
- (7) 'ચિરંજીવી યોજના' કયા પ્રકારની યોજના છે ?
(A) શિક્ષણ (B) આર્થિક
(C) આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ (D) સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા
- (8) મહિલા સશક્તિકરણનાં લક્ષણો કોણે આપ્યા છે ?
(A) મહાત્મા ગાંધીજી (B) સ્વામી વિવેકાનંદ
(C) ડૉ. ચંદ્રિકાબેન રાવલ (D) આપેલ પૈકી એક પણ નહિ
- (9) સંસ્કૃતિનું સમન્વયીકરણ કઈ પ્રક્રિયાથી થાય છે ?
(A) વૈશ્વિકીકરણ (B) ઉદ્યોગીકરણ (C) ખાનગીકરણ (D) આપેલ પૈકી એક પણ નહિ
- (10) સામાજિક રચનાતંત્ર અને કાર્યોમાં આવતું પરિવર્તન એટલે 'સામાજિક પરિવર્તન' એવું કોણે કહ્યું ?
(A) મેકાઈવર અને પેજ (B) શ્રી નિવાસ (C) કિંગસલે ડેવિસ (D) ગીડેન્સ
- (11) ડિજિટલ કોમ્પ્યુટરની શોધ ક્યારે થઈ ?
(A) ઈ.સ. 1959 (B) ઈ.સ. 1946 (C) ઈ.સ. 1956 (D) ઈ.સ. 1976
- (12) ફિલ્મ જગતનો પ્રતિષ્ઠિત એવોર્ડ કોના નામે આપવામાં આવે છે ?
(A) દાદાસાહેબ ફાળકે (B) રાજ કપૂર (C) પૃથ્વીરાજ કપૂર (D) લતા મંગેશકર
- (13) ભારતનાં વડાપ્રધાનશ્રીએ 'સ્વચ્છતા અભિયાન'નો આરંભ ક્યારે કરાવ્યો ?
(A) 22 જુલાઈ, 2014 (B) 1 સપ્ટેમ્બર, 2015
(C) 2 ઓક્ટોબર, 2014 (D) 1 નવેમ્બર, 2016

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- (14) બ્રહ્મ સમાજની સ્થાપના કોણે કરી હતી ?
(A) રાજા રામમોહન રાય (B) કરસનદાસ મૂળજી
(C) કવિ નર્મદ (D) મહર્ષિ કર્વે
- (15) પંચાયતી રાજમાં મહિલા અનામત કેટલા ટકા હોય છે ?
(A) 22 ટકા (B) 33 ટકા (C) 44 ટકા (D) 40 ટકા
- (16) પંચાયતી રાજને 'મહાન ક્રાંતિકારી પ્રયોગ' કહેનાર કોણ હતા ?
(A) જવાહરલાલ નહેરૂ (B) જયપ્રકાશ નારાયણ (C) ગાંધીજી (D) બળવંતરાય મહેતા
- (17) બાળ અપરાધીને સુરક્ષિત રાખવાનું સ્થળ એટલે....
(A) બાળ અદાલત (B) રિમાન્ડ હોમ (C) પાલક ગૃહ (D) પ્રોબેશન
- (18) 'એનોમી'નો સિદ્ધાંત કોણે આપ્યો હતો ?
(A) રોબર્ટ મર્ટન (B) હોર્ટન અને હન્ટ (C) માર્શલ ક્લિલનાર્ડ (D) હાવર્ડ બેકર
- (19) એઈડ્સનો પ્રથમ દર્દી કયા દેશમાં જોવા મળ્યો હતો ?
(A) ભારત (B) ઈંગ્લેન્ડ (C) જાપાન (D) અમેરિકા
- (20) 'વિશ્વ એઈડ્સ દિન'ની ઉજવણી ક્યારે કરવામાં આવે છે ?
(A) 1 ડિસેમ્બર (B) 11 ડિસેમ્બર (C) 1 ઓક્ટોબર (D) 11 સપ્ટેમ્બર

વિભાગ - B

- નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ આપો (દરેકનો 01 ગુણ)

[10]

- (21) ગુજરાતનાં કયા કાર્યક્રમો સાંસ્કૃતિક વૈવિધ્યનાં ઉત્તમ ઉદાહરણો છે ?
- (22) સંસ્કૃતિ એટલે શું ?
- (23) જાદુનાં પ્રકાર જણાવો.
- (24) SEWAનું પૂરું નામ જણાવો.
- (25) ઉદારીકરણની શરૂઆત ભારતમાં કઈ સાલથી થઈ ?
- (26) રેડિયો પ્રસારણથી દેશનો કેટલો ભાગ આવરી લેવામાં આવ્યો છે ?
- (27) સમાજમાં કયા બે પ્રકારનાં સમૂહ હોય છે ?
- (28) 'પંચાયતી રાજ'નું માળખું કેવું હોય છે ?
- (29) સમાજમાં ધોરણભંગ ક્યારે થાય છે ?
- (30) ઓનર કિલિંગ કોને કહેવાય ?

વિભાગ - C

- નીચેના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. (દરેકના 02 ગુણ)

[20]

- (31) ભારતનાં વિકાસમાં કઈ-કઈ સમસ્યાઓ અવરોધક છે ?
- (32) ભારતમાં બોલાતી કોઈપણ પાંચ ભાષાનાં નામ આપો.
- (33) આદિવાસીઓનાં કયાં નૃત્યો જાણીતા છે ?
- (34) અનુસૂચિત જાતિઓમાં સૌથી વધુ વસ્તી ધરાવતી મુખ્ય ચાર જાતિઓ કઈ છે ?
- (35) આદિમ જાતિઓમાં 'યુવાગૃહો' કયા કાર્યો કરે છે ?

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- (36) ગાંધીજીએ મહિલા સશક્તિકરણનું સામાજિક મહત્વ કઈ રીતે સમજાવ્યું હતું?
- (37) મહિલા કલ્યાણલક્ષી કાનુનનાં કોઈ પાંચ નામ આપો.
- (38) ભારતમાં નિકાસવૃદ્ધિ કેમ ધીમી થઈ ગઈ?
- (39) સંચાર એટલે શું?
- (40) સુધારાવાદી સામાજિક આંદોલનો કયું કાર્ય કરે છે?
- (41) ગ્રામ પંચાયતનાં આવકનાં સાધનો જણાવો?
- (42) યુવા અજંપાનો અર્થ આપો.
- (43) કુટુંબની કઈ પરિસ્થિતિમાં બાળક માનસિક તાણ અનુભવે છે.
- (44) 'અસમાન જાતિ' પ્રમાણ એટલે શું?

વિભાગ - D

- નીચે આપેલ પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોના જવાબ મુદ્દાસર આપો. (દરેકના 03 ગુણ)

[30]

- (45) ભારતમાં ધાર્મિક વૈવિધ્યતા વિશે ટૂંકમાં સમજાવો.
- (46) ભારતનાં નાગરિકોની મુખ્ય ફરજો જણાવો.
- (47) ભારતનાં ખ્રિસ્તી સમુદાયની સમજૂતી આપો.
- (48) પછાતપણાનાં મુખ્ય માપદંડો ટૂંકમાં સમજાવો.
- (49) ગુજરાતમાં 'અન્ય પછાત વર્ગો' વિશે નોંધ લખો.
- (50) મહિલા સશક્તિકરણનાં લક્ષણો જણાવો.
- (51) ગુજરાતમાં મહિલાઓ માટેની આરોગ્યલક્ષી યોજનાઓ જણાવો.
- (52) ઉદારીકરણનાં 'ગેરલાભ' જણાવો.
- (53) સમૂહ સંચારના માધ્યમ તરીકે 'ટેલિવિઝન'ની સમજૂતી આપો.
- (54) 'સ્વચ્છતા અભિયાન' વિગતે સમજાવો.
- (55) 'જિલ્લા પંચાયત'નું માળખું સમજાવો.
- (56) ટૂંકનોંધ લખો - 'પ્રોબેશન'
- (57) ટૂંકનોંધ લખો - 'બોસ્ટલ શાળાઓ'
- (58) એઈડ્સની વિપરીત અસરો જણાવો.

વિભાગ - E

- નીચે આપેલ પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 04 (ચાર) પ્રશ્નોના જવાબો સવિસ્તાર આપો. (દરેકના 05 ગુણ)

[20]

- (59) શહેર સમુદાયનાં લક્ષણો સમજાવો.
- (60) સંસ્કૃતિકરણની પ્રક્રિયાનાં પાસા ટૂંકમાં જણાવો.
- (61) સમૂહ માધ્યમોની સામાજિક અસરો વિગતે ચર્ચા કરો.
- (62) ક્રાંતિકારી સામાજિક આંદોલનની વિશેષતાઓ જણાવો.
- (63) "પંચાયતી રાજ આવ્યા બાદ સામાજિક પરિવર્તન શક્ય બન્યું" સમજાવો.
- (64) નશીલાં દ્રવ્યોનાં વ્યસનનાં કારણો વિગતે સ્પષ્ટ કરો.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : રાજ્યશાસ્ત્ર (023) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના ભૂલદ્દ હાર્દ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	સંયોજન / કૌશલ્ય (S)	કુલ
ગુણ	34	44	17	05	100
ટકા (%)	34 %	44 %	17 %	05 %	100 %

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	પ્રશ્નનો પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા		કુલ ગુણ
		જનરલ વિકલ્પ વિના	જનરલ વિકલ્પ સાથે	
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	20	20	20
2.	અતિ ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (VSA)	10	10	10
3.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-I)	14	18	28
4.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-II)	09	12	27
5.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	03	05	15
	કુલ	56	65	100

પ્રકરણદીઠ ગુણભાર :

ક્રમ	પાઠ / પ્રકરણનું નામ	પ્રકરણદીઠ ગુણભાર	
		જનરલ વિકલ્પ વિના ગુણ	જનરલ વિકલ્પ સાથે ગુણ
1.	ભારતમાં પક્ષપ્રથાનું સ્વરૂપ	14	16
2.	ભારતમાં ચૂંટણીઓ	14	19
3.	ભારતીય લોકશાહી સામેના પડકારો અને પ્રતિભાવો	14	17
4.	વિકાસ અને લોકશાહી	10	12
5.	શાંતિ અને વિકાસ	10	15
6.	ભારત અને વિશ્વ	14	19
7.	સંયુક્ત રાષ્ટ્ર	10	13
8.	પર્યાવરણ અને વૈશ્વિક રાજકારણ	14	16
	કુલ	100	127

નોંધ : જનરલ વિકલ્પ સાથે દર્શાવેલ પ્રશ્નોના ગુણ નમૂનાના પ્રશ્નપત્ર પ્રમાણે દર્શાવેલ છે. અન્ય પ્રશ્નપત્ર માટે આ ગુણ અલગ હોઈ શકે છે.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : રાજ્યશાસ્ત્ર (023) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

પ્રશ્ન ક્રમ	વિભાગ તથા પ્રશ્નની વિગત	ગુણ
	વિભાગ - A	
1 થી 20	નીચેના આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 1 થી 20 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલ 4 (ચાર) વિકલ્પ (A,B,C,D) પૈકી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. (દરેકના 1 ગુણ)	20
	વિભાગ - B	
21 થી 30	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 21 થી 30 સુધીના પ્રશ્નોના એક વાક્ય માં જવાબ લખો. (દરેકનો 1 ગુણ)	10
	વિભાગ - C	
31 થી 48	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 31 થી 48 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 14 (ચૌદ) પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ લખો. (દરેકના 2 ગુણ)	28
	વિભાગ - D	
49 થી 60	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 49 થી 60 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈ પણ 9 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ લખો. (દરેકના 3 ગુણ)	27
	વિભાગ - E	
61 થી 65	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 61 થી 65 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 3 (ત્રણ) પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ લખો. (દરેકના 5 ગુણ)	15
	કુલ	100

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : રાજ્યશાસ્ત્ર (023) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

સૂચનાઓ :

- જવાબ આપતા પહેલાં પ્રશ્નોને કાળજીપૂર્વક વાંચી સૂચના મુજબ લખો.
- આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 5 (પાંચ) વિભાગ છે.
- નવો વિભાગ નવા પેજથી શરૂ કરો.

વિભાગ - A

- નીચેના આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને જવાબ લખો. (દરેકનો 1 ગુણ) [20]
  - (1) ..... મતદારોને રાજકીય શિક્ષણ પૂરૂ પાડે છે.
(A) લોકમત (B) વિરોધ પક્ષ (C) રાજકીય પક્ષો (D) દાબજૂથ
  - (2) વૈકલ્પિક સરકારની રચના કરે છે?
(A) સત્તાધારી પક્ષ (B) અપક્ષ (C) વિરોધ પક્ષ (D) રાજકીય પક્ષો
  - (3) .....માં રાજકીય પક્ષો અનિવાર્ય ગણવામાં આવે છે.
(A) લોકશાહી (B) સરમુખત્યાર શાહી (C) રાજાશાહી (D) પ્રમુખ શાહી
  - (4) તારકુંડે સમિતિની રચના કોની સાથે સંકળાયેલી છે?
(A) પંચાયતી રાજ (B) ચૂંટણી સુધારા (C) સનદી સેવા (D) આર્થિક સુધારા
  - (5) વસ્તીની દૃષ્ટિએ વિશ્વમાં સૌથી મોટો લોકશાહી દેશ છે.
(A) ભારત (B) અમેરિકા (C) બ્રિટન (D) પાકિસ્તાન
  - (6) ભારતીય બંધારણની આ કલમ હેઠળ ચૂંટણી પંચની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.
(A) 324 (B) 326 (C) 328 (D) 356
  - (7) અનુસૂચિત જાતિ એ કેવા પ્રકારની કેટેગરી છે?
(A) સામાન્ય (B) બંધારણીય (C) સરળ (D) એકપણ નહીં
  - (8) નક્સલવાદનો ઉદ્ભવ કયા રાજ્યમાંથી થયો હતો?
(A) બિહાર (B) રાજસ્થાન (C) પશ્ચિમ બંગાળ (D) કેરળ
  - (9) ભારતમાં નીતિ આયોગની સ્થાપના ક્યારે થઈ?
(A) 2015 (B) 2016 (C) 2017 (D) 2020
  - (10) ગુજરાતમાં અન્ય પછાત વર્ગો માટે કયું પંચ નિમાયેલું?
(A) ભુરીયા પંચ (B) બક્ષી પંચ (C) કાલેલકર પંચ (D) મંડલ પંચ
  - (11) મહિલાઓની સુરક્ષા માટે કયો હેલ્પલાઈન નંબર છે?
(A) 161 (B) 171 (C) 181 (D) 191
  - (12) 'વિશ્વ શાંતિ દિન' તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.
(A) 21 સપ્ટેમ્બર (B) 21 ઓક્ટોબર (C) 21 નવેમ્બર (D) 21 ડિસેમ્બર
  - (13) 'સત્ય અને અહિંસા મારા પ્રાણ છે. તેના વિના હું જીવી શકું નહિ' આ વિધાન કોનું છે?
(A) ગાંધીજી (B) સરદાર પટેલ (C) કાલમાર્કસ (D) સોક્રેટિસ

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- (14) નીચેના પૈકી કયુ રાષ્ટ્ર સાર્કનું સભ્ય નથી ?
(A) ભારત (B) ચીન (C) નેપાળ (D) પાકિસ્તાન
- (15) સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંઘનું વડુ મથક....
(A) ન્યૂયોર્ક (B) વોશિંગ્ટન (C) શિકાગો (D) ન્યુજર્સી
- (16) સંયુક્ત રાષ્ટ્રની સલામતી સમિતિમાં કાયમી સભ્ય સંખ્યા કેટલી છે ?
(A) પાંચ (B) સાત (C) અગિયાર (D) પંદર
- (17) આંતરરાષ્ટ્રીય અદાલતના ન્યાયાધીશોની કુલ સંખ્યા કેટલી છે ?
(A) 11 (B) 15 (C) 17 (D) 21
- (18) સુંદરલાલ બહુગુણા કયા આંદોલન સાથે સંકળાયેલા છે ?
(A) નર્મદા બચાવો (B) ગંગા બચાવો (C) ચીપકો આંદોલન (D) કાવેરી જળ વિવાદ
- (19) કર્ણાટક અને આંધ્રપ્રદેશ રાજ્યની વચ્ચે કઈ નદીના પાણી માટેનો વિવાદ થઈ રહ્યો છે ?
(A) ગંગા (B) નર્મદા (C) કાવેરી (D) કૃષ્ણા
- (20) 'પૃથ્વી દિવસ'ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
(A) 22 માર્ચ (B) 22 એપ્રિલ (C) 22 મે (D) 22 જૂન

વિભાગ - B

- નીચે આપેલ પ્રશ્નોના ઉત્તર એક વાક્યમાં લખો (દરેકનો 1 ગુણ) [10]
- (21) લોકશાહીના પ્રકાર જણાવો.
(22) ભારતમાં લોકસભામાં કુલ કેટલા સભ્યો હોય છે ?
(23) સોશયલ મીડિયાના બે ઉદાહરણ આપો.
(24) લોકશાહીના વિકેન્દ્રીકરણનું પ્રથમ બિંદુ શું છે ?
(25) આયોજન પંચ શા માટે રદ કરાયું ?
(26) શાંતિ શા માટે મહત્વની છે ?
(27) રાષ્ટ્રીય તાકાતનો આધાર શું છે ?
(28) સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ખતપત્રમાં કેટલી કલમો છે ?
(29) ક્યુબા કયા દેશમાં આવેલો મોટો ટાપુ છે ?
(30) નર્મદા બચાવો આંદોલન કયા વર્ષે શરૂ થયું ?

વિભાગ - C

- નીચેના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 31 થી 48 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 14 (ચૌદ) પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ લખો. (દરેકના 2 ગુણ) [28]
- (31) એક પક્ષ પ્રથા એટલે શું ?
(32) હિત જૂથો એટલે શું ?
(33) વિરોધ પક્ષ સરકારને કઈ રીતે અંકુશમાં રાખે છે ?
(34) મિશ્ર સરકાર કોને કહેવાય.
(35) મત બેઠક વિસંગતિ એટલે શું ?
(36) આતંકવાદ શબ્દ શાના ઉપરથી ઉતરી આવ્યો છે ?

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- (37) રાજકીય હિંસાનો અર્થ આપો ?
- (38) વિકાસ એટલે શું ?
- (39) મહિલા વિકાસ એટલે શું ?
- (40) નિઃશસ્ત્રીકરણ એટલે શું ?
- (41) વિશ્વશાંતિ એટલે શું ?
- (42) ભારતના સંસ્કૃત સાહિત્યમાં કઈ કઈ શાંતિનો વિચાર કરાયો છે ?
- (43) કયા સાંસ્કૃતિક મૂલ્યો ભારતની વિદેશનીતિને પ્રભાવિત કરે છે ?
- (44) 'સાર્ક' એટલે શું ?
- (45) સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘના અંગો જણાવો ?
- (46) જલાવરણમાંથી મળતા કુદરતી સંસાધનો જણાવો ?
- (47) કુદરતી સંસાધનોના પ્રકાર કેટલા છે ? કયા કયા ?
- (48) ભૂ-રાજકારણ એટલે શું ?

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 49 થી 60 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 9 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ લખો. (દરેકના 3 ગુણ) [27]
  - (49) વિરોધ પક્ષના નેતાનું મહત્વ સમજાવો.
  - (50) સાર્વત્રિક પુખ્તવય મતાધિકાર સમજાવો.
  - (51) ભારતીય લોકશાહી સામેના પડકારો જણાવો.
  - (52) રાજકારણ અને જ્ઞાતિ એકબીજાને પ્રભાવિત કરે છે. સમજાવો.
  - (53) મહિલા કલ્યાણ અને વિકાસના કાર્યક્રમો જણાવો.
  - (54) રાજ્યમાં શાંતિ સ્થાપવા માટેની પૂર્વ શરતો જણાવો.
  - (55) શાંતિ અંગેના ગાંધીજીના વિચારો જણાવો.
  - (56) G-20 સંગઠન સમજાવો.
  - (57) સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘના મહત્વના હેતુઓ જણાવો.
  - (58) આંતરરાષ્ટ્રીય અદાલતના મુખ્ય કાર્યો જણાવો.
  - (59) મૃદાવરણમાંથી મળતા કુદરતી સંસાધનો જણાવો.
  - (60) પર્યાવરણ એટલે શું ? તેની સંકલ્પના સમજાવો.

વિભાગ - E

- નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 61 થી 65 સુધીના કોઈપણ 3 (ત્રણ) પ્રશ્નોના સવિસ્તાર લખો. (દરેકના 5 ગુણ) [15]
  - (61) લોકશાહીમાં ચૂંટણીનું મહત્વ સમજાવો.
  - (62) ચૂંટણીમાં ભાગીદારી અને મતદાનને પ્રભાવિત કરતા ટૂંકાગાળાના પરિબલો સમજાવો.
  - (63) ગરીબીનો અર્થ આપી ગરીબી નિવારણના કાર્યક્રમો સમજાવો.
  - (64) ભારતની વિદેશનીતિના પાયાના સિદ્ધાંતો સમજાવો.
  - (65) ભારત અને બાંગ્લાદેશ વચ્ચેના સંબંધો સમજાવો.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : ઇતિહાસ (029) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	સંયોજન / કૌશલ્ય (S)	કુલ
ગુણ	41	44	05	10	100
ટકા (%)	41%	44%	05%	10%	100%

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	પ્રશ્નનો પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા		કુલ ગુણ
		જનરલ વિકલ્પ વિના	જનરલ વિકલ્પ સાથે	
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	20	20	20
2.	અતિ ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (VSA)	10	10	10
3.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-I)	10	14	20
4.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-II)	10	14	30
5.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	04	06	20
	કુલ	54	64	100

પ્રકરણ દીઠ ગુણભાર :

ક્રમ	પાઠ / પ્રકરણનું નામ	પ્રકરણદીઠ ગુણભાર	
		જનરલ વિકલ્પ વિના ગુણ	જનરલ વિકલ્પ સાથે ગુણ
1.	પૂર્વભૂમિકા અને અર્વાચીન ભારતના ઇતિહાસની આધારસામગ્રી	05	06
2.	18મી સદીના ભારતનો ઉત્તરાર્ધ અને સત્તાપ્રાપ્તિ માટે સંઘર્ષ	05	06
3.	ભારતમાં યુરોપિયનોનું આગમન	05	09
4.	ભારતમાં ઈસ્ટ ઇન્ડિયા કંપનીનું વહીવટી માળખું	05	08
5.	1857નો સંગ્રામ	08	09
6.	કંપની શાસનની આર્થિક અસરો	05	09
7.	સામાજિક અને ધાર્મિક સુધારણાની ચળવળો	08	11
8.	રાષ્ટ્રીય આંદોલનો (1857 - 1919)	08	11
9.	સ્વરાજ માટેનો સંઘર્ષ (ઈ.સ. 1919-1947)	07	07
10.	પ્રગતિનો પંથ અને સુદૃઢ રાષ્ટ્ર નિર્માણની પ્રક્રિયા	05	06
11.	આધુનિક યુગનો આરંભ	05	08
12.	19 મી સદીના અંતે વિશ્વની સ્થિતિથી પ્રથમ વિશ્વયુદ્ધનાં અંત સુધી	04	04
13.	ઈ.સ. 1919 થી 1939 વચ્ચેનું વિશ્વ	06	06
14.	દ્વિતીય વિશ્વયુદ્ધ (1939-1945)	08	08
15.	દ્વિતીય વિશ્વયુદ્ધ પછીનું વિશ્વ	06	07
16.	સમકાલીન વિશ્વમાં રાજનીતિ, અર્થકારણ અને સમાજ	05	05
17.	વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીને લીધે સમાજ અને સંસ્કૃતિમાં આવેલાં પરિવર્તનો	05	10
	કુલ	100	130

નોંધ : જનરલ વિકલ્પ સાથે દર્શાવેલ પ્રશ્નોના ગુણ નમૂનાના પ્રશ્નપત્ર પ્રમાણે દર્શાવેલ છે. અન્ય પ્રશ્નપત્ર માટે આ ગુણ અલગ હોઈ શકે છે.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : ઈતિહાસ (029) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

પ્રશ્ન ક્રમ	વિભાગ તથા પ્રશ્નની વિગત	ગુણ
	વિભાગ - A	
1 થી 20	નીચે આપેલા 1 થી 20 પ્રશ્નોમાં આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને ઉત્તર લખો. (દરેકનો 1 ગુણ)	20
	વિભાગ - B	
21 થી 30	નીચે આપેલા 21 થી 30 પ્રશ્નોના ઉત્તર એક વાક્યમાં લખો. (દરેકનો 1 ગુણ)	10
	વિભાગ - C	
31 થી 44	નીચે આપેલા 31 થી 44 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 (દસ) પ્રશ્નોના ઉત્તર સંક્ષિપ્તમાં લખો. (દરેકના 2 ગુણ)	20
	વિભાગ - D	
45 થી 58	નીચે આપેલા 45 થી 58 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 (દસ) પ્રશ્નોના મુદ્દાસર ઉત્તર લખો. (દરેકના 3 ગુણ)	30
	વિભાગ - E	
59 થી 64	નીચે આપેલા 59 થી 64 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 4 (ચાર) પ્રશ્નોના ઉત્તર સવિસ્તાર ઉત્તર લખો. (દરેકના 5 ગુણ)	20
	કુલ	100

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : ઈતિહાસ (029) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

સૂચનાઓ :

- આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગ છે.
- પ્રશ્નોની સૂચના પ્રમાણે ઉત્તર લખવા.
- નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા 1 થી 20 પ્રશ્નોમાં આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને ઉત્તર લખો. (દરેકનો 1 ગુણ) [20]

(1) સુરેન્દ્રનાથ સેને મહાવિદ્રોહ અંગે કયું પુસ્તક લખ્યું?

- (A) અઢારસો સત્તાવન (B) મહાવિદ્રોહ (C) મહાસંગ્રામ (D) વિપ્લવ

(2) 'ગાંધીજીનો અક્ષરદેહ' પ્રકાશિત કરનાર પ્રકાશક જણાવો.

- (A) દિલ્હી યુનિવર્સિટી (B) રાજ્ય અભિલેખાગાર
(C) નવજીવન પ્રકાશન (D) ગુજરાત યુનિવર્સિટી

(3) પ્લાસીનું યુદ્ધ ક્યારે થયું?

- (A) ઈ.સ. 1756 (B) ઈ.સ. 1757 (C) ઈ.સ. 1758 (D) ઈ.સ. 1760

(4) હૈદરાબાદ રાજ્યનો સ્થાપક કોણ હતો?

- (A) સઆદત ખાં (B) ટીપુ સુલતાન (C) આસફ ખાં (D) નિઝામ-ઉલ-મુલક

(5) ક્યા મુઘલ સમ્રાટનાં સમયમાં અંગ્રેજોએ વેપારી કોઠી સ્થાપવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત કર્યો હતો?

- (A) અકબર (B) જહાંગીર (C) શાહજહાં (D) ઔરંગઝેબ

(6) બકસરના યુદ્ધ સમયે બંગાળનો નવાબ કોણ હતો?

- (A) મીર ઝાફર (B) સિરાજ-ઉદ્-દૌલા (C) આસફ ખાં (D) મીર કાસીમ

(7) "સ્વરાજ મારો જન્મસિદ્ધ અધિકાર છે" - એ સૂત્ર કોણે આપ્યું?

- (A) લાલા લજપતરાય (B) બાળગંગાધર ટિળક (C) બિપિનચંદ્ર પાલ (D) ગોપાળકૃષ્ણ ગોખલે

(8) મોહનલાલ કામેશ્વર પંડ્યાએ કોના પર બોંબ ફેંક્યા હતાં?

- (A) વાઈસરોય મિન્ટો અને લેડી મિન્ટો (B) કર્નલ વાયલી
(C) ન્યાયાધીશ કિંગ્સફર્ડ (D) ડિસ્ટ્રિક્ટ મેજિસ્ટ્રેટ આશો

(9) ભારતે પ્રથમ અણુઘડાકો ક્યાં સ્થળે કર્યો?

- (A) બેંગલોર (B) પોખરણ (C) અમદાવાદ (D) કચ્છ

(10) 'સ્પેસ એપ્લિકેશન સેન્ટર' ક્યાં આવેલું છે?

- (A) બેંગલોર (બ) દિલ્હી (C) અમદાવાદ (D) થુમ્બા

(11) ક્યો ગવર્નર જનરલ ભારતમાં પોલીસતંત્ર શરૂ કરનાર ગણાય છે?

- (અ) કલાઈવ (બ) હેસ્ટિંગ્સ (C) કોર્નવોલિસ (D) ડેલહાઉસી

(12) રેગ્યુલેટિંગ એક્ટ ક્યારે અમલમાં આવ્યો?

- (A) ઈ.સ. 1770 (B) ઈ.સ. 1771 (C) ઈ.સ. 1772 (D) ઈ.સ. 1773

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- (13) રાણી લક્ષ્મીબાઈ ક્યા રાજ્યનાં રાણી હતાં ?
(A) ઈંદોર (B) નાગપુર (C) સતારા (D) ઝાંસી
- (14) અંગ્રેજોએ તમામ ઊંચા હોદ્દા પર કોને નિયુક્ત કરેલ ?
(A) મુસ્લિમ (B) અંગ્રેજ (C) હિંદુ (D) નેપાલી
- (15) ઢાકાનું કયું વસ્ત્ર વિશ્વ વિખ્યાત હતું ?
(A) રેશમ (B) મલમલ (C) શાલ (D) દુપટ્ટા
- (16) નાગપુરનું રેશમ શેના માટે જાણીતું હતું ?
(A) બોર્ડર (B) ધોતી (C) ઝભ્ભા (D) દુપટ્ટા
- (17) રાજા રામમોહનરાયે સમાજસુધારણા માટે કઈ સંસ્થાની સ્થાપના કરી હતી ?
(A) હિતકારિણી સભા (B) આર્યસમાજ (C) પ્રાર્થનાસમાજ (D) બ્રહ્મોસમાજ
- (18) રામકૃષ્ણ મિશનની સ્થાપના કોણે કરી હતી ?
(A) સ્વામી રામકૃષ્ણ (B) સ્વામી વિવેકાનંદ
(C) સ્વામી દયાનંદ સરસ્વતી (D) રાજા રામમોહનરાય
- (19) આફ્રિકામાં રંગભેદની નીતિનાં વિરોધમાં આંદોલનનું નેતૃત્વ કોણે લીધું હતું ?
(A) નેલ્સન મંડેલા (B) પી.ડબલ્યુ. બોથા (C) ડેસમન્ડ મપીલો (D) ગાંધીજી
- (20) બાન્ટુંગ પરિષદ કઈ સાલમાં યોજવામાં આવી હતી ?
(A) ઈ.સ. 1955 (B) ઈ.સ. 1954 (C) ઈ.સ. 1953 (D) ઈ.સ. 1952

વિભાગ - B

- નીચે આપેલ 21 થી 30 પ્રશ્નોના જવાબ એક વાક્યમાં લખો (દરેકનો 1 ગુણ)

[10]

- (21) મરાઠી સત્તામાં સર્વપ્રથમ પેશ્વા કોણ હતાં ?
(22) મુંબઈ ટાપુ અંગ્રેજોને કોની પાસેથી મળ્યો હતો ?
(23) બ્રિટિશ હિંદમાં સુપ્રીમ કોર્ટની સ્થાપના ક્યારે થઈ ?
(24) અમદાવાદ ક્યા પ્રકારનાં કાપડ માટે જાણીતું હતું ?
(25) રાષ્ટ્રીય અભિલેખાગાર ક્યાં આવેલું છે ?
(26) ફોર્ટ વિલિયમ કોલેજ ક્યાં સ્થાપવામાં આવી ?
(27) સ્વતંત્ર ભારતના પહેલા યુનિવર્સિટી શિક્ષણપંચનાં અધ્યક્ષ કોણ હતાં ?
(28) વર્ગવિહીન સમાજરચનાનાં હિમાયતી કોણ હતાં ?
(29) રાષ્ટ્રસંઘની સ્થાપના ક્યારે થઈ ?
(30) સ્થાપના વખતે સંયુક્ત રાષ્ટ્રો (U.N.) માં કેટલા રાષ્ટ્રો જોડાયાં હતાં ?

વિભાગ - C

- નીચે આપેલા 31 થી 44 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોના જવાબ સંક્ષિપ્તમાં લખો. (દરેકના 02 ગુણ)

[20]

- (31) દ્વિમુખી શાસન પદ્ધતિ એટલે શું ?
(32) વિલિયમ બેન્ટિકના ન્યાયવિષયક સુધારા જણાવો.
(33) નવી એન્જિલ રાઈફલની કારતૂસમાં કેવી ચરબીનો ઉપયોગ થતો હતો ?
(34) રાજા રામમોહનરાયને 'રાજા'ની પદવી કોણે આપી હતી ?

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- (35) રામકૃષ્ણ મિશનની સ્થાપના ક્યાં અને કોના દ્વારા થઈ હતી ?
- (36) નોંધ લખો : શ્યામજીકૃષ્ણ વર્મા
- (37) સમજાવો : સ્વદેશી આંદોલન
- (38) સાયમન કમિશનનો વિરોધ શા માટે કરવામાં આવ્યો હતો ?
- (39) નવજાગૃતિ એટલે શું ?
- (40) અમેરિકાના કયા નૌકામથક પર જાપાને બોમ્બ ફેંક્યો હતો ?
- (41) ઠંડુ યુદ્ધ એટલે શું ?
- (42) આતંકવાદ એટલે શું ?
- (43) શક્તિના નવા સ્ત્રોતના નામ જણાવો.
- (44) ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી એટલે શું ?

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા 45 થી 58 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ લખો. (દરેકના 3 ગુણ) [30]
- (45) “ઐતિહાસિક સાધનસામગ્રી વગર આપણે ઇતિહાસ જાણી શકતા નથી.” વિધાન સમજાવો.
- (46) ટીપુ સુલતાનની આંતરિક નીતિ વિશે જણાવો.
- (47) પ્લાસીનું યુદ્ધ ભારતના ઇતિહાસમાં શું સ્થાન ધરાવે છે તે સ્પષ્ટ કરો.
- (48) ડેલહાઉસીની ખાલસા નીતિ સમજાવો.
- (49) એક વખતનું સમૃદ્ધ બંગાળ કંગાળ અને ગરીબ કઈ રીતે બન્યું ?
- (50) ભારતના હુન્નર ઉદ્યોગનાં વિનાશ માટે અંગ્રેજોએ શું કર્યું ?
- (51) હરિયાણી ક્રાંતિ વિશે લખો.
- (52) નવજાગૃતિ માટે ક્યાં પરિબળો જવાબદાર હતાં ?
- (53) ધર્મસુધારણાનું સ્વરૂપ સમજાવો.
- (54) પ્રથમ વિશ્વયુદ્ધનું તાત્કાલિક કારણ કયું હતું ?
- (55) બિનજોડાણવાદ વિગતે સમજાવો.
- (56) ઉદ્યોગીકરણની અસરો ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
- (57) ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજીએ વિશ્વને એક ગામું બનાવી દીધું છે. ચર્ચા કરો.
- (58) વર્તમાનપત્રોનું સામાજિક મહત્ત્વ સ્પષ્ટ કરો.

વિભાગ - E

- નીચે આપેલા 59 થી 64 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 4 પ્રશ્નોના સવિસ્તાર ઉત્તર લખો. (દરેકના 05 ગુણ) [20]
- (59) 1857 ના સંગ્રામની નિષ્ફળતાનાં કારણો ચર્ચો.
- (60) રામકૃષ્ણ મિશનની સમાજસેવાની પ્રવૃત્તિઓની રૂપરેખા સમજાવો.
- (61) બંગલગાંધીનું આંદોલન શા માટે શરૂ થયું ? તેનાં મુખ્ય પરિણામોની ચર્ચા કરો.
- (62) મહાત્મા ગાંધીના સત્યાગ્રહ અને અહિંસાના વિચારો તમારા શબ્દોમાં લખો.
- (63) રાષ્ટ્રસંઘની સ્થાપનાના હેતુઓ કયા હતાં ?
- (64) દ્વિતીય વિશ્વયુદ્ધનાં પરિણામો જણાવો.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : ભૂગોળ (148) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

કુલ ગુણ : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	સંયોજન / કૌશલ્ય (S)	કુલ
ગુણ	40	30	20	10	100
ટકા (%)	40%	30%	20%	10%	100%

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	પ્રશ્નનો પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા		કુલ ગુણ
		જનરલ વિકલ્પ વિના	જનરલ વિકલ્પ સાથે	
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	20	20	20
2.	અતિ ટૂંકજવાબી પ્રશ્નો (VSA)	10	10	10
3.	ટૂંકજવાબી પ્રશ્નો (SA-I)	08	12	16
4.	ટૂંકજવાબી પ્રશ્નો (SA-II)	08	12	24
5.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	06	08	30
	કુલ	52	62	100

પ્રકરણ દીઠ ગુણભાર :

ક્રમ	પાઠ / પ્રકરણનું નામ	પ્રકરણદીઠ ગુણભાર	
		જનરલ વિકલ્પ વિના ગુણ	જનરલ વિકલ્પ સાથે ગુણ
1.	માનવ ભૂગોળ પરિચય	05	05
2.	માનવ વસ્તી	8 + 1 નકશો	09
3.	માનવીની પ્રાથમિક અને દ્વિતીયક પ્રવૃત્તિઓ	07	12
4.	માનવીની તૃતીયક, ચતુર્થક અને પંચમ પ્રવૃત્તિઓ	07	07
5.	પરિવહન	10 + 1 નકશો	19
6.	દૂરસંચાર	07	09
7.	વ્યાપાર	7 + 1 નકશો	08
8.	માનવ વસાહતો	9 + 1 નકશો	12
9.	કુદરતી સંસાધનો	7 + 1 નકશો	13
10.	વૈશ્વિક સમસ્યાઓ : ભૌગોલિક પરિપ્રેક્ષ્યના સંદર્ભમાં	08	11
11.	માહિતી સ્ત્રોત અને તેનું સંકલન	08	10
12.	આંકડાકીય માહિતીનું આલેખન	07	10
13.	માહિતી વિશ્લેષણ અને નકશા નિર્માણમાં કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ	05	05
	કુલ	100	130

નોંધ : જનરલ વિકલ્પ સાથે દર્શાવેલ પ્રશ્નોના ગુણ નમૂનાના પ્રશ્નપત્ર પ્રમાણે દર્શાવેલ છે. અન્ય પ્રશ્નપત્ર માટે આ ગુણ અલગ હોઈ શકે છે.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : ભૂગોળ (148) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

પ્રશ્ન ક્રમ	વિભાગ તથા પ્રશ્નની વિગત	ગુણ
	વિભાગ - A	
1 થી 20	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 1 થી 20 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલ 4 (ચાર) વિકલ્પ (A,B,C,D,) પૈકી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી ઉત્તર લખો. (દરેકનો 1 ગુણ)	20
	વિભાગ - B	
21 થી 30	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 21 થી 30 સુધીના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો. (દરેકનો 1 ગુણ)	10
	વિભાગ - C	
31 થી 42	નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 31 થી 42 સુધીના 12 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 08 (આઠ) પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો. (દરેકના 2 ગુણ)	16
	વિભાગ - D	
43 થી 54	નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 43 થી 54 સુધીના 12 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 08 (આઠ) પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો. (દરેકના 3 ગુણ)	24
	વિભાગ - E	
55 થી 62	નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 55 થી 61 સુધીના 07 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 05 (પાંચ) પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો. તેમજ 62મો પ્રશ્ન નકશાપૂર્તિનો છે. જે ફરજિયાત છે. (દરેકના 5 ગુણ)	30
	કુલ	100

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : ભૂગોળ (148) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

સૂચનાઓ :

- આ પ્રશ્નપત્રમાં પાંચ વિભાગ છે અને કુલ 62 પ્રશ્નો છે.
- જવાબ આપતા પહેલાં પ્રશ્નોને કાળજીપૂર્વક વાંચી સૂચના મુજબ જવાબ આપો.
- વિભાગની સામે કૌંસમાં લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- નવો વિભાગ નવા પાના પરથી જ લખવો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા 1 થી 20 પ્રશ્નોમાં આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ઉત્તર આપો.

[20]

(દરેકના 1 ગુણ)

- (1) નીચેનામાંથી કયું તત્વ પ્રાકૃતિક પર્યાવરણ નથી?
(A) નદીઓ (B) મેદાન (C) પરિવહન (D) જંગલો
- (2) વિશ્વમાં વસ્તીની દૃષ્ટિએ ભારતનો ક્રમ કયો છે?
(A) પહેલો (B) બીજો (C) ત્રીજો (D) ચોથો
- (3) કેનેડાના ઉત્તર ભાગમાં વસતા લોકો કયા નામે ઓળખાય છે?
(A) પિગ્મી (B) બુશમેન (C) એસ્કિમો (D) બ્લેક-ફેલોઝ
- (4) સંદેશાવ્યવહારને ખૂબ સરળ બનાવનાર.....
(A) ઈન્ટરનેટ (B) કમ્પ્યુટર (C) દૂરદર્શન (D) રેડિયો
- (5) ભારતમાં સૌપ્રથમ રેલવેની શરૂઆત કયા વર્ષમાં થઈ.
(A) 1950 (B) 1853 (C) 1801 (D) 1958
- (6) વિશ્વમાં સૌથી મોટી ઈલેક્ટ્રોનિક્સ પ્રણાલી કઈ છે?
(A) ફેક્સ (B) ઈ-મેઈલ (C) ફિલ્મ (D) ઈન્ટરનેટ
- (7) સાર્કનું વડુમથક કયા શહેરમાં છે?
(A) દિલ્લી (B) કાઠમંડુ (C) કોલંબો (D) વિયેના
- (8) વિક્ટોરિયા સરોવર કયા ખંડમાં આવેલું છે?
(A) યુરોપ (B) એશિયા (C) અમેરિકા (D) આફ્રિકા
- (9) નીચેનામાંથી કયું શહેર શૈક્ષણિક કેન્દ્ર છે?
(A) જમશેદપુર (B) વલ્લભ વિદ્યાનગર (C) કાનપુર (D) મોદીનગર
- (10) સિગ્મા દર્શાવવા કઈ સંજ્ઞા વપરાય છે?
(A) Σ (B) X (C) M (D) $\bar{X}$

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- (11) વર્તુળમાં ખૂણાના કુલ કેટલા અંશ છે ?
(A) 180° (B) 90° (C) 360° (D) 0°
- (12) એક જ પરિમાણ ધરાવતો આલેખ કયો છે ?
(A) રેખા આલેખ (B) સાદો સ્તંભ આલેખ
(C) પાઈડાયાગ્રામ (D) વર્તુળ આલેખ
- (13) GPS પ્રણાલી વિકસાવનાર દેશ કયો છે ?
(A) યુ.એસ.એસ.આર. (B) યુ.એસ.એ. (C) આફ્રિકા (D) જર્મની
- (14) GIS ના પિતા તરીકે જાણીતા કોણ છે ?
(A) રોજર ટોમ લિનસન (B) સ્ટ્રોબો (C) કુ.એલન સેમ્પલ (D) કાન્ટ
- (15) ભીંત-નકશા મુદ્રિત કરવા ઉપયોગી હાર્ડવેર શું છે ?
(A) સ્કેનર (B) ડિજિટાઈઝર (C) પ્લોટર (D) માઉસ
- (16) ચીન અને દક્ષિણ-પશ્ચિમ એશિયાના મધ્યમાંથી પસાર થતો જૂનો માર્ગ
(A) ગ્રાન્ટ રોડ (B) સમજોતા માર્ગ (C) રેશમ માર્ગ (D) મહામાર્ગ
- (17) ટેમ્સ નદી પરનું નદી બંદર કયું છે ?
(A) લંડન (B) હેમ્બર્ગ (C) ટોલેડો (D) ટોરેન્ટો
- (18) ભારતમાં “સર્વે ઓફ ઈન્ડિયાની” કચેરી ક્યાં છે ?
(A) કલકત્તા (B) દિલ્લી (C) દહેરાદૂન (D) પૂણે
- (19) આલેખ એ ઘણું મહત્વનું..... સ્વરૂપ છે.
(A) ગુણાત્મક (B) ચિત્રાત્મક (C) સંખ્યાત્મક (D) અન્ય
- (20) G.P.S. પ્રણાલીમાં પૃથ્વી ફરતે કુલ કાર્યશીલ ઉપગ્રહોની સંખ્યા કેટલી છે ?
(A) 20 (B) 100 (C) 58 (D) 24

વિભાગ - B

- નીચે આપેલા 21 થી 30 પ્રશ્નોના ઉત્તર એક શબ્દ કે વાક્યમાં આપો. (દરેકનો 1 ગુણ)

[10]

- (21) “સંભવવાદ” શબ્દનો સૌ પ્રથમ ઉપયોગ કરનાર કોણ હતો ?
- (22) ઔદ્યોગિક ક્રાંતિની શરૂઆત ક્યા ખંડમાં થઈ ?
- (23) સમૂહ માધ્યમો ક્યાં ક્યાં છે ?
- (24) પરિવહનની વ્યાખ્યા આપો.
- (25) ભારતનો પ્રથમ ઉપગ્રહ કયો હતો ?
- (26) વ્યાપાર એટલે શું ?
- (27) વસાહતના બે મુખ્ય પ્રકારો ક્યા છે ?

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- (28) “નાટમો” સંસ્થા ક્યાં આવેલી છે ?
- (29) ક્યા પ્રકારના આલેખની પધ્ધતિ સૌથી વધુ વપરાય છે ?
- (30) કમ્પ્યુટર હાર્ડવેર એટલે શું ?

વિભાગ - C

- નીચે આપેલા 31 થી 42 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 8 પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર લખો. (દરેકના 2 ગુણ) [16]
- (31) વસ્તીના માળખામાં કઈ કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે ?
- (32) દ્વિતીયક પ્રવૃત્તિનાં લક્ષણો આપો.
- (33) ગૃહઉદ્યોગ એટલે શું ? તેમાં કઈ ચીજો તૈયાર થાય છે ?
- (34) તૃતીયક પ્રવૃત્તિ ઉદાહરણ આપી સમજાવો.
- (35) વ્યક્તિગત સંચારતંત્રના સાધનો જણાવો.
- (36) સંચાર એટલે શું ? વ્યક્તિગત સંચારતંત્રના સાધનો લખો.
- (37) ભારતનો આંતરિક વ્યાપાર એટલે શું ?
- (38) ભારતમાં શહેરી વસાહત માટેના માપદંડ ક્યાં ક્યાં છે ?
- (39) વહીવટી કેન્દ્ર એટલે શું ? તેના ઉદાહરણો લખો.
- (40) વ્યાપારિક ધોરણે ડેરી ઉદ્યોગનો વિકાસ
- (41) સારણીકરણ વિશે માહિતી આપો.
- (42) નીચે આપેલી માહિતીનો મધ્યક શોધો.
85, 80, 50, 40, 25

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા 43 થી 54 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 8 પ્રશ્નોના ઉત્તર મુદ્દાસર આપો. (દરેકના 3 ગુણ) [24]
- (43) નિશ્ચયવાદ અને સંભવવાદનો તફાવત સમજાવો.
- (44) વ્યાપારિક પશુપાલન વિશે ટૂંકનોંધ લખો.
- (45) મોટા પાયાના ઉદ્યોગો વિશે ટૂંકનોંધ લખો.
- (46) ઉચ્ચસ્તરીય સેવાઓ જણાવો.
- (47) સુએઝ નહેર વિશે ટૂંકનોંધ લખો.
- (48) પાઈપલાઈનના લાભ જણાવો.
- (49) ફિલ્મ ઉદ્યોગ વિશે વિસ્તૃત ચર્ચા કરો.
- (50) ગરીબીનો અર્થ સમજાવો. તેને દૂર કરવાના ઉપાયો જણાવો.
- (51) પ્રદૂષણ અટકાવવાના ઉપાયો જણાવો.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

(52) નીચેના આપેલી આંકડાકીય માહિતીનો મધ્યસ્થ શોધો.

18, 32, 12, 14, 27, 45, 43

(53) નીચે આપેલ માહિતીને આધારે વર્તુળ આલેખની રચના કરો.

કૃષિ પાક	ઘઉં	કપાસ	જુવાર	મગફળી	મગ
ઉત્પાદન ટનમાં	40	35	10	08	07

અથવા

● દૃષ્ટિહીન વિદ્યાર્થીઓએ નીચેના પ્રશ્ન ક્રમાંક-53 નો ઉત્તર આપવાનો રહેશે.

(53) ખનીજોનું વર્ગીકરણ કરો.

(54) પ્રવાહ આલેખની લાક્ષણિકતાઓ જણાવો.

વિભાગ - E

● નીચે આપેલા 55 થી 61 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 5 પ્રશ્નોના સવિસ્તાર પૂર્વક ઉત્તર આપો. (દરેકના 5 ગુણ) [30]
(નકશાપૂર્તિનો પ્રશ્ન નંબર-62 ફરજિયાત છે.)

(55) વસ્તીગીચતા પર અસર કરતાં ભૌગોલિક પરિબળો ચર્ચો.

(56) પરિવહનનો અર્થ સમજાવી વિશ્વના મુખ્ય સડકમાર્ગો વિશે જણાવો.

(57) ભારતના મુખ્ય આંતરિક જળમાર્ગોની માહિતી આપો.

(58) ગ્રામીણ માનવ વસાહત પ્રણાલી વિશે સવિસ્તર લખો.

(59) 'જળ પ્રદૂષણ' સમજાવી તેને નિવારવાના ઉપાયો જણાવો.

(60) માનવ સંસાધન વિશે વિગતે જણાવો.

(61) પ્રદૂષણ એટલે શું? પ્રદૂષણના પ્રકારો જણાવો.

(62) તમને આપવામાં આપેલ ભારતના નકશામાં નીચેની વિગતો યોગ્ય સ્થાને દર્શાવો.

(i) વધુ વસ્તી ધરાવતું રાજ્ય

(ii) રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ નં. 5 - કોલકત્તાથી ચેન્નઈ એક અટક સ્થાન

(iii) એક ફેરબદલી બંદર

(iv) એક વહીવટી કેન્દ્ર

(v) ભારતની સૌથી મોટી નદી

નોંધ : દૃષ્ટિહીન વિદ્યાર્થીઓએ નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપવાના રહેશે.

(i) ભારતમાં વધુ વસ્તી ધરાવતું રાજ્ય કયું છે?

(ii) રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ નં. 5 કયા શહેરમાંથી પસાર થાય છે?

(iii) એક ફેરબદલી બંદર કયું છે?

(iv) એક વહીવટી કેન્દ્રનું નામ લખો.

(v) ભારતની સૌથી મોટી નદી કઈ છે.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : તત્ત્વજ્ઞાન (136) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સ વગેરેના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	સંયોજન / કૌશલ્ય (S)	કુલ ગુણ
ગુણ	30	28	27	15	100
ટકા (%)	30%	28%	27%	15%	100%

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	પ્રશ્નોનો પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા		કુલ ગુણ
		જનરલ વિકલ્પ વગર	જનરલ વિકલ્પ સાથે	
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	20	20	20
2.	અતિ ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (VSA)	10	10	10
3.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-I)	10	14	20
4.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-II)	10	14	30
5.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	04	06	20
	કુલ	54	64	100

પ્રકરણદીઠ ગુણભાર :

ક્રમ	પાઠ / પ્રકરણનું નામ	પ્રકરણદીઠ ગુણભાર	
		જનરલ વિકલ્પ વિના	જનરલ વિકલ્પ સાથે
1.	વિધાનના રૂપો અને તેના પ્રકારો	15	20
2.	દલીલનું રૂપ અને દલીલનું પ્રમાણ	11	11
3.	અનુમાનના નિયમો	11	13
4.	નિરૂપાધિક સંવિધાન	11	13
5.	વ્યાપ્તિકરણ અને વૈજ્ઞાનિક અન્વેષણની રીતિઓ	08	11
6.	ભારતીય તર્કશાસ્ત્રમાં અનુમાન	10	10
7.	મૂલ્યમીમાંસા	05	07
8.	ધર્મનો અર્થ અને ધાર્મિક જીવન	08	13
9.	જગતના વિદ્યમાન ધર્મો	13	21
10.	આત્મ સાક્ષાત્કારની વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિ: યોગ	08	11
	કુલ ગુણ	100	130

નોંધ : જનરલ વિકલ્પ સાથે દર્શાવેલ પ્રશ્નોના ગુણ નમૂનાના પ્રશ્નપત્ર પ્રમાણે દર્શાવેલ છે. અન્ય પ્રશ્નપત્ર માટે આ ગુણ અલગ હોઈ શકે છે.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : તત્ત્વજ્ઞાન (136) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

પ્રશ્ન ક્રમ	વિભાગ તથા પ્રશ્નની વિગત	ગુણ
	વિભાગ-A	20
1 થી 20	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 1 થી 20 સુધીના બહુવિકલ્પ પ્રશ્નોમાંથી સારો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. (દરેક પ્રશ્નનો 1 (એક) ગુણ)	
	વિભાગ-B	10
21 થી 30	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 21 થી 30 સુધીના પ્રશ્નોના એક-બે શબ્દોમાં જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 (એક) ગુણ.	
	વિભાગ-C	20
31 થી 44	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 31 થી 44 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 (દસ) પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 2 (બે) ગુણ છે.	
	વિભાગ-D	30
45 થી 58	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 45 થી 58 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 (દસ) પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 3 (ત્રણ) ગુણ છે.	
	વિભાગ-E	20
59 થી 64	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 59 થી 64 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 04 (ચાર) પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 5 (પાંચ) ગુણ છે.	
	કુલ ગુણ	100

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : તત્ત્વજ્ઞાન (136) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

સૂચનાઓ :

- (1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ (A થી E) વિભાગો છે.
- (2) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- (3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખો.
- (4) નવો વિભાગ નવા પાના ઉપર લખવો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 1 થી 20 સુધીના બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો છે. તેમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને જવાબ લખો.
(દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ) [20]

- (1) મૂળભૂત તાર્કિક કારકો કેટલા છે ?
(A) એક (B) બે (C) ચાર (D) પાંચ
- (2) 'તત્ત્વજ્ઞાન અઘરો વિષય નથી' આ વિધાન કયા પ્રકારનું છે ?
(A) સાદુ (B) સંયુક્ત (C) શરતી (D) જટીલ સયુક્ત
- (3) એક થી વધુ આધાર વિધાનોવાળી દલીલને કયા તાર્કિકકારક વડે જોડવામાં આવે છે.
(A) કા તો ....અથવા (B) જો..... તો.....
(C) .... અને..... (D) જો ..... તો અને તો જ .....
- (4) દલીલમાં ફલિત વિધાનની સંખ્યા કેટલી હોય છે ?
(A) એક (B) બે (C) ત્રણ (D) ચાર
- (5) MP ને લગતા નિયમ રૂપમાં કયા તાર્કિક કારકનો ઉપયોગ થાય છે ?
(A) V (B) & (C) ~ (D) →
- (6) રૂપલક્ષી સાબિતીમાં ત્રાંસી લીટીની આગળ લખવામાં આવતો 'P' શેનો નિર્દેશ કરે છે ?
(A) આધાર વિધાન (B) ફલિત વિધાન (C) પ્રમાણભૂતતા (D) અપ્રમાણભૂતતા
- (7) સાધ્યપદ વાળા સંવિધાનના આધારવિધાનને શું કહેવાય છે ?
(A) સાધ્ય વિધાન (B) પક્ષ વિધાન (C) પક્ષપદ (D) સાધ્યપદ
- (8) કઈ આકૃતિમાં મધ્યપદ બંને આધાર વિધાનોમાં ઉદ્દેશ્ય ને સ્થાને હોય છે ?
(A) પહેલી (B) બીજી (C) ત્રીજી (D) ચોથી
- (9) અનિવાર્ય શરતોનો સમુચ્ચય એટલે શું ?
(A) નિગમન (B) વ્યાપ્તિ (C) આંશિક શરત (D) પર્યાપ્ત શરત
- (10) જે.એસ. મિલ પ્રાયોગિક અન્વેષણની કેટલી રીતિઓ આપે છે ?
(A) પાંચ (B) ત્રણ (C) ચાર (D) આઠ
- (11) અનુમાન પ્રમાણ કયા પ્રમાણ પર આધારિત છે ?
(A) પ્રત્યક્ષ (B) શબ્દ (C) અર્થોપતિ (D) ઉપમાન

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- (12) વ્યાપ્તી સંબંધની રજૂઆત કરતા સર્વદેશી વિધાનને શું કહે છે ?
(A) સ્વાર્થાનુમાન (B) પરાર્થાનુમાન (C) ઉપનય (D) વ્યાપ્તી
- (13) હકીકતલક્ષી વિધાનોની વિશેષતા કઈ છે ?
(A) વિધાયકતા (B) સર્જનાત્મકતા (C) ભાવાત્મકતા (D) અનુભવાત્મકતા
- (14) સુંદર એટલે શું ?
(A) આકર્ષક (B) મોહક (C) આનંદદાયક (D) મનોરંજક
- (15) કોના મતે 'જે ધર્મને તર્ક વડે સમજણમાં ગોઠવે તે જ એને સમજે છે બીજો નહિ' ?
(A) મનુસ્મૃતિ (B) ગાંધીજી (C) મહર્ષિ વેદવ્યાસ (D) વિનોબાજી
- (16) ઈન્દ્રિયોના વિષયરૂપ વસ્તુઓમાં આસક્તિનો અભાવ એટલે શું ?
(A) જ્ઞાન (B) નીતિ (C) વૈરાગ્ય (D) ભક્તિ
- (17) 'ન્યાય ભાવના' એ કયા ધર્મનો નૈતિક સિદ્ધાંત છે ?
(A) યજુર્વેદી ધર્મ (B) શીખ ધર્મ (C) જૈન ધર્મ (D) ઈસ્લામ ધર્મ
- (18) હિન્દુ ધર્મનો ઉદ્ભવ ક્યાં થયો છે ?
(A) ભારત (B) ચીન (C) જાપાન (D) પશ્ચિમ એશિયા
- (19) સાત્વિક આહારથી ચિત્ત કેવું બને છે ?
(A) અસંતુલિત (B) આવેગિક (C) સંતુલિત (D) ચંચળ
- (20) અષ્ટાંગ યોગના બહિરંગો કેટલા છે ?
(A) એક (B) ત્રણ (C) ચાર (D) પાંચ

વિભાગ - B

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 21 થી 30 સુધીના પ્રશ્નોના એક-બે શબ્દોમાં જવાબ લખો :
(દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ)

[10]

- (21) તાર્કિક કારકો અન્ય કયા નામે ઓળખાય છે ?
- (22) જે દલીલ અપ્રમાણભૂત ન હોય તે દલીલ કેવા પ્રકારની હોય છે ?
- (23) 'HS' ના નિયમનું નામ લખો.
- (24) સંવિધાનના શક્ય ભેદો કેટલા છે ?
- (25) વ્યાપ્તિકરણની પ્રક્રિયાની અનિવાર્ય આવશ્યકતા કઈ છે ?
- (26) કોના પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનથી અનુમાન ક્રિયાનો આરંભ થાય છે ?
- (27) વાપરવાથી વધે એવું ધન કયું છે ?
- (28) 'માનવધર્મ' પુસ્તકના રચયિતા કોણ છે ?
- (29) સર્વધર્મ સમભાવથી શું પ્રગટ થાય છે ?
- (30) આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ ક્યારે ઊજવવામાં આવે છે ?

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

વિભાગ - C

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 31 થી 44 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 (દસ) પ્રશ્નોના સંક્ષેપમાં જવાબ આપો. [20]
(દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ)
- (31) ' $\leftrightarrow$ ' નું સત્યતા કોષ્ટક રચો.
- (32) 'જો વિદ્યાર્થી મહેનત કરશે નહિ તો તેને સફળતા મળશે નહિ.' આ સંયુક્ત વિધાનની પ્રાતીક રજૂઆત કરી તેનો પ્રકાર જણાવો.
- (33) વૈકલ્પિક સંવિધાનને લગત નિયમનું રૂપ અને સંક્ષેપ લખો.
- (34) 'CD' ના નિયમનું નામ અને રૂપ લખો.
- (35) માન્યરૂપ વાળા સંવિધાનના 'હાહાહા' ભેદનું અર્થઘટન લખો.
- (36) નીચેના સંવિધાનનાં આકૃતિ અને ભેદ જણાવો.
  - સર્વ વકીલો વાચાળ છે.
  - કેટલાક વકીલો વિદ્વાન છે.
  - ∴ કેટલાક વિદ્વાનો વાચાળ છે.
- (37) વૈજ્ઞાનિક વ્યાપ્તિના કયા તાત્વિક આધારોને સ્વીકારે છે?
- (38) અનુમાન ક્રિયાની અનિવાર્ય શરતો કઈ છે?
- (39) સામાજિક મૂલ્યોના ઉદાહરણ આપો.
- (40) ઉત્પાદક મૂલ્યનું લક્ષણ અને ઉદાહરણ લખો.
- (41) ધૃ ધાતુનો અર્થ લખો.
- (42) ધાર્મિક જીવન દ્વારા માનવીમાં કેવા પ્રકારના ગુણો પ્રગટે છે?
- (43) ભારતમાં ઉદ્ભવ પામેલા ધર્મો કેટલાં છે? કયા કયા?
- (44) અષ્ટાંગ યોગના આઠ અંગો કયા કયા છે?

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 45 થી 58 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 (દસ) પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ લખો. [30]
(દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ)
- (45) સત્યતાકોષ્ટકની રીતનો ઉપયોગ કરી વિધાન માટેના રૂપનો પ્રકાર નક્કી કરો.
  - $\sim P \rightarrow (p \vee q)$
- (46) સત્યતાકોષ્ટકની પ્રત્યક્ષ રીતનો ઉપયોગ કરીને નીચેની દલીલનું પ્રામાણ્ય નક્કી કરો.
  - $A \rightarrow B$
  - ∴ $B \rightarrow A$

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

(47) નીચેની રૂપલક્ષી સાબિતીમાં ખાલી જગ્યા પૂરો.

1. $(J \rightarrow K) \& (L \rightarrow M) P$
2. $J \& L$ _____ $P / \therefore K \& M$
3. $J \rightarrow K$ _____
4. J _____
5. K _____
6. $L \rightarrow M$ _____
7. L _____
8. M _____
9. $K \& M$ _____

(48) નીચેની દલીલ પ્રમાણભૂત છે એમ રૂપલક્ષી સાબિતીની રચના કરો.

- $H \rightarrow (I \& J)$
 $(I \vee G) \rightarrow K$
 H
- $\therefore K \& I$

(49) નીચેના સંવિધાનની આકૃતિ અને ભેદ દર્શાવી તેમના પ્રામાણ્યની તપાસ કરો.

- સર્વ વ્યસનીઓ નિર્બળ છે.
સર્વ નિર્બળ રોગિષ્ટ છે.
- $\therefore$ કેટલાક રોગિષ્ટ વ્યસનીઓ છે.

(50) નીચેના સંવિધાનની આકૃતિ અને ભેદ દર્શાવી તેમના પ્રામાણ્યની તપાસ કરો.

- સર્વ ફળો તાજા હોય છે.
સર્વ ફૂલો તાજા હોય છે.
- $\therefore$ સર્વ ફૂલો ફળો છે.

(51) વ્યાપ્તિકરણની પ્રક્રિયાના તાત્વિક આધારો સમજાવો.

(52) ટૂંકનોંધ લખો : સાદી ગણનામૂલક વ્યાપ્તિની મર્યાદા.

(53) વિજ્ઞાનયુગમાં ધર્મનું મહત્વ સમજાવો.

(54) ધાર્મિક જીવનનું વિશ્લેષણ કરો.

(55) જૈન, બૌદ્ધ અને હિન્દુ ધર્મના ધર્મગ્રંથો (શાસ્ત્રો)ના નામ લખો.

(56) ખ્રિસ્તી, ઈસ્લામ અને શિન્તો ધર્મના નૈતિક સિદ્ધાંતો લખો.

(57) પ્રાણાયામની પ્રક્રિયા સમજાવો.

(58) સત્યવાણીના ગુણો વિશે ટૂંકનોંધ લખો.

વિભાગ - E

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 59 થી 64 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 04 (ચાર) પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ લખો. [20]
(દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ)

(59) '∧' નું તાર્કિક સ્વરૂપ સત્યતાકોષ્ટકની મદદથી સ્પષ્ટ કરો અને સમુચ્ચયનું લક્ષણ આપો.

(60) '→' નું તાર્કિક સ્વરૂપ સત્યતાકોષ્ટકની મદદથી સ્પષ્ટ કરો અને શરતી વિધાનનું લક્ષણ આપો.

- (61) નીચેની દલીલની પ્રાતીક રજૂઆત કરી અને સત્યતા કોષ્ટકની પ્રત્યક્ષ રીતનો ઉપયોગ કરી તેનું પ્રામાણ્ય નક્કી કરો.
- જો આ પર્વત ધુમ્રસ્થાન છે તો આ પર્વત અગ્નિસ્થાન છે.
આ પર્વત અગ્નિસ્થાન નથી.
- ∴ તેથી, આ પર્વત ધુમ્રસ્થાન નથી.
- (62) અનુમાનની વ્યાખ્યા આપી અનુમાન વડે મળતા જ્ઞાનનું સ્વરૂપ સમજાવો.
- (63) જગતના વિદ્યમાન ધર્મો અને તેમના સ્થાપકોના નામ લખો.
- (64) આચરવા યોગ્ય સદ્ગુણો અને ટાળવા યોગ્ય દુર્ગુણો કયા છે ?

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : ગુજરાતી (પ્રથમ ભાષા) (001) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સના વગેરેના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાઈ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	ઉચ્ચ વૈચારિક કૌશલ્ય		કુલ ગુણ
				સંયોજન/વિશ્લેષણ	અનુમાન/મૂલ્યાંકન	
ગુણ	24	27	33	03	13	100
ટકા (%)	24%	27%	33%	03%	13%	100%

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	પ્રશ્નનો પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા		કુલ ગુણ
		જનરલ વિકલ્પ વિના	જનરલ વિકલ્પ સાથે	
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	41	49	30
2.	અતિ ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (VSA)	20	21	20
3.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA)	06	08	12
4.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	06	06	28
5.	નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો (EA)	01	01	10
	પ્રશ્નોની કુલ સંખ્યા	74	85	100

વિભાગ પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	વિભાગનું નામ	ગુણ
1.	વિભાગ-A પદ્ય	20
2.	વિભાગ-B ગદ્ય	20
3.	વિભાગ-C વ્યાકરણ	20
4.	વિભાગ-D અર્થગ્રહણ	20
5.	વિભાગ-E લેખન સજ્જતા	20
	કુલ	100

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : ગુજરાતી (પ્રથમ ભાષા) (001) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

પ્રશ્ન ક્રમ	વિભાગ-A પદ્ય આધારિત પ્રશ્નની વિગત	ગુણ
1 થી 3	આપેલ બહુ વિકલ્પ ધરાવતા પ્રશ્નોના ઉત્તર સાચો વિકલ્પ શોધી લખવાના રહેશે. કાવ્યના વિષય વસ્તુ અને હાર્દ આધારિત પ્રશ્નો પૂછવાના રહેશે.	03
4 થી 6	આપેલા પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ હેતુલક્ષી ઉત્તર આપવાના રહેશે. કવિ પરિચય, કાવ્ય કૃતિ સ્વરૂપ, પુસ્તક સંદર્ભને ધ્યાનમાં લેવાનું રહેશે.	03
7 થી 10	આપેલા પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર લખવાના રહેશે. કાવ્ય કૃતિના વિષયવસ્તુને ધ્યાનમાં રાખી પ્રશ્નો પૂછવાના રહેશે.	04
11 થી 14	આપેલ પ્રશ્નોના ત્રણ-ચાર વાક્યમાં ટૂંકમાં ઉત્તર લખવાના રહેશે. (કોઈપણ ત્રણ) કાવ્યના વિષયવસ્તુને ધ્યાનમાં રાખી તેના આધારે પૂછવાનું રહેશે.	06
15	આપેલ પ્રશ્ન નો સવિસ્તાર ઉત્તર લખવાનો રહેશે. એક પ્રશ્ન વિકલ્પમાં આપવો. કાવ્ય કૃતિમાં વિષયવસ્તુની સમીક્ષા થાય એ દૃષ્ટિએ વિષયવસ્તુના હાર્દને ધ્યાનમાં રાખી પ્રશ્નો પૂછવાના રહેશે.	04
વિભાગ-B ગદ્ય આધારિત પ્રશ્નની વિગત		
16 થી 18	આપેલ બહુ વિકલ્પ ધરાવતા પ્રશ્નોના ઉત્તર સાચો વિકલ્પ શોધી લખવાના રહેશે.	03
19 થી 21	આપેલ પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ હેતુલક્ષી ઉત્તર આપવાના રહેશે. લેખક પરિચય, ગદ્ય સ્વરૂપ, કૃતિ, પુસ્તક અને સંદર્ભને ધ્યાનમાં લેવાનું રહેશે.	03
22 થી 25	આપેલ પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર લખવાના રહેશે. ગદ્ય કૃતિના વિષયવસ્તુને ધ્યાનમાં રાખી પૂછવાનું રહેશે.	04
26 થી 29	આપેલ પ્રશ્નોના ત્રણ ચાર વાક્યમાં ટૂંકમાં ઉત્તર લખવાના રહેશે. (કોઈપણ ત્રણ) ગદ્યકૃતિના વિષયવસ્તુને ધ્યાનમાં રાખી તેના આધારે પૂછવાનું રહેશે.	06
30	આપેલ પ્રશ્નોના સવિસ્તાર ઉત્તર લખવાનો રહેશે. એક પ્રશ્ન વિકલ્પમાં આપવો. ગદ્યકૃતિના વિષયવસ્તુને ધ્યાનમાં રાખી તેની સમીક્ષા થાય એ દૃષ્ટિએ વિષય વસ્તુના હાર્દને ધ્યાનમાં રાખી પ્રશ્નો પૂછવાના રહેશે.	04

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

પ્રશ્ન ક્રમ	(વિભાગ-C : વ્યાકરણ)	ગુણ
31 થી 35	નીચે આપેલ શબ્દોને સમાન અર્થરૂપે સામ-સામે જોડીને (ત્રણેય શબ્દો) લખવાના રહેશે. (કોઈપણ 04) (દરેક પ્રશ્નનો 1/2 ગુણ રહેશે) ● પાઠ્યપુસ્તકની ગદ્ય-પદ્ય કૃતિઓમાંથી પુલ્લિંગ, સ્ત્રીલિંગ, નપુંસકલિંગ તત્સમ, તદ્ભવ જેવા વિવિધ પ્રકારના શબ્દો પસંદ કરી મૂકવાના રહેશે.	02
36 થી 40	નીચે આપેલ વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દના સ્થાને તેનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખી, વાક્યનો અર્થ બદલાય નહી તે રીતે ફરીથી વાક્ય લખવાના રહેશે. (કોઈપણ 04) (દરેક પ્રશ્નનો 1/2 ગુણ રહેશે) ● પાઠ્યપુસ્તકની ગદ્ય-પદ્ય કૃતિઓમાંથી પુલ્લિંગ, સ્ત્રીલિંગ, નપુંસકલિંગ તત્સમ, તદ્ભવ તેમજ પૂર્વ પ્રત્યય દ્વારા થતાં વિરોધી શબ્દો તેના અર્થ સંદર્ભો મળી રહે તે રીતે શોધી પાઠ્યપુસ્તકનાં જ વાક્યોનો ઉપયોગ કરી પ્રશ્નો પૂછવાના રહેશે.	02
41 થી 45	નીચે આપેલ શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખવાનો રહેશે. (કોઈપણ 04) (દરેક પ્રશ્નનો 1/2 ગુણ રહેશે) ● પાઠ્યપુસ્તકની પદ્ય-ગદ્ય કૃતિઓમાંથી વિષયવસ્તુના અર્થો, સંદર્ભો તેનું નાવીન્ય, સંવેદના પ્રગટ કરતા વિવિધ પ્રકારના શબ્દો શોધીને મૂકવાના રહેશે.	02
46 થી 47	નીચે આપેલ તળપદા શબ્દોના શિષ્ટ માન્ય ભાષાના અર્થો વિચારીને લખવાના રહેશે. (દરેક પ્રશ્નનો 1/2 ગુણ રહેશે.) ● પાઠ્યપુસ્તકની પદ્ય-ગદ્ય કૃતિઓમાંથી લોકબોલી અને વ્યવહારમાં વપરાતાં જનપદી, તળલોક જીવનના ગામઠી, પ્રાદેશિક, દેશ્ય શબ્દોના માન્ય ભાષાના શિષ્ટ અર્થ લખવાના રહેશે.	01
48 થી 50	નીચે આપેલ શબ્દોની જોડણી સુધારી સાચી જોડણી લખવાની રહેશે. (કોઈપણ 02) (દરેક પ્રશ્નનો 1/2 ગુણ રહેશે.) ● પાઠ્યપુસ્તકની પદ્ય-ગદ્ય કૃતિઓ આધારિત જોડણીના નિયમોને પ્રગટ કરતા અથવા શબ્દો પસંદ કરવાના રહેશે.	01
51 થી 57	નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર કૌંસમાં દર્શાવેલ સૂચના પ્રમાણે લખવાના રહેશે. (કોઈપણ 06) (દરેકનો 1/2 ગુણ રહેશે.) ● વાક્યમાંથી વિશેષણ શોધી લખવાનું રહેશે. ● વાક્યની ખાલી જગ્યામાં પાઠ્યપુસ્તક આધારિત વિશેષણ લખવાનું રહેશે. ● વાક્યમાંથી નિપાત શોધી લખવાનો રહેશે. ● વાક્યની ખાલી જગ્યામાં પાઠ્યપુસ્તક આધારિત નિપાત લખવાનો રહેશે. ● વાક્યમાંથી કૃદંત શોધી લખવાનું રહેશે. ● વાક્યની ખાલી જગ્યામાં પાઠ્યપુસ્તક આધારિત કૃદંત લખવાનું રહેશે. ● આપેલ વાક્યનો કૃદંત પ્રકાર વિચારીને લખવાનો રહેશે. (પાઠ્યપુસ્તકનાં વાક્યોનો જ ઉપયોગ કરવો તેમજ વાક્યો ફરીથી ઉત્તરમાં લખવાના રહેશે.)	03

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

58 થી 60	નીચેના રૂઢિપ્રયોગોનો અર્થ આપી તેનો વાક્યમાં પ્રયોગ કરવાનો રહેશે. (દરેક રૂઢિપ્રયોગનો 01 ગુણ રહેશે) (કોઈપણ 02) (અર્થનો 1/2 ગુણ અને વાક્યનો 1/2 ગુણ રહેશે.) ● પાઠ્યપુસ્તકની ગદ્ય-પદ્ય કૃતિઓમાંથી રૂઢિપ્રયોગો પસંદ કરી પૂછવાના રહેશે.	02
61 થી 64	નીચે આપેલ વાક્યમાં કૌંસમાં દર્શાવેલ સૂચના પ્રમાણે માગ્યા પ્રમાણે ઉત્તર લખો. (કોઈપણ ત્રણ) ● આપેલ વાક્ય લેખનરૂઢિની દૃષ્ટિએ સુધારી લખવાનું રહેશે. ● આપેલ વાક્યમાં ભાષાશુદ્ધિ, વિરામચિહ્ન વગેરે સુધારવાના રહેશે. ● આપેલ વાક્યમાં પદક્રમ અને પદસંવાદ રૂપે સુધારી લખવાનું રહેશે. ● આપેલ વાક્યમાં ખોટો પ્રત્યય વપરાયો છે ત્યાં પ્રત્યય સુધારી વાક્ય ફરીથી લખવાનું રહેશે. (લેખનરૂઢિ, ભાષાશુદ્ધિ, પદક્રમ, પદસંવાદ અને પ્રત્યય સુધારાના વાક્યો પાઠ્યપુસ્તકમાંથી જ પસંદ કરવાના રહેશે.)	03
65 થી 67	નીચે આપેલ સંયુક્ત-સંકુલ વાક્યોને સાદાં વાક્યોમાં ફેરવી ફરીથી લખવાના રહેશે. (કોઈપણ 02) (દરેકનો 01 ગુણ રહેશે) ● પાઠ્યપુસ્તક આધારિત ગદ્ય કૃતિઓ તેમજ પદ્ય કૃતિઓમાંથી મૌલિક વાક્યો બનાવી પ્રશ્નરૂપે પૂછી શકાશે.	02
68 થી 70	નીચે આપેલ સાદાં વાક્યોને સંયુક્ત-સંકુલ વાક્યોમાં ફેરવી ફરીથી લખવાના રહેશે. (કોઈપણ 02) (દરેક પ્રશ્નનો 01 ગુણ રહેશે.) ● પાઠ્યપુસ્તકની આધારિત ગદ્ય કૃતિઓ તેમજ પદ્ય કૃતિઓમાંથી મૌલિક વાક્યો બનાવી પ્રશ્નરૂપે પૂછી શકાશે.	02
(વિભાગ- D : અર્થગ્રહણ)		
71 થી 75	નીચે આપેલ પાઠ્યેતર પદ્યના આધારે આપેલ પ્રશ્નોના એક બે વાક્યમાં સમજી વિચારીને ઉત્તર લખવાના રહેશે. (દરેક પ્રશ્નનો 01 ગુણ રહેશે) ● પાઠ્યપુસ્તકમાં વર્તમાન સમયમાં અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ ન હોય તેવી અપઠિત કોઈપણ ઊર્મિભાવને પ્રગટ કરતી, જીવન સંદેશ વ્યક્ત કરતી કાવ્ય રચના પૂછવાની રહેશે. ● જેમાંથી પાંચ જ પ્રશ્ન પૂછવાના રહેશે.	05
76 થી 80	નીચે આપેલ પાઠ્યેતર ગદ્યના આધારે આપેલ પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-બે વાક્યોમાં લખવાના રહેશે. (દરેક પ્રશ્નનો 01 ગુણ રહેશે.) ● પાઠ્યપુસ્તકમાં વર્તમાન સમયમાં અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ ન હોય તેવી અપઠિત કોઈપણ સાહિત્ય, ચિંતન, ધર્મ, સંસ્કૃતિ, સભ્યતા, શિક્ષણ, પ્રેરણાત્મક બાબતો જેવા કોઈ એક વિષય પર સિતેરથી એંશી શબ્દોમાં ગદ્યખંડ પૂછવાનો રહેશે. જેમાંથી પાંચ જ પ્રશ્નો પૂછવાના રહેશે.	05

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

81	<p>નીચે આપેલ પાઠ્યેતર ગદ્યખંડનો ત્રીજા ભાગમાં સંક્ષેપ કરી તેને ઉચિત યોગ્ય બંધબેસતું શીર્ષક આપવાનું રહેશે.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● પાઠ્યપુસ્તકમાં વર્તમાન સમયમાં અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ ન હોય તેવી અપઠિત કોઈપણ સાહિત્ય, ચિંતન, ધર્મ, સંસ્કૃતિ, સભ્યતા, શિક્ષણ, પ્રેરણાત્મક બાબતો જેવા કોઈ એક વિષય પર સિતેરથી એંશી શબ્દોમાં ગદ્યખંડ પૂછવાનો રહેશે.	05
82	<p>નીચે આપેલ ગદ્યખંડને કાળકથન રીતિ પ્રમાણે વિકાસના ક્રમમાં ગોઠવી ફરીથી લખવાનો રહેશે.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● પાઠ્યપુસ્તક આધારિત ગદ્યકૃતિઓ જે (સ્વ. અધ્યયન સિવાયની) અભ્યાસમાં છે. તેમાંથી જ ગદ્ય લેવાનો છે. જેમાં પાત્રનું મનોમંથન, વિચાર સંકલના જેવી બાબતો ધ્યાનમાં લેવાની છે.	05
(વિભાગ- E : લેખન સજ્જતા)		
83	<p>નીચે આપેલ પ્રશ્નમાં દર્શાવેલ વિષય પ્રમાણે એક સો શબ્દોમાં માગ્યા મુજબ અરજી લખવાની રહેશે.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● અરજીમાં વ્યક્તિગત નામ, સરનામું, ફોન નંબર વગેરે દર્શાવવાના નથી પરંતુ તારીખ અનિવાર્ય દર્શાવવાની રહેશે. ● તા.ક...../બિડાણ/જોડાણ વગેરે યથોચિત દર્શાવવાના રહેશે.	05
84	<p>નીચે આપેલ પાઠ્યેતર ગદ્યખંડનું વાદાત્મક ગદ્યમાં રૂપાંતર કરવાનું રહેશે.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● વર્તમાન સમયમાં ક્યાંય અભ્યાસમાં ન હોય તેવા, સામાન્ય ચર્ચા કરી દાખલા, દલીલ, તાર્કિક બાબતો પ્રગટ કરી શકાય તેવો ગદ્યખંડ પૂછવાનો રહેશે. <p style="text-align: center;">અથવા</p> <ul style="list-style-type: none"> ● નીચે આપેલ શબ્દયાદીનો ઉપયોગ કરીને સિતેરથી એંશી શબ્દોમાં ભાવાત્મક ગદ્ય લખવાનો રહેશે. ● ભાવાત્મક ગદ્ય પાઠ્યેતર વર્તમાન સમયમાં ક્યાંય અભ્યાસમાં ન હોય તેવા કોઈપણ આનુષંગિક વિષયનો પૂછી શકાશે.	05
85	<p>નીચે આપેલ કોઈપણ એક વિષય પર આશરે 250 શબ્દોમાં મૌલિક નિબંધ લખવાનો રહેશે. (ત્રણ વિકલ્પ આપવાના રહેશે)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● નિબંધ પાઠ્યપુસ્તકને આનુષંગિક વર્તમાન પ્રવાહો, સમસ્યાઓ, કલ્પના આધારિત, પ્રકૃતિ, ચિંતન વગેરે જેવા કોઈપણ વિષયને પૂછી શકાશે. ● નિબંધમાં મૌલિકતા, ભાષાશુદ્ધિ, લેખન કૌશલ્ય વગેરેને ધ્યાનમાં લેવાનાં રહેશે.	10

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : ગુજરાતી (પ્રથમ ભાષા) (001) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

સૂચના :

- આ પ્રશ્નપત્ર A, B, C, D, E પાંચ વિભાગમાં વહેંચાયેલું છે .
- પ્રશ્નપ્રકાર પ્રમાણે વિકલ્પ આપેલ છે .
- જમણી બાજુના અંક ગુણભાર દર્શાવે છે .
- ભાષાશુદ્ધિ, લખાણ મૌલિકતાને ગુણ પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે .

વિભાગ - A પદ્ય આધારિત

- નીચે આપેલ પ્રશ્નોમાં સાચો વિકલ્પ શોધી ઉત્તર લખો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ) [03]
  - (1) સમગ્ર બ્રહ્માંડમાં કોણ વ્યાપેલું છે?
(અ) માણસોએ (બ) ઈશ્વર (ક) સંતો-ભક્તો (ડ) ગ્રંથ
  - (2) નાયિકાએ શેનું આંધણ મેલ્યું છે?
(અ) કંસાર (બ) દાળ (ક) શીરો (ડ) દૂધ
  - (3) ઓલિયાના ન્યાયને તમે કેવો કહેશો?
(અ) ખોટો (બ) તટસ્થ (ક) સાચો (ડ) ગેરવાજબી
- નીચેના પ્રશ્નોના માંગ્યા મુજબ હેતુલક્ષી ઉત્તર લખો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ) [03]
  - (4) 'રામબાણ' કાવ્યનું સાહિત્યસ્વરૂપ જણાવો.
  - (5) 'હેલ્લું દર્શન' કાવ્યના કવિનું ઉપનામ જણાવો.
  - (6) 'ભાણી' ક્યાં કાવ્યસંગ્રહમાંથી લેવામાં આવ્યું છે?
- નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ) [04]
  - (7) ગોપી શેની બિંદી લગાવવાની ના પાડે છે?
  - (8) કવિએ નગરને કોની ઉપમા આપી છે?
  - (9) બાનું હેત (વહાલ) કેવું છે?
  - (10) ભાણીએ કપડાં ધોવાનો ક્યો સમય પસંદ કર્યો છે?
- નીચેના પ્રશ્નોના ત્રણ-ચાર વાક્યમાં ટૂંકમાં ઉત્તર લખો. (કોઈપણ ત્રણ) (પ્રત્યેકના 2 ગુણ) [06]
  - (11) 'સોનું તો આખરે સોનું જ છે' એમ શાથી કહી શકાય?
  - (12) નાયિકાને શા શા દુઃખ વેઠવા પડે છે?
  - (13) 'શક્યતાના દ્વાર ખખડાવવા' એટલે શું?
  - (14) 'ધમાલ' શબ્દ દ્વારા કઈ મનોદશા પ્રગટે છે? શા માટે?

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- નીચેના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર ઉત્તર લખો. (કોઈ એક) [04]
(15) ઊર્મિલાનું ચરિત્ર ચિત્રણ કરો.
અથવા
'દમયંતી સ્વયંવર' આખ્યાનખંડની કથાવસ્તુ તમારાં શબ્દોમાં લખો.
વિભાગ - B ગદ્ય આધારિત
- નીચે આપેલ પ્રશ્નોમાં સાચો વિકલ્પ શોધી ઉત્તર લખો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ) [03]
(16) વિનોબાનું મન ક્યાં બે સ્થળે જવા તલસતું હતું ?
(અ) બંગાળ-હિમાલય (બ) કાશી-હરિદ્વાર
(ક) બદ્રીનાથ-કેદારનાથ (ડ) ગંગોત્રી-માનસરોવર
(17) હીરાને શાનો શોખ હતો ?
(અ) કપડાનો (બ) ઘરેણાનો
(ક) ફરવાનો (ડ) ખાવાનો
(18) ડો. બાબાસાહેબ આંબેડકર જીવનની તત્ત્વત્રયી કોને માને છે ?
(અ) અસ્પૃશ્યતા નાબૂદી (બ) સમાજ સુધારણા ચળવળ
(ક) રાષ્ટ્રપ્રેમ (ડ) સ્વતંત્રતા, સમાનતા, બંધુતા
- નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ ઉત્તર લખો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ) [03]
(19) 'ઉછીનું માગનારાઓ' ગદ્યખંડ ક્યાં પુસ્તકમાંથી લેવામાં આવેલ છે ?
(20) 'સૌજન્યશીલ પ્રભાશંકર' ગદ્ય લેખકનું નામ જણાવો.
(21) 'શરત' વાર્તાના મૂળ લેખક કોણ છે ?
- નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ) [04]
(22) અમરનાથ યાત્રામાં વહી જતી શેષ નદીને લેખિકાએ કોની સાથે સરખાવી છે ?
(23) વાર્તાનાયક શા હેતુથી ગાંધીગ્રામમાં આવેલા ?
(24) 'ઈશ્વર સર્વવ્યાપી' ગદ્યમાં વિદ્યાર્થીએ શિક્ષકને શો પ્રશ્ન કર્યો ?
(25) અનુરુદ્ધને 'નથી' શબ્દના અર્થની ખબર ક્યારે પડી ?
- નીચેના પ્રશ્નોના ત્રણ-ચાર વાક્યમાં ઉત્તર લખો. (કોઈપણ ત્રણ) (પ્રત્યેકનો 2 ગુણ) [06]
(26) અમરનાથ યાત્રામાં લેખિકાને ક્યાં ક્યાં અનુભવો થયાં ?
(27) ગોળમેજી પરિષદના ભાષણ પછી ડો. આંબેડકર વિશે કેવો ખ્યાલ ઊભો થયો ?
(28) મેટ્રિક સુધીને અભ્યાસ કરનાર પટ્ટણીએ કેવી કેવી ઉચ્ચ સિદ્ધિઓ મેળવી હતી ?
(29) વસુધામાં કેળવણી પામેલ યુવાનોએ કેવાં કેવાં કાર્યો કરવાના છે ?

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- નીચેના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર ઉત્તર લખો. (કોઈ એક) [04]
(30) “યુદ્ધિષ્ઠિર યુદ્ધવિષાદ” ગદ્યમાં યુદ્ધિષ્ઠિરનો વિષાદ આલેખો.
અથવા
“ખીજડીયે ટેકરે” શીર્ષક ચર્ચો.
- વિભાગ - C વ્યાકરણ આધારિત
- નીચેના સમાનાર્થી શબ્દો સામસામે જોડી લખો. (કોઈપણ ચાર) (પ્રત્યેકનો 0.5 ગુણ) [02]
(31) વૃદ્ધ - મિત્ર - અબળા
(32) નારી - વેળુ - પૃથ્વી
(33) ગોઠિયો - ઘરડું - સિકતા
(34) વસુધા - સ્ત્રી - ભાઈબંધ
(35) રેતી - ધરતી - જરઠ
  - નીચેના વાક્યોમાં રેખાંકિત શબ્દના સ્થાને તેનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખી, વાક્યનો અર્થ બદલાય નહીં તે રીતે ફરીથી લખો : (કોઈપણ ચાર) (પ્રત્યેકનો 0.5 ગુણ) [02]
(36) ગામનાં ડાહ્યા લોકો ન્યાય તોળે છે.
(37) સેલ્વી નિર્દોષ હતી.
(38) શક્યતાના દ્વાર ખખડાવી જુઓ.
(39) પટ્ટણીના પ્રયત્નથી ભાવનગરની જીત થઈ.
(40) વનમાં જવાનો વિચાર યોગ્ય છે.
  - નીચેના શબ્દસમૂહો માટે એક શબ્દ લખો. (કોઈપણ ચાર) (પ્રત્યેકનો 0.5 ગુણ) [02]
(41) શિવનું ભયાનક નૃત્ય
(42) રાંધવા માટે એકલું પાણી પહેલેથી જ તપવા માટે મૂકાય છે તે
(43) ખાધેલું મોંમાં ફરીથી ચાવવું તે
(44) વારે વારે યાદ કરવું તે
(45) ગિરિ (પર્વત) ને ધારણ કરનાર
  - નીચેના તળપદા શબ્દોના શિષ્ટ ભાષાના માન્ય અર્થ લખો. (પ્રત્યેકનો 0.5 ગુણ) [01]
(46) સમદર
(47) વાઘા
  - નીચેના શબ્દોની સાચી જોડણી લખો. (પ્રત્યેકનો 0.5 ગુણ) (કોઈપણ બે) [01]
(48) અનૂકુળ
(49) પરીચિત
(50) ચીંથરૂ

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર કૌંસમાં દર્શાવેલ સૂચના પ્રમાણે લખો. (કોઈપણ છ) (પ્રત્યેકનો 0.5 ગુણ) [03]
  - (51) ભાવ અને વિચારનું અદ્ભુત રસાયણ સિદ્ધ થયેલું છે. (વાક્યમાં વિશેષણ શોધો.)
  - (52) પરમેશ્વર સાકર જેવો ..... છે. (ખાલી જગ્યામાં વિશેષણ લખો.)
  - (53) મીઠાંનો ગાંગડો તો દેખાતો નથી. (વાક્યમાંથી નિપાત શોધો)
  - (54) રેતીની શીશીને ઉલટાવી જુઓ તો ..... (ખાલી જગ્યામાં નિપાત લખો.)
  - (55) સત્યાગ્રહ કરનાર જેલમાં હતાં. (વાક્યમાં કૃદંત શોધો)
  - (56) ઈશ્વરને ..... બધું જ પામે છે. (વાક્યમાં કૃદંત લખો.)
  - (57) કૂબે પહોચતાં પટકાણી ભાણી. (વાક્યનો કૃદંત પ્રકાર જણાવો.)
- નીચેના રૂઢિપ્રયોગોના અર્થ આપી, તેનો વાક્યમાં પ્રયોગ કરો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ) (કોઈપણ બે) [02]
  - (58) હાથ ફેરો કરવો.
  - (59) ચોર કોટવાળને દંડે
  - (60) જાગ્યા ત્યાંથી સવાર
- નીચેનાં વાક્યોમાં કૌંસમાં દર્શાવેલ સૂચના પ્રમાણે ઉત્તર લખો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ) (કોઈપણ ત્રણ) [03]
  - (61) 1000 વર્ષમાં તરકો અંતરે ઉદભવી રહ્યાં. (વાક્યમાં લેખનરૂઢિ સુધારો)
  - (62) શ્રી પ્રભાશંકર ભાવ નગર રાજ્યના દિવાનપદે હતાં. (વાક્યમાં ભાષાશુદ્ધ કરો.)
  - (63) ડોશી રખે માગે પછી ઉછીની આવરદા. (વાક્યમાં પદક્રમ ગોઠવો.)
  - (64) તમે અસત્યમાં સત્યમાની લીધું છે. (વાક્યમાં પ્રત્યય સુધારો)
- નીચેના સંયુક્ત કે સંકુલ વાક્યોને સાદા વાક્યમાં ફેરવી લખો. (કોઈપણ બે) પ્રત્યેકનો 1 ગુણ [02]
  - (65) કશું બોલવાના અત્યારે ભોજને હામ કે હોશ રહ્યાં નહોતા.
  - (66) મારું ધ્યાન બંગાળ અને હિમાલય ભણી ખેંચાયેલું રહેતું.
  - (67) કૌરવો તો મારાં ભાઈઓ, કૌરવો અને અમે હતા પિતરાઈ.
- નીચેનાં સાદાં વાક્યોને સંયુક્ત કે સંકુલ વાક્યમાં ફેરવી લખો : (કોઈપણ બે) (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ) [02]
  - (68) કઠિયારો ઝાડ કાપે તેમાં કઠિયારાનો વાંક, કુહાડીનો?
  - (69) પ્રભાશંકર સમજતા હતાં. ગોળમેજી પરિષદ નિષ્ફળ જવાની છે.
  - (70) ચપ્પુ, ખાંડણી, દસ્તો ક્યાંક મૂકાઈ ગયેલ હોય છે.

વિભાગ - D : અર્થગ્રહણ

- નીચેનું કાવ્ય વાંચી, તેની નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો : (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ) [05]

આ છેલ્લી યાચના આપ પાસે,
મારા ઊંડા છેક અંતસ્તલેશી
છેદી નાખો ક્ષીણતા સર્વ મારી
પૂરા જોરે ખડગ, ઝીંકી, પ્રભુજી !
સુખોને ય જીરવી જાણવાની
શક્તિ દેજો દુઃખમાં એવી કે

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

દુઃખો મારાં શાંત મોંએ હસીને
પોતે પોતાની જ પામે ઉપેક્ષા.
શક્તિ દેજો ભક્તિની નાથ એવી
જેણે મારાં કર્મ સાફલ્ય પામે.
જેણે મારાં દુન્યવી સ્નેહ-પ્રેમ
મહેંકી ઊઠે પુણ્યનાં પોયણાં શાં.
કંગાલોને જ્ઞાનપીણાં કરું ના,
જાલીમોને પાય ઝૂકી પડું ના,
ઊંચે માથે ક્ષુદ્રતાની વચાળે
ચાલુ એવી શક્તિ આપો, પ્રભુજી !
શક્તિ દેજો આપને પાય નામી
પોતાનેહું સ્થિર રાખું સદૈવ.
- ઝવેરચંદ મેઘાણી

પ્રશ્નો :

- (71) કવિ ક્ષીણતાને કેવી રીતે છેદી નાખવાનું કહે છે ?
- (72) કવિ દુઃખમાં કેવી શક્તિ માગે છે ? શા માટે ?
- (73) કવિએ ભક્તિની શક્તિ શા માટે માગી છે ?
- (74) કંગાલો અને જાલીમો સાથે કવિ કેવી રીતે વર્તવા ઇચ્છે છે ?
- (75) કવિ પ્રભુ પાસે છેલ્લી યાચના શી કરે છે ?

- નીચેનો ગદ્યખંડ વાંચી તેની નીચે આપેલાં પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ)

[05]

પ્રજાજીવનમાં કોઈ સંસ્થાને આધીનને ગુણલક્ષી નેતૃત્વની આવશ્યકતા છે કેમ કે સંસ્થાની મર્યાદાનું બંધન હોય તો તેનું તેજસ્વી વ્યક્તિત્વ કલ્યાણકારી બને. મહાન શક્તિશાળી નેતાએ પણ પોતાની મર્યાદાથી સભાન રહેવું જોઈએ અને વ્યક્તિવાદને સમર્થન ન આપવું જોઈએ. અનુયાયીઓએ પણ કેવળ અંધશ્રદ્ધા કે વ્યક્તિપૂજાથી પોતાના નેતાને પૂર્ણાતિપૂર્ણ માની લેવાની ભૂલ ન કરવી જોઈએ. કેમ કે સમર્થમાં સમર્થ વ્યક્તિ પણ કોઈને કોઈ ક્ષેત્રમાં પામર હોય છે. પ્રજાજીવનમાં ગુણહીન વંશલક્ષી મહાનતાને દેશવટો આપી, ગુણલક્ષી મહત્તા સ્થાપિત કરવી એ જ પાયાનું કામ છે.

-સ્વામી સચ્ચિદાનંદજી

- (76) પ્રજાજીવનમાં શેની આવશ્યકતા છે ?
- (77) કોણે પોતાની મર્યાદાથી સભાન રહેવું જોઈએ ?
- (78) કોણ પામર હોય છે ?
- (79) લેખકના મતે ક્યું પાયાનું કામ છે ?
- (80) ગદ્યખંડને યોગ્ય શીર્ષક આપો.

- નીચેના ગદ્યખંડનો ત્રીજા ભાગનો સંક્ષેપ કરી તેને યોગ્ય શીર્ષક આપો :

[05]

- (81) “આપણને ગતિ આપનારું બળ વિચાર છે. મનને ઉચ્ચ વિચારોથી ભરી દો. તેના વિશે રોજરોજ શ્રવણ કરો. મહિનાઓ અને મહિનાઓ સુધી તેનો વિચાર કરો. નિષ્ફળતાની કદી પરવા ન કરો. આ નિષ્ફળતાઓ સાવ સ્વાભાવિક છે. જીવનનું તે સૌંદર્ય છે. તેમના વિના, જીવનનો શો અર્થ છે ? જીવનમાં જો મથામણ ન હોય તો જીવનની કાંઈ કિંમત નથી. તો પછી જીવનનું કાવ્ય ક્યાં રહે ? મથામણોની ભૂલોની

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

પરવા ન કરો. ગાયને મેં કદી ખોટું બોલતી સાંભળી નથી. પણ માત્ર તે ગાય જ છે. મનુષ્ય નથી. માટે નિષ્ફળતાની, આ નાનાં નાનાં પતનોની પરવા ન કરો, ગભરાયા વગર હજાર વાર આદર્શને વળગી રહો અને એક હજાર વાર તમે ભલે નિષ્ફળ જાઓ તો પણ વધુ એક વખત પ્રયાસ કરો. ઈશ્વરનું સર્વત્ર દર્શન કરવું તે માનવીનો આદર્શ છે પણ જો તમે તેને દરેક વસ્તુમાં દેખી ન શકતા હો તો તમને જે ચીજ સૌથી વધારે ગમતી હોય તેમાં પ્રથમ જુઓ અને પછી અન્યમાં જુઓ. એ રીતે તમે આગળ વધી શકશો.”

- સ્વામી વિવેકાનંદ

- નીચેના ગદ્યખંડને કાળકથન રીતિ પ્રમાણે વિચાર વિકાસના ક્રમમાં ગોઠવીને ફરીથી લખો. [05]
(82) તે તૈલચિત્ર પોતાના ખર્ચે તૈયાર કરાવી શ્રી પ્રભાશંકર હિંદ લાવેલા. ગાંધીજીએ લાગઠ આઠ દિવસ સુધી એ રીતે પોઝ આપ્યો ગોળમેજી પરિષદ વખતે શ્રી પ્રભાશંકરે એક બીજું કાર્ય કર્યું. તે એ કે ઈંગ્લેન્ડના નામી ચિત્રકાર સર ઓસ્વાલ્ડ બિર્લી પાસે ગાંધીજી નિત્ય એક કલાક જઈને સ્થિર ઊભા રહે અને તે ચિત્રકાર તેમનું તૈલચિત્ર તૈયાર કરી આપે. ગાંધીજી કદી ફોટો પડાવવા ઊભા રહેતા નહિ પણ શ્રી પ્રભાશંકરે ગાંધીજીને એક વિનંતી કરી અને ગાંધીજીએ તે માની.

વિભાગ - E : લેખનસજ્જતા

- (83) તમારાં વિસ્તારમાં વરસાદી પાણીનો ભરાવો થયેલ છે તો તેને દૂર કરવા અંગે યોગ્ય અધિકારીશ્રીને અરજી લખો. [05]
- (84) નીચેના પાઠ્યેતર ગદ્યખંડનું વાદાત્મક ગદ્યમાં રૂપાંતર કરો : [05]
માણસનું જ્ઞાન એકાંગી હોય તો એનો ઈલાજ શો ? પરંતુ જો સમજે તો કેવું સારું ? શું અમુક બાબતનો વિચાર પોતાની માફક બીજાને કરવાનો હક નથી ? દરેકની દૃષ્ટિ સમાન નથી હોતી. દરેકને પોતપોતાનો મત માનવાનો એટલોયે અધિકાર ન હોય ? આપણે ખોટો હઠાગ્રહ શા માટે કેળવવો ? ઉદારતા એ તંદુરસ્ત મનની અને હઠાગ્રહ એ માંદલા મનની નિશાની છે. ઈછું મન હોય ત્યાં હઠ હોય.

અથવા

- નીચે આપેલ શબ્દયાદીનો ઉપયોગ કરી 'સ્વાશ્રય' વિશે ભાવાત્મક ગદ્ય કરો.
સ્વાશ્રય-સ્વાવલંબી-પરાધીનતા-કાર્યમાં ચોક્કસાઈ-નિયમિતતા-તંદુરસ્તી-ધન અને સમયનો બચાવ-સુખ્યમ જીવન-મહાપુરુષોના જીવન-પ્રેરણા
- (85) નીચેનામાંથી કોઈ એક વિષય પર આપેલ મુદ્દાઓનાં આધારે આશરે 250 શબ્દોમાં નિબંધ લખો. [10]
- ઓનલાઈન થઈ રહેલું વિશ્વ :

મુદ્દા : પ્રસ્તાવના - ઈન્ટરનેટની સંકલ્પના - શોધ - ડિજિટલાઈઝેશનના ફાયદા - ગેરફાયદા - વેપાર - રોજગાર - સંચાર - મુશ્કેલી - યુવાનો પર અસર - ઉપસંહાર

અથવા

નારી તું નારાયણી :

મુદ્દા : પ્રસ્તાવના - નારીની આજની સ્થિતિ - પ્રાચીનકાળમાં નારીનું સ્થાન - ઉપસંહાર

અથવા

પર્યાવરણ અને પ્રદૂષણ :

મુદ્દા : પ્રસ્તાવના - પર્યાવરણ - માનવ જરૂરિયાત - પર્યાવરણને વિકૃત કરનાર પરિબળો - પ્રદૂષણ વૈશ્વિક સમસ્યા - પ્રદૂષણ નિવારવાના ઉપાય - ઉપસંહાર

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : ગુજરાતી (દ્વિતીય ભાષા) (008) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

કુલ ગુણ : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સના વગેરેના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	ઉચ્ચ વૈચારિક કૌશલ્ય		કુલ ગુણ
				સંયોજન/વિશ્લેષણ	અનુમાન/મૂલ્યાંકન	
ગુણ	21	19	20	15	25	100
ટકા %	21 %	19 %	20 %	15 %	25 %	100 %

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	પ્રશ્નનો પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા		કુલ ગુણ
		જનરલ વિકલ્પ વિના	જનરલ વિકલ્પ સાથે	
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	30	30	30
2.	અતિ ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (VSA)	24	24	24
3.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA)	04	06	08
4.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	06	06	28
5.	નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો (EA)	01	01	10
	પ્રશ્નોની કુલ સંખ્યા	65	67	100

વિભાગ પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	વિભાગનું નામ	ગુણ
1.	વિભાગ-A પદ્ય વિભાગ	20
2.	વિભાગ-B ગદ્ય વિભાગ	20
3.	વિભાગ-C વ્યાકરણ	20
4.	વિભાગ-D અર્થગ્રહણ / લેખન	20
5.	વિભાગ-E લેખન સજ્જતા	20
	કુલ	100

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : ગુજરાતી (દ્વિતીય ભાષા) (008) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

પ્રશ્ન ક્રમ	વિભાગ તથા પ્રશ્નની વિગત	ગુણ
	વિભાગ- A (પદ્ય આધારિત)	20
1 થી 5	નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ઉત્તર લખો.	05
6 થી 9	નીચે આપેલાં જોડકાંને સાચી રીતે જોડો.	04
10 થી 12	નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર આપો.	03
13 થી 15	નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ત્રણ-ચાર વાક્યમાં જવાબ આપો. (કોઈપણ 02)	04
16 થી 17	સવિસ્તાર ઉત્તર લખો. (ગમે તે 01)	04
	વિભાગ- B (ગદ્ય આધારિત)	20
18 થી 21	નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ઉત્તર લખો.	04
22 થી 25	નીચે આપેલાં જોડકાંને સાચી રીતે જોડો.	04
26 થી 29	નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર આપો.	04
30 થી 32	નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ત્રણ-ચાર વાક્યમાં જવાબ આપો. (કોઈપણ 02)	04
33 થી 34	સવિસ્તાર ઉત્તર લખો. (ગમે તે 01)	04
	વિભાગ- C (વ્યાકરણ આધારિત)	20
35 થી 37	પ્રત્યય અને નામયોગી ઓળખાવો.	03
38 થી 39	વિરામ ચિહ્નનો ઉપયોગ	02
40 થી 41	સંયોજકનો ઉપયોગ	02
42 થી 44	વાક્ય ઓળખાવો	03
45 થી 46	પદક્રમ અને પદસંવાદ	02
47	રૂઢિપ્રયોગ	01
48	સામાસિક શબ્દ	01
49	સમાનાર્થી શબ્દો	01
50	વિરોધી શબ્દ ઓળખો	01
51	શુદ્ધ-અશુદ્ધ વાક્ય રચના	01
52 થી 53	જોડણી	02
54	કહેવત	01

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : ગુજરાતી (દ્વિતીય ભાષા) (008) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

પ્રશ્ન ક્રમ	વિભાગ તથા પ્રશ્નની વિગત	ગુણ
	વિભાગ-D (અર્થગ્રહણ/લેખન સજ્જતા)	20
55 થી 59	પદ્યાર્થગ્રહણ (આપેલ કાવ્ય વાંચી 05 (પાંચ) પ્રશ્નોના ઉત્તર એક વાક્યમાં આપવાના રહેશે.) પ્રત્યેક ઉત્તર દીઠ 1 (એક) ગુણ રહેશે.	05
60 થી 64	ગદ્યાર્થગ્રહણ (આપેલ પરિચ્છેદ વાંચી પ્રશ્નોના ઉત્તર આપવાના રહેશે. પ્રત્યેકનો 1 (એક) ગુણ રહેશે.	05
65	સંક્ષેપીકરણ (આપેલ અંગ્રેજી ગદ્યખંડ વાંચી તેનો ગુજરાતીમાં 1/3 ભાગમાં સંક્ષેપ કરવાનો રહેશે. શીર્ષક આપવું.)	05
66	મુદ્દા પરથી વાર્તા (આપેલ મુદ્દાઓને આધારે 100 (સો) શબ્દોમાં વાર્તા લખી શીર્ષક આપવું.)	05
	વિભાગ-E (લેખન સજ્જતા)	20
67 અથવા 67	વિચાર વિસ્તાર (આપેલ પંક્તિઓનો આશરે 100 (સો) શબ્દોમાં વિચાર વિસ્તાર લખવાનો રહેશે. (અથવામાં કોઈપણ અવતરણ આપવાનું રહેશે. જેનો વિસ્તાર કરવાનો રહેશે.)	05
68	અહેવાલ લેખન (આપેલ વિષય પર આશરે 100 શબ્દોમાં અહેવાલ લેખન કરવાનું રહેશે.)	05
69	નિબંધ લેખન (આપેલ નિબંધોમાંથી મુદ્દા પર આધારિત કોઈપણ એક નિબંધ લખવાનો રહેશે. ત્રણ નિબંધ આપવાના રહેશે.)	10

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : ગુજરાતી (દ્વિતીય ભાષા) (008) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર

કુલ ગુણ : 100

સૂચના :

- આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગ A, B, C, D, E છે.
- બધા જ વિભાગના પ્રશ્ન ફરજિયાત છે.
- જમણી બાજુના અંક ગુણભાર દર્શાવે છે.
- લેખન સજ્જતા, ભાષા શુદ્ધિ તથા લખાણની મૌલિકતાને ગુણ પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે.

વિભાગ - A (પદ્ય આધારિત)

- નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ઉત્તર લખો. [05]
  - ગંગાસતીનું કયું કાવ્ય તમારા પાઠ્યપુસ્તકમાં છે ?
    - કોધી સ્વભાવને જીતવો રે.
    - મેરુ રે ડગે પણ જેનાં મન ના ડગે.
    - વીજળીને ચમકારે મોતીડાં પરોવો પાનબાઈ.
    - શીલવંત સાધુને વારે વારે નમીએ.
  - 'હું પદ છોડી ઈશ્વરની સર્વોપરિતાનો સ્વીકાર કરી સ્થિતપ્રજ્ઞ રહી, અન્યને ઉપયોગી થવાનો બોધ કવિ આપે છે.'
- આ વિધાન કયા કાવ્ય માટે યથાર્થ છે.
    - વીડી વાઢનારા
    - એક સરખા સુખના દિવસ
    - વડલો ને પંખીડાં
    - સ્વદેશ પ્રીતિ
  - નીચેનામાંથી લોકગીત ઓળખાવો.
    - હંકારી જા
    - વતનનો તલસાટ
    - વીડી વાઢનારા
    - આ રસ્તાઓ
  - પ્રવાહની મધ્યે કવિને શાનો ભાસ થાય છે ?
    - મૃગજળ
    - દરિયાના લલકારનો
    - વીજળીના ચમકારાનો
    - આકાશી રંગનો
  - વડલો પંખીઓને ઊડી જવા શા માટે કહે છે ?
    - આગ લાગી હોવાથી
    - આંધી ઉઠવાના કારણે
    - મુશળધાર વરસાદના કારણે
    - વડવાનલના કારણે

- નીચે આપેલાં જોડકાંને સાચી રીતે જોડી ફરીથી લખો. [04]

કૃતિ	સાહિત્ય પ્રકાર
(6) કોધી સ્વભાવને	(અ) ગીત
(7) એક સરખા દિવસ	(બ) લોકગીત
(8) વીડી વાઢનારા	(ક) ભજન
(9) વતનનો તલસાટ	(ડ) પદ
	(ઈ) સોનેટ

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક એક વાક્યમાં ઉત્તર આપો. [03]
  - (10) ગંગાસતીની શિષ્યા કોણ હતી?
  - (11) કવિ રમણિક અરાલવાળાને શાની ઝંખના છે?
  - (12) 'ઊભાં થઈ જાય મારાં રૂવાડાં' એવું બા ક્યારે કહે છે?
- નીચેના પ્રશ્નોના ત્રણ-ચાર વાક્યમાં ઉત્તર લખો. (કોઈપણ બે) [04]
  - (13) 'હોડી' અને 'સંસાર' નાં પ્રતીકો સ્પષ્ટ કરો.
  - (14) કવિને શેના માટે આકર્ષણ છે? શા માટે?
  - (15) 'વીડી વાઢનારા' કાવ્યમાં નાયક અને નાયિકામાંથી તમને કોણ ચડિયાતું લાગે છે? સમજાવો.
- નીચેના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર ઉત્તર લખો. (કોઈપણ એક) [04]
  - (16) 'મેળો આપો તો' કાવ્યમાં કવિ કોનો સંગાથ ઈચ્છે છે? સંગાથ વચ્ચે પણ કવિને એકલતા શી રીતે કોરી ખાય છે?
  - (17) વડલો પંખીઓને શું કહે છે? પંખીઓ તેનો શો પ્રત્યુત્તર આપે છે?

વિભાગ - B (ગદ્ય આધારિત)

- નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ઉત્તર લખો. [04]
  - (18) 'કુસુમનું કઠણ તપ' ખંડ કઈ નવલકથામાંથી લેવામાં આવ્યો છે?
    - (અ) લક્ષ્મણની અગ્નિપરીક્ષા (ક) સ્નેહમુદ્રા
    - (બ) ચિન્તયામિ મનસા (ડ) સરસ્વતીચંદ્ર
  - (19) 'અસભ્ય પોશાક પહેર્યો' ના તહોમત પર કોને અને ક્યાં પડકારવામાં આવ્યા હતા?
    - (અ) ગાંધીજી-દક્ષિણ આફ્રિકા (ક) નારાયણ હેમચંદ્ર-અમેરિકા
    - (બ) શ્યામજીકૃષ્ણ વર્મા-ગ્રેટ બ્રિટન (ડ) સ્વામી વિવેકાનંદ-યુ. એસ. એ.
  - (20) 'અખાનો સંસાર ત્યાગ' કૃતિનો સાહિત્યકાર જણાવો.
    - (અ) આખ્યાન (ક) નાટક
    - (બ) પદ્યનાટક (ડ) ભવાઈ
  - (21) 'થીંગડું' વાર્તામાં વાર્તાકારે બીજી કઈ વાર્તા ગૂંથી છે?
    - (અ) હિતોપદેશની વાર્તા (ક) બાળવાર્તા
    - (બ) બહારવટિયાની વાર્તા (ડ) ડોશીમાની વાર્તા
- નીચે આપેલાં જોડકાંને સાચી રીતે જોડી ફરીથી લખો. [04]

કૃતિ	સાહિત્યકાર
(22) બિસ્મિલ્લાખાં	મૃદુલાબહેન મહેતા
(23) જળનગરી વેનિસ	લાભુબહેન મહેતા
(24) મોરનાં ઈંડાં	ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી
(25) કુસુમનું કઠણ તપ	ઈશ્વર પેટલીકર

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક એક વાક્યમાં ઉત્તર આપો. [04]
  - (26) 'રાગ, રસોઈ ને પઘડી, કભી કભી બનતી હૈ' નો સંદર્ભ બિસ્મિલ્લાખાં કયા અર્થમાં આપે છે?
  - (27) 'સાઈકલ, સ્કૂટર, મોટર કશું જ વેનિસની ભૂમિને સ્પર્શે નહિ તેવો આશીર્વાદ છે.' એમ કહેવામાં લેખિકાનો કયો આશય છે?
  - (28) રાજમાને કોનું અનહદ વળગણ હતું?
  - (29) માળણ કુસુમની આંખોને કોની સાથે સરખાવે છે?
- નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ત્રણ-ચાર વાક્યમાં ઉત્તર આપો. (કોઈપણ બે) [04]
  - (30) બાદશાહના ફરમાનથી કચેરીમાં જતી વખતે અખો શા માટે નિર્ભય છે?
  - (31) પ્રભાશંકરે મનુને કઈ વાર્તા કહી?
  - (32) મહાપુરુષો વિશે હેમચંદ્રની શી માન્યતા હતી?
- નીચે આપેલા પ્રશ્નોના સવિસ્તાર ઉત્તર લખો. (કોઈપણ એક) [04]
  - (33) 'મોરનાં ઈંડાં' શીર્ષક સમજાવો.
  - (34) સોક્રેટીસનું ચરિત્ર ચિત્રણ વર્ણવો.

વિભાગ - C (વ્યાકરણ આધારિત)

- નીચેના પ્રશ્નોના સૂચના પ્રમાણે જવાબ આપો. (પ્રત્યેકના એક ગુણ) [20]
  - (35) નીચેના વાક્યમાં યોગ્ય પ્રત્યય મૂકી વાક્ય ફરીથી લખો.
    - રામજી ખેતર ખેડ્યું
  - (36) નીચેના વાક્યમાં યોગ્ય નામયોગી મૂકી વાક્ય ફરીથી લખો.
    - મંદિરની ..... એક બગીચો છે.
  - (37) નીચેના વાક્યમાં યોગ્ય પ્રત્યય અને નામયોગી મૂકી વાક્ય ફરીથી લખો.
    - રોજ સવાર પહોર એ ..... નીકળી પડતો.
  - (38) નીચેના વાક્યમાં યોગ્ય વિરામ ચિહ્ન મૂકી વાક્ય ફરીથી લખો.
    - પ્રભાશંકરે વાર્તા શરૂ કરી ઘણા વરસ પહેલાંની વાત છે
  - (39) વાક્યને અર્થપૂર્ણ બનાવવા માટે વિરામચિહ્ન સુધારી વાક્ય ફરીથી લખો.
    - અહીં ગંદકી કરવી, નહીં કરનારને દંડ થશે.
  - (40) યોગ્ય સંયોજકોનો ઉપયોગ કરી નીચેના સાદાં વાક્યો જોડો.
    - (1) રામ વનમાં ગયા
    - (2) સીતા વનમાં ગયા
    - (3) લક્ષ્મણ વનમાં ગયા
  - (41) નીચેના વાક્યમાં ખોટા સંયોજકનો પ્રયોગ કર્યો છે, તે સુધારી વાક્ય ફરીથી લખો.
    - વેશ બદલ્યે શું થશે જો મન બદલવાં જોઈએ.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- (42) નીચેનાં વાક્યોમાંથી સાદું વાક્ય શોધો.
- વરસાદ વરસે છે અને વીજળી ચમકે છે.
  - જ્યાં આટલી ઠંડી પડે છે ત્યાં લોકો કેમ રહેતા હશે?
  - કૂવામાં સરવાણી નથી તો પાણી ક્યાંથી આવે?
  - વિદ્યાર્થી ભણે છે.
- (43) નીચેના વાક્યમાંથી સંયુક્ત વાક્ય શોધો.
- હું છું ત્યાં લગણ કોઈ પાંદ ન તોડે.
  - હવે હું જ્યારે આવીશ ત્યારે તમને યાદ કરીશ.
  - માણેક મુનીમ ગામમાં વળાવિયો શોધવા નીકળ્યા.
  - ‘આમ કરવું એ તો પાપની સામે પાપથી બદલો વાળવા જેવું થાય.’
- (44) નીચેના વાક્યમાંથી સંકુલ વાક્ય શોધો.
- આજે ખેડૂતો પાયમાલ થતા થાય છે અને કારીગર વર્ગ બેકાર બનતો જાય છે.
  - જો હું અધ્યાપક હોત તો વિદ્યાર્થીઓને મૂલ્યલક્ષી વાત રસથી સમજાવત.
  - એ વખતે રેડિયો આવ્યો ન હતો.
  - કીટોએ વાત સમજાવી પરંતુ સોકેટીસે ના પાડી.
- (45) નીચેનાં વાક્યોમાંથી કયા વાક્યનો પદક્રમ યોગ્ય છે તે શોધો.
- ગામમાં એક સફરજન વેચતો ફેરિયો આવ્યો.
  - નૃત્ય જોવાની મોરલાનું સૌને બહુ જ મજા આવી.
  - અહીં ગાયનું શુદ્ધ દૂધ મળે છે.
  - પક્ષીઓના કાંઠે સરોવરને બેસી દાણા ચણે છે.
- (46) નીચેનાં વાક્યોમાંથી કયા વાક્યનો પદસંવાદ યોગ્ય છે તે શોધો.
- તેણે સફરજન એક ખાઈું.
  - પાંદડું પરથી ઝાડ પડ્યું.
  - મહેશ અને સ્મિતા શાળા ગઈ.
  - મતદાન કરવું એ પ્રત્યેક નાગરિકની ફરજ છે.
- (47) નીચે આપેલા રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો.
- બે પાંદડે થવું	(ક) લગ્ન કરવાં
(અ) ધનવાન થવું	(ડ) વન મહોત્સવ ઉજવવો
(બ) વૃક્ષારોપણ કરવું	
- (48) નીચે આપેલાં સામાસિક શબ્દનો અર્થ શોધો.
- વળાવિયો	
(અ) વળી વળીને કામ કરનાર	(ક) રસ્તામાં સંભાળ રાખનાર
(બ) વળતાં સાથે આવનાર	(ડ) જતાં સંગાથ કરનાર

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- (49) નીચે આપેલા શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ શોધો.
- જલધિ
(અ) તરુવિટપ (ક) ગઝધાર
(બ) સમુદ્ર (ડ) ધુવાંધાર
- (50) નીચે આપેલા શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ શોધો.
- ઉદમી
(અ) મહેનતુ (ક) કામગરો
(બ) સ્વાશ્રયી (ડ) પ્રમાદી
- (51) નીચે આપેલાં વાક્યોમાંથી કયા વાક્યની વાક્યરચના ખોટી છે તે શોધો.
(અ) અલંગ એક બંદર છે. (ક) તમે અમારા ઘેર સહ કુટુંબ સાથે આવજો
(બ) રમેશ પારેખે ઘણાં ગીત લખ્યા છે. (ડ) સવિનય આપને હું આ હકીકત જણાવું છું.
- (52) નીચેના શબ્દોમાંથી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(અ) આશીર્વાદ (ક) સુતરાવ
(બ) ભૂલામણી (ડ) નવલીકા
- (53) નીચેના શબ્દોમાંથી ખોટી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(અ) મિતાહારી (ક) રાજનિતિજ્ઞ
(બ) સ્મૃતિ સૂચન (ડ) સહેલાણી
- (54) નીચેની કહેવતમાંથી સમાન અર્થ વાળુ જોડકું શોધો.
(અ) કરણી તેવી ભરણી - કરશો તેવું પામશો.
(બ) ઝાઝી કીડીઓ સાપને તાણે - ઝાઝા મળ્યા તે ખાવા ટપ્યા
(ક) બોલે તેના બોર વેચાય - ન બોલવામાં નવ ગુણ
(ડ) ધરમના કામમાં ઢીલ નહીં - ઉતાવળે આંબા ન પાકે

વિભાગ - D (અર્થગ્રહણ / લેખન સજ્જતા)

- નીચે આપેલ કાવ્યને વાંચી આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ લખો. (પ્રત્યેકનો એક (1) ગુણ રહેશે)

[05]

સ્વર્ગની એકેક દેવીની ઝલકમાં દીકરી,
છે સુખડ ચંદન ને કુમકુમનાં તિલકમાં દીકરી.
સ્નેહનું ઝરણું ફૂટે એનું જ આ પરિણામ છે,
કોતરે છે કોઈ વરસોથી ખડકમાં દીકરી.
લાજ-મર્યાદા, શરમ, ગૌરીવ્રતોની હારમાં
ઉછરે છે રોજ કાયમથી ફડકમાં દીકરી.
જે શિરે હું હાથ ફેરવતો, હવે એ હાથ દે,
વિસ્તરે છે એમ સમજણના ફલકમાં દીકરી.
શૂર, શરણાઈ, સગા સંબંધીઓની ભીડમાં
રોજ ભીની થાય છે ભીની પલકમાં દીકરી.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

પ્રશ્નો :

- (55) દીકરી સ્વર્ગમાં કયા રૂપે દેખાય છે ?
- (56) દીકરીની સમજણ વિસ્તરી છે તેવું શા કારણે કહી શકાય ?
- (57) કવિ સ્નેહનું ઝરણું કોને કહે છે ?
- (58) કોના મનોભાવોને અહીં વાચા અપાઈ છે ?
- (59) કાવ્યને યોગ્ય શીર્ષક આપો.

- નીચે આપેલા ફકરાને ધ્યાનથી વાંચી તેને આધારે નીચે આપેલા પ્રશ્નોના યોગ્ય ઉત્તર આપો.

[05]

સ્વાશ્રયથી ઘણા ઉત્તમ ગુણો ખીલી નીકળે છે ને તે ગુણોથી માણસ સુખી થાય છે અને પૂજ્ય ગણાય છે. જે મહાન ગુણ સ્વાશ્રયથી ઉત્પન્ન થાય છે, તે સંતોષ છે અને તેથી તેની જોડે જ ધૈર્ય પણ ચાલ્યું આવે છે. સંતોષી અને ધૈર્યવાન સ્વાશ્રયી મનુષ્ય પ્રામાણિક અને ન્યાયી થાય છે. સ્વાશ્રય, સંતોષ, ધૈર્ય અને ન્યાય તથા પ્રામાણિકતા એટલા ગુણોનું નામ જ સ્વતંત્રતા કહેવાય છે. જેની તેની વાતની ના જ પાડ્યા કરવી, કે જેમાં-તેમાં દોષ કાઢવા કે સર્વનું અપમાન થાય તેવી ઉદ્ધતાઈ રાખવી, એનું નામ સ્વતંત્રતા નથી. સ્વતંત્રતા છે એટલે તે સ્વાશ્રયી છે. તે ઉદ્યોગી હોય, દયાળુ અને શુદ્ધ હોય એમાં કહેવું જ શું? ટૂંકમાં સ્વાશ્રયથી સદ્વૃત્તિનો ખરો ઉદય થાય છે, ને સર્વદા કલ્યાણ પેદા થાય છે. સ્વાશ્રય વિના કોઈ સુખી કે મોટું થઈ શક્યું નથી. વગવસીલાથી કે ખુશામત-ગુલામીગીરીથી કદાપિ કોઈને અધિકાર કે દ્રવ્ય પ્રાપ્ત થાય, પણ તે યોગ્ય રીતે દીપે કે ભોગવાય તે માટે સ્વાશ્રયની જ અપેક્ષા છે. સર્વત્ર સ્વાશ્રયી જ વિજયી છે.

- (60) માણસ સુખી અને પૂજ્ય શાનાથી ગણાય છે ?
- (61) સ્વાશ્રયી મનુષ્ય કેવો હોય છે ?
- (62) સ્વતંત્રતા કોને કહેવાય છે ?
- (63) સદ્વૃત્તિનો સાચો ઉદય શાથી થાય છે ?
- (64) પરિચ્છેદને ઉચિત શીર્ષક આપો.
- (65) નીચે આપેલો અંગ્રેજી પરિચ્છેદ વાંચી, સમજીને તેનો 1/3 ભાગમાં ગુજરાતીમાં સંક્ષેપ કરો.

[05]

There are a lot of things-every mention-every discovery be it Edward murphy or Thomas Edison after failling a thousen times - every body has gone up the bolling limit. Pushing them selves up. Nothing over happen in life to come push you up to your limits, to be able to test your limits ? It is something you need to get up your self and do ? It is more gratifying if you have control over them. Insted of sitting there, you want to do something special - something that will bring your grater potential in the forefront rather than life giving you ups and down. You would probably succeed even that but when you have the control, it is more gratifying, more satisfying, it is more sucessful.

- (66) નીચે આપેલા મુદ્દા પરથી વાર્તા લખી તેને યોગ્ય શીર્ષક આપો.

[05]

રામપુર ગામ - મનુ અને કનુ બે મિત્રો - મનુ શરીરે મજબૂત - કનુ સૂકલકડી - જંગલમાં ફરવા જવું - ખૂબ ફર્યા - પાછા ફરતા રસ્તામાં રીંછનો ભેટો - પાછળ પડવું - કનુનું ઝાડ પર ચડી જવું - ડર - મનુની મૂઝવણ - નીચે જમીન પર સૂઈ જવું - શ્વાસ રોકવો - રીંછનું મનુ પાસે આવી સૂંઘી ચાલ્યા જવું - રીંછ ગયા પછી કનુનું ઝાડ પરથી ઉતરવું - બોધ.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

વિભાગ - E (લેખન સજ્જતા)

(67) નીચે આપેલી પંક્તિઓનો આશરે 100 (સો) શબ્દોમાં વિચાર વિસ્તાર કરો. [05]

‘કે હીન જન્મે નવ હીન માનવ,
કે હીન કર્મે કરી હીન માનવ.’

અથવા

‘નિશાન ચૂક માફ, નહિ માફ નીચું નિશાન.’

(68) તમારી શાળામાં યોજાયેલ ધો. 12 ના વિદ્યાર્થીઓના વિદાય સમારંભ વિશે આશરે 100 (સો) શબ્દોમાં અહેવાલ લખો. [05]

● નીચે આપેલા કોઈ એક વિષય પર આપેલ મુદ્દાઓને આધારે આશરે 250 શબ્દોમાં નિબંધ લખો. [10]

(69) ઉનાળાનો બપોર

પ્રાસ્તાવિક - ઉનાળાની બપોરનો વૈભવ - ચોમેર બધું સૂમસામ - બપોરે વ્યાપેલી નિર્જનતા -
પશુપંખી પર અસર - ઉનાળાના લાભ - ઉપસંહાર

અથવા

જીવનમાં સાદગીનું મહત્ત્વ

પ્રાસ્તાવિક - સાદગી એક વિચાર - પ્રાચીન જીવન - વર્તમાન જીવનમાં વૈભવ - વિભિન્ન જરૂરિયાતોમાં
સાદગી - સાદું જીવન, ઉચ્ચ વિચાર - સાદગીમાં પ્રભુતા, પ્રસન્નતા, દિવ્યતા - ઉપસંહાર.

અથવા

આધુનિક ભારતના ઘડતરમાં યુવા પેઢીની ભૂમિકા

પ્રાસ્તાવિક - અમરયુવા ક્રાંતિકારીઓ - દેશના નવ સર્જનમાં યુવાઓનું પ્રદાન - પ્રેરણા
- સાંપ્રત સમસ્યાઓમાં યુવાપેઢીની ભૂમિકા - ઉપસંહાર

गुजरात माध्यमिक और उच्चतर माध्यमिक शिक्षण बोर्ड, गांधीनगर
शैक्षणिक वर्ष - 2023-24

कक्षा-12 हिन्दी (सामान्य प्रवाह) (002) (प्रथम भाषा)
वार्षिक परीक्षा

समय : 3 घंटे

प्रश्नपत्र का प्रारूप

पूर्णांक : 100

सूचना : यह परिरूप छात्रों, अध्यापकों, प्राशिनकों तथा मोडरेटर्स के मार्गदर्शन हेतु है। विभिन्न विषयों के प्रश्न-पत्र का निर्माण करने वाले प्राशिनक तथा मोडरेटर्स को माध्यमिक और उच्चतर माध्यमिक शिक्षण के बृहद हार्द/उद्देश्य के सुसंगत प्रश्नपत्र की संरचना के संदर्भ में बदलाव का अवकाश रहेगा।

उद्देश्य के अनुसार भारांक

उद्देश्य	ज्ञान (K)	समझ (U)	उपयोजन (A)	उच्च वैचारिक कौशल		कुल
				संयोजन/विश्लेषण	अनुमान/मूल्यांकन	
कुल अंक	18	28	20	24	10	100
प्रतिशत	18%	28%	20%	24%	10%	100%

प्रश्न के प्रकार के अनुसार भारांक

क्रम	प्रश्नों के प्रकार	विकल्प सहित प्रश्नों की संख्या	विकल्प रहित प्रश्नों की संख्या	कुल अंक
1.	वस्तुनिष्ठ प्रश्न (O)	30	30	30
2.	अति-लघूत्तरीय प्रश्न (VSA)	06	06	06
3.	लघूत्तरीय प्रश्न (SA-I)	13	11	22
4.	लघूत्तरीय प्रश्न (SA-II)	06	04	12
5.	विस्तृत प्रश्न (LA)	06	04	20
6.	निबंधात्मक प्रश्न (EA)	01	01	10
	कुल	62	56	100

विभाग के अनुसार भारांक :

1.	गद्य विभाग	30
2.	पद्य विभाग	30
3.	व्याकरण	20
4.	अपठित अर्थबोध एवं लेखन	20
	कुल	100

व्याकरण के अनुसार भारांक

1.	संधि-विच्छेद	02
2.	तत्सम रूप	02
3.	उपसर्ग-प्रत्यय	02
4.	समास भेद	02
5.	शब्द समूह के लिए एक शब्द	02
6.	मुहावरे	04
7.	छंद (दोहा, सोरठा, चौपाई, सवैया और कवित्त ही अभ्यासक्रम में हैं।)	02
8.	अलंकार (अनुप्रास, यमक, श्लेष, वक्रोक्ति, उपमा, रूपक, उत्प्रेक्षा, संदेह, भ्रांतिमान और मानवीकरण अलंकार ही अभ्यासक्रम में हैं)	04
	कुल	20

गुजरात माध्यमिक और उच्चतर माध्यमिक शिक्षण बोर्ड, गांधीनगर

शैक्षणिक वर्ष - 2023-24

कक्षा-12 हिन्दी (सामान्य प्रवाह) (002) (प्रथम भाषा)

वार्षिक परीक्षा

समय : 3 घंटे

प्रश्नपत्र का प्रारूप

पूर्णांक : 100

विभाग - A

[30]

- वस्तुनिष्ठ प्रश्नों के उत्तर दीजिए : 1,2,3,4,5 [05]
- सही जोड़े मिलाइए : 6,7,8,9,10 (रचना-रचनाकार, पात्र-संवाद जैसे मुद्दे हो सकते हैं ।) [05]
- एक-एक वाक्य में उत्तर दीजिए : 11,12,13 [03]
- दो-तीन वाक्यों में उत्तर दीजिए : 14,15,16,17 (चार में से कोई तीन) [06]
- पंद्रह-बीस वाक्यों में उत्तर दीजिए : 18,19 (दो में से कोई एक) [05]
- गद्यांश की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : 20,21,22 (तीन में से कोई दो, तीनों गद्यांश वितान भाग-2 से लेना है ।) [06]

विभाग - B

[30]

- वस्तुनिष्ठ प्रश्नों के उत्तर दीजिए : 23,24,25,26,27 [05]
- सही जोड़े मिलाइए : 28,29,30,31,32 (रचनाकार-रचना या काव्यांश जैसे मुद्दे हो सकते हैं ।) [05]
- एक-एक वाक्य में उत्तर दीजिए : 33,34,35 [03]
- दो-तीन वाक्य में उत्तर दीजिए : 36,37,38,39 (चार में से कोई तीन) [06]
- पंद्रह-बीस वाक्यों में उत्तर दीजिए : 40,41 (दो में से कोई एक) [05]
- पद्यांश की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : 42,43,44 (तीन में से कोई दो) [06]

विभाग - C

[20]

- संधि-विच्छेद कीजिए : 45,46 [02]
- तत्सम रूप लिखिए : 47,48 [02]
- उपसर्ग या प्रत्यय अलग कीजिए : 49,50 [02]
- सामासिक शब्द का विग्रह करके समास नाम लिखिए : 51,52 [02]
- शब्दसमूह के लिए एक शब्द लिखिए : 53,54 [02]
- मुहावरे का अर्थ लिखकर वाक्यप्रयोग कीजिए : 55,56 [04]
- उदाहरण सहित छन्द की परिभाषा लिखिए : 57 [02]
- उदाहरण सहित अलंकार की परिभाषा लिखिए : 58, 59 [04]

विभाग - D

[20]

- अपठित गद्यांश का एक-तिहाई में सारलेखन कीजिए और उचित शीर्षक भी दीजिए : 60 [05]
- निबंध-लेखन लगभग 300 शब्दों में पूछिए : 61 अथवा 61 अथवा 61 अथवा 61 [10]
- अपठित काव्यांश का भावार्थ लिखिए : 62 (काव्यांश आधुनिक काल से होगा) [05]

गुजरात माध्यमिक और उच्चतर माध्यमिक शिक्षण बोर्ड, गांधीनगर

शैक्षणिक वर्ष - 2023-24

कक्षा-12 हिन्दी (सामान्य प्रवाह) (002) (प्रथम भाषा)
वार्षिक परीक्षा

समय : 3 घंटे

प्रश्नपत्र का प्रारूप

पूर्णांक : 100

सूचना :

1. इस प्रश्नपत्र में कुल चार विभाग हैं ।
2. सभी प्रश्न के उत्तर लिखना अनिवार्य है ।
3. वाक्य रचना, भाषा-शैली और स्वच्छता पर ध्यान दें ।

विभाग - A

● निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर लिखिए : [05]

1. 'बाजार दर्शन' पाठ किस साहित्यिक विधा में लिखा गया है ?
(A) कहानी (B) संस्मरण
(C) निबंध (D) उपन्यास
2. फ्रांसीसी क्रांति के नारे में कौन-सा शब्द विवाद का विषय है ?
(A) लोकतंत्र (B) समता
(C) दासता (D) स्वतंत्रता
3. हलवाई रसगुल्ला किसे खिलाना चाहता था ?
(A) काला खाँ (B) चाँद सिंह
(C) राजा साहब (D) लुट्टन सिंह
4. पूरा गाँव कौन-सी बीमारी से तबाह हो गया था ?
(A) हैजा-मलेरिया (B) प्लेग
(C) पीलिया (D) काली खाँसी
5. इन्द्र सेना को गाँव के लोग दूसरे किस नाम से बुलाते थे ?
(A) शरारती मंडली (B) कीर्तन मंडली
(C) मेढक मंडली (D) चिल्लर मंडली

● सही जोड़े मिलाइए :

[05]

अ

ब

6. जीजी (A) एक भी दिन छः आने से ज्यादा नहीं कमाए ।
7. भगतजी (B) देखा तू तो अभी से पढ़ लिख गया ।
8. महादेवी वर्मा (C) उसने क्षत्रिय का काम किया है ।
9. धर्मवीर भारती (D) काले मेघा पानी दे
10. राजा साहब (E) मैंने रूआंसे भाव से कहा - 'यह क्या बनाया है ?'
(F) हौरिबुल

- निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए : [03]
- 11. ढोलक की आवाज का पूरे गाँव पर क्या असर होता है ?
- 12. बचपन से ही लेखक धर्मवीर भारती किस संस्था से प्रभावित हो गए थे ?
- 13. बाजारूपन से क्या तात्पर्य है ?

- निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर दो-तीन वाक्यों में लिखिए : [06]
- 14. 'मेरी कल्पना का आदर्श समाज' के आधार पर भ्रातृता के स्वरूप को स्पष्ट कीजिए ।
- 15. भक्तिन के ससुरालवाले भक्तिन के साथ कैसा व्यवहार करते थे ?
- 16. बाजार का जादू चढ़ने और उतरने पर मनुष्य पर क्या-क्या असर होता है ?
- 17. कबीर पर द्विवेदीजी ने क्या टिप्पणी की है ?

- निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर पंद्रह-बीस वाक्यों में लिखिए : [05]
- 18. भगत जी के चारित्रिक विशेषताओं पर प्रकाश डालिए ।
- 19. द्विवेदीजी ने शिरीष के माध्यम से कोलाहल व संघर्ष से भरी जीवन-स्थितियों में अविचल रहकर जिजीविषु बने रहने की सीख दी है, स्पष्ट कीजिए ।

- निम्नलिखित गद्यांशों में से किन्हीं दो की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [06]
- 20. टूटे-फूटे खंडहर, सभ्यता और संस्कृति के इतिहास के साथ-साथ धड़कती जिंदगियों के अनछुए समयों का भी दस्तावेज होते हैं ।
- 21. सरकार ने दादा से जिरह करना शुरू किया तो सारा इतिहास बाहर निकल आया । सरकार ने दादा पर खूब गुस्सा किया ।
- 22. "अरे ये 'वैडिंग एनिवर्सरी' वगैरह सब गोरे साहबों के चोंचले हैं — हमारे यहाँ थोड़ी मानते हैं ।"

विभाग - B

- निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर दीजिए : [05]
- 23. 'कैमरे में बन्द अपाहिज' कविता किस काव्यसंग्रह से ली गई है ?

(A) टूटी-फूटी कुटिया	(B) चाँद का मुँह टेढ़ा
(C) इन दिनों	(D) लोग भूल गये
- 24. 'पतंग' कविता के अन्तर्गत कवि ने किन इच्छाओं-उमंगों का चित्रण किया है ?

(A) जन्मजात इच्छाएँ	(B) नैसर्गिक इच्छाएँ
(C) बालसुलभ इच्छाएँ	(D) युवावस्था की इच्छाएँ
- 25. 'दिन जल्दी-जल्दी ढलता है' काव्यगीत के रचनाकार कौन हैं ?

(A) रघुवीर सहाय	(B) हरिवंशराय बच्चन
(C) तुलसीदास	(D) आलोक धन्वा
- 26. तुलसीदास का संबंध भक्तिकाल की किस शाखा या धारा से है ?

(A) प्रेमाश्रयी शाखा	(B) निर्गुण धारा
(C) सगुण धारा	(D) ज्ञानाश्रयी शाखा

27. भोर का नभ कैसा लगता है ?

- (A) नीला शंख जैसा
(C) लाल शंख जैसा

- (B) सुनहरा शंख जैसा
(D) पीला शंख जैसा

● सही जोड़े मिलाइए :

[05]

रचनाकार

रचना/काव्यांश

28. रघुवीर सहाय

(A) रुबाईयाँ

29. सूर्यकांत त्रिपाठी 'निराला'

(B) हम पूछ-पूछकर उसको रुला देंगे ।

30. फिराक गोरखपुरी

(C) बादल राग

31. तुलसीदास

(D) नील जल में झिलमिलाती गोरी देह ।

32. शमशेरबहादुर सिंह

(E) लक्ष्मण-मुर्च्छ

(F) पतंग

● निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए :

[03]

33. 'बिजली की तरह चमक रहे हैं लच्छे' से क्या तात्पर्य है ?

34. काली सिल को किससे धो दिया है ?

35. कवि ने चौकोन खेत की तुलना किससे की है ?

● निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर दो-तीन वाक्यों में लिखिए :

[06]

36. बच्चे किस बात की आशा में नीड़ों से झाँक रहे होंगे ?

37. छोटे छोटे पौधे बादलों का स्वागत कैसे करते हैं ?

38. 'कविता के बहाने' में उड़ने और खिलने का कविता से क्या संबंध बनता है ?

39. रावण की बातों पर कुंभकरण ने क्या प्रतिक्रिया जताई ?

● निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर पंद्रह-बीस वाक्यों में लिखिए :

[05]

40. 'आत्मपरिचय' कविता का केन्द्रीय भाव लिखिए ।

41. 'परदे पर वक्त की कीमत है' - कहकर कवि ने पूरे साक्षात्कार के प्रति अपना नजरिया किस रूप में रखा है ?

● निम्नलिखित पद्यांशों में से किन्हीं दो की ससन्दर्भ व्याख्या कीजिए :

[06]

42. जथा पंख बिनु खग अति दीना । मनि बिनु फनि करिबर कर हीना ॥
अस मम जिवन बंधु बिनु तोही । जौ जड़ दैव जिआवै मोही ॥

43. जोर जबरदस्ती से

बात की चूड़ी मर गई

और वह भाषा में बेकार घूमने लगी ।

44. अगर वे कभी गिरते हैं छतों के खतरनाक किनारों से

और बच जाते हैं तब तो

और भी निडर होकर सुनहले सूरज के सामने आते हैं ।

विभाग - C

- निम्नलिखित शब्दों का संधि-विच्छेद कीजिए : [02]
45. नीरव
46. अत्यधिक
- निम्नलिखित शब्दों के तत्सम रूप लिखिए : [02]
47. आँख
48. दरसन
- निम्नलिखित शब्दों से प्रत्यय अलग करके लिखिए : [02]
49. गाड़ीवान
50. सदस्यता
- निम्नलिखित सामासिक शब्दों का विग्रह करके समास का नाम लिखिए : [02]
51. दशानन
52. आजन्म
- निम्नलिखित शब्दसमूह के लिए एक-एक शब्द दीजिए : [02]
53. जिसका कोई शत्रु न हो
54. जो उपकार न मानता हो
- निम्नलिखित मुहावरों का अर्थ लिखकर वाक्यप्रयोग कीजिए : [04]
55. ईद का चाँद होना
56. नौ-दो ग्यारह होना
- निम्नलिखित छन्द का लक्षण लिखकर उदाहरण दीजिए : [02]
57. दोहा
- निम्नलिखित अलंकारों के लक्षण सहित उदाहरण लिखिए : [04]
58. यमक अलंकार
59. वक्रोक्ति अलंकार

विभाग - D

- निम्नलिखित अपठित परिच्छेद का एक तिहाई भाग में सारांश लिखकर उचित शिर्षक दीजिए : [05]

60. इक्कीसवीं सदी में प्रवेश का अर्थ यह कदापि नहीं कि हम आगामी कई वर्षों में उसमें प्रवेश कर जायेंगे। इस बात का मर्म मूलतः यह है कि हम वर्तमान के यथार्थ और भविष्य के स्वप्न के बीच अपना मार्ग प्रशस्त करेंगे। विकास की संरचना और न्याय के निर्माण के अभियान में हम संतोष की सांस नहीं लेंगे और आशा, विश्वास एवं साहस के साथ अपने मार्ग पर अग्रसर होंगे क्योंकि हमारे लक्ष्य महान और कठिन हैं। हम कम्प्यूटर की बटन दबाते हुए दिखावा करने नहीं जा रहे हैं। हम कर्म करके अपने विचारों को मूर्त रूप दें, राष्ट्रीय एकता और सहमति की प्रतिष्ठा करें, वसुधा को एक कुटुम्ब के रूप में प्रस्थापित करने के प्रयत्न करें तथा विज्ञान और व्यवसाय के नये सीमांतों की खोज करते हुए व्यक्ति की अस्मिता और गरिमा की सुरक्षा के लिए न केवल कटिबद्ध हों, बल्कि उसकी गारंटी भी दें।

- निम्नलिखित विषय पर लगभग 300 शब्दों में निबंध लिखिए : [10]

61. प्रदूषण की समस्या

अथवा

कम्प्यूटर युग

अथवा

मेरा प्रिय खेल

अथवा

मोबाइल फोन बिना सब सूना

- निम्नलिखित अपठित काव्यांश का भावार्थ लिखिए : [05]

62. जो बीत गई सो बात गई ।
जीवन में एक सितारा था,
माना, वह बेहद प्यारा था,
वह डूब गया तो डूब गया,
अम्बर के आनन को देखो,
कितने इसके तारे टूटे
कितने इसके प्यारे छूटे
जो छूट गए फिर कहाँ मिले,
पर बोलो टूटे तारों पर
कब अंबर शोक मनाता है ।
जो बीत गई सो बात गई ।

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

કક્ષા-12 હિન્દી - 009 (દ્વિતીય ભાષા) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 ઘંટે

પ્રશ્નપત્ર का પ્રારૂપ

પૂર્ણાંક : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સ વગેરેના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

ઉદ્દેશ્ય અનુસાર ભારાંક :

હેતુ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	ઉચ્ચ વૈચારિક કૌશલ		કુલ
				સંયોજન/વિશ્લેષણ	અનુભાગ/મૂલ્યાંકન	
પૂર્ણાંક	19	31	25	15	10	100
પ્રતિશત %	19 %	31 %	25 %	15 %	10 %	100 %

પ્રશ્ન પ્રકાર અનુસાર ભારાંક :

ક્રમાંક	પ્રશ્ન का પ્રકાર	પ્રશ્નોં કી સંખ્યા	કુલ અંક
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્ન (O)	30	30
2.	અતિ સંક્ષિપ્ત ઉત્તરીય પ્રશ્ન (VSA)	19	19
3.	સંક્ષિપ્ત ઉત્તરીય પ્રશ્ન (SA)	12	16
4.	વીર્ઘ ઉત્તરીય પ્રશ્ન (LA)	05	25
5.	નિબંધાત્મક પ્રશ્ન (EA)	01	10
	કુલ	67	100

વિભાગ અનુસાર ભારાંક :

ક્રમ	વિભાગ	ગુણાંકન
1.	A - ગદ્ય વિભાગ	25
2.	B - પદ્ય વિભાગ	25
3.	C - વ્યાકરણ ઓર પ્રયોજન મૂલક હિન્દી	20
4.	D - અર્થગ્રહણ	15
5.	E - લેખન	15
	કુલ	100

गुजरात माध्यमिक अने उच्चतर माध्यमिक शिक्षण बोर्ड, गांधीनगर

शैक्षणिक वर्ष 2023-24

कक्षा-12 हिन्दी - 009 (द्वितीय भाषा) (सामान्य प्रवाह)

वार्षिक परीक्षा

समय : 3 घंटे

प्रश्नपत्र का प्रारूप

पूर्णांक : 100

विभाग-A (गद्यविभाग)

[25]

- बहु विकल्पवाले आठ प्रश्न पूछिए । [08]
- योग्य जोड़ा मिलाने के लिए दो प्रश्न पूछिए । [02]
- एक-एक वाक्य में उत्तर दीजिए ऐसे चार प्रश्न पूछिए । [04]
- दो-तीन वाक्यों में उत्तर दीजिए, ऐसे पाँच प्रश्न पूछिए । उनमें से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर विद्यार्थी देगा । [06]
- सात-आठ वाक्यों में उत्तर दीजिए, ऐसे दो प्रश्न पूछिए उनमें से किसी एक का उत्तर विद्यार्थी देगा । [05]

विभाग-B (पद्यविभाग)

[25]

- बहु विकल्प वाले आठ प्रश्न पूछिए । [08]
- योग्य जोड़ा मिलाने के लिए दो प्रश्न पूछिए । [02]
- एक-एक वाक्य में उत्तर दीजिए ऐसे चार प्रश्न पूछिए । [04]
- दो-तीन वाक्यों में उत्तर दीजिए ऐसे पाँच प्रश्न पूछिए उनमें से किन्हीं तीन के उत्तर माँगिए । [06]
- सात-आठ वाक्यों में उत्तर दीजिए, ऐसे दो प्रश्न पूछिए उनमें से किसी एक का उत्तर माँगिए । [05]

विभाग-C (व्याकरण और प्रयोजन मूलक हिन्दी)

[20]

- दो शब्द समानार्थी के लिए पूछिए । [02]
- दो शब्द विलोम के लिए पूछिए । [02]
- दो शब्द तत्सम रूप लिखने हेतु पूछिए । [02]
- दो शब्द प्रत्यय या उपसर्ग शब्द से अलग करने के लिए पूछिए । [02]
- शब्द समूह के लिए एक शब्द हेतु दो प्रश्न पूछिए । [02]
- अशुद्ध वाक्य को शुद्ध करने के लिए एक प्रश्न पूछिए । [01]
- कहावत का अर्थ लिखने के लिए एक प्रश्न पूछिए । [01]
- दो मुहावरे अर्थ लिखकर वाक्य प्रयोग करने के लिए पूछिए । [04]
- 'प्रयोजन मूलक हिन्दी' में से चार प्रश्न पूछिए, जिनके उत्तर एक-दो वाक्य में हों । [04]

विभाग-D (अर्थग्रहण)

[15]

- पाठ्यपुस्तक आधारित एक पद्यांश ससंदर्भ व्याख्या लिखने के लिए पूछिए । [05]
- एक अपठित गद्यांश एक तिहाई भाग के सारांश लिखकर उचित शीर्षक लिखने के लिए दीजिए । [05]
- एक अपठित गद्यांश दीजिए और उस पर आधारित पांच प्रश्न पूछिए । [05]

विभाग-E (लेखन)

[15]

- रूपरेखा आधारित एक कहानी लिखने के लिए दीजिए और उसका शीर्षक भी पूछिए । [05]
- किसी एक विषय पर लगभग २५० शब्दों का निबंध पूछिए, उसके विकल्प में दो अतिरिक्त निबंध दीजिए । [10]

गुजरात माध्यमिक अने उच्चतर माध्यमिक शिक्षण बोर्ड, गांधीनगर

शैक्षणिक वर्ष 2023-24

कक्षा-12 हिन्दी - 009 (द्वितीय भाषा) (सामान्य प्रवाह)

वार्षिक परीक्षा

नमूने का प्रश्नपत्र

समय : 3 घंटे

पूर्णांक : 100

- सूचना : (1) इस प्रश्नपत्र के चार विभाग हैं।
(2) प्रत्येक प्रश्न अनिवार्य है।
(3) सभी प्रश्नों के उत्तर क्रमशः लिखिए।

(विभाग-A)

- निम्नलिखित प्रश्नों उत्तर दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर लिखिए : [08]
- (1) पंडित अलोपीदीन ने हँसकर कहा....
(A) वेतन के साथ उपरी आमदनी भी लेना। (B) गाडियाँ कहाँ जायेगी।
(C) हम सरकारी हुकम को नहीं जानते। (D) अब इससे अधिक मेरा साहस नहीं।
- (2) गांधीजी को सिफरम में कहाँ बैठाया गया ?
(A) यात्रियों के पास। (B) गौर के पैरों में।
(C) कोचवान की बदल में। (D) सबके पीछे।
- (3) लेखक अपने पुश्तैनी मकान में हंमेशा कहाँ बैठते थे ?
(A) कर्नल को (B) रामसुद्दौला को (C) आसिफउदौला को (D) वजीरअली को
- (4) सोमा बुआ की पड़ोसन का क्या नाम था ?
(A) राधा (B) रुपा (C) रोहिणी (D) रश्मि
- (5) सरस्वतीचंद्र के पीछे सवारों को किसने भेजा था ?
(A) कुसुम सुन्दरी (B) गुण सुन्दरी (C) विद्याचतुर (D) बुद्धिधन
- (6) किस साल में सुभाषबाबु को कलकत्ता कांग्रेस में ठोकर मिली ?
(A) 1918 (B) 1928 (C) 1914 (D) 1938
- (7) खटका होने पर दरवाजा खुला तो....
(A) प्रकाशक खड़ा था। (B) कुत्ता खड़ा था। (C) मित्र खड़ा था। (D) कोई नहीं खड़ा था।
- (8) 'नमक का दारोगा' पाठ के लेखक का नाम है....
(A) जयशंकर प्रसाद (B) नागार्जुन (C) मुन्शी प्रेमचंद (D) नरेश महेता
- रचना के साथ योग्य पात्र का जोड़ा मिलाकर लिखिए। [02]
रचना	पात्र
(9) अकेली	(i) सरस्वतीचंद्र
(10) मनोहरपुरी की सीमा पर	(ii) वजीरअली
	(iii) राधाभाभी
- निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए : [04]
- (11) गोरा अंगुली दिखाकर क्या बड़बड़ाता था ?
(12) बुजुर्ग मित्र ने लेखक परसाई जी से क्या कहा ?

गुजरात माध्यमिक अने उच्चतर माध्यमिक शिक्षण बोर्ड, गांधीनगर

- (13) रेडियम कहाँ रहना नहीं चाहता था ?
(14) सुभाषबाबू किसकी कल्पानाओं में खोए हुए थे ?

● निम्नलिखित में से किन्ही तीन के उत्तर दो-तीन वाक्यों में लिखिए :

[06]

- (15) बंशीधर की अदालत में क्यों हार हुई ?
(16) पारस पत्थर का क्या कार्य है ?
(17) नदियों और सरोवरो को देखना क्यों दुस्सह हो गया ?
(18) सुभाष बाबू के लिए रहस्य क्या था ?
(19) लेखक को रात-दिन नींद क्यों नहीं आती ?

● निम्नलिखित प्रश्न का उत्तर सात-आठ वाक्यों में लिखिए :

[05]

- (20) जन्मदिन के बारे में हरिशंकर परसाई के विचार स्पष्ट करें ।

अथवा

- (20) सोमा बुआ की पारिवारिक समस्या क्या थी ?

(विभाग-B)

● निम्नलिखित प्रश्नों उत्तर दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर लिखिए ।

[08]

- (21) 'ओलूरी का क्या अर्थ है ?
(A) विरोधी (B) माफिक (C) कौतूहल (D) विनय
- (22) 'निसिधौस, रहे सँग-साथ लगी । यह सौतिन - तापन क्यों सहि है' काव्यांश में निसिधौस शब्द का अर्थ क्या है ?
(A) रुचिकर (B) सुबह - शाम (C) निशिचर (D) रात - दिन
- (23) गोपियाँ किसकी बनी माला पहनेंगी ?
(A) गुंजा (B) मोरपंख की (C) फूलों की (D) मोती की
- (24) मानसरोवर के श्याम नील सलिल में किसको तैरते देखा ?
(A) मछलियों को (B) हंसो को (C) बगुलों को (D) भैंसों को
- (25) कवि ने किस वन का जिक्र किया है ?
(A) सुन्दरवन (B) मधुवन (C) तपोवन (D) चीड़वन
- (26) जीवन में एक सितारा था, ...
(A) वह टूट गया तो डूब गया (B) अम्बर के आनन को देखो
(C) माना वह बेहद प्यारा था (D) कितने इसके प्यारे छूटे
- (27) बैरंग बेनाम चिट्ठी में कैसा दर्द है ?
(A) अनकहा (B) भाई का (C) अनसुना (D) अनजाना
- (28) दीदी भाई के लिए क्या सामान रखती हैं ?
(A) गुड्डे (B) मालदह (C) अमरूद (D) केला

गुजरात माध्यमिक अने उच्चतर माध्यमिक शिक्षण बोर्ड, गांधीनगर

- कविता के साथ कवि का नाम लिखकर जोड़ा मिलाइए : [02]
  - अ
  - ब
- (29) बादल को घिरते देखा है (i) सूरज बड़त्या
- (30) कैलेंडर (ii) उदय प्रकाश
- (iii) नागार्जुन
- निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए : [04]
  - (31) घर और दफ्तर में क्या टंगा है ?
  - (32) सीपी बनकर कवि क्या करना चाहता है ?
  - (33) रादरश मिश्र ने चिट्ठी की तुलना किससे की है ?
  - (34) शिलालेख पर क्या लिखा जाता है ?
- निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं तीन के उत्तर दो-तीन वाक्यों में लिखिए : [06]
  - (35) सत्य की प्राप्ति के बारे में युधिष्ठिर के विचार बताइए !
  - (36) शकुन्तला अपने पति से क्यों बिछड़ गई थी ?
  - (37) मुरझाई कली पर मधुवन की क्या प्रतिक्रिया होगी ?
  - (38) बालक ने क्रोधित सिंहनी से क्या कहा ?
  - (39) गोपियाँ ब्रज से क्यों भाग जाना चाहती हैं ?
- निम्नलिखित प्रश्न का उत्तर सात-आठ वाक्यों में लिखिए : [05]
  - (40) 'नींव की इंट हो तुम दीदी' काव्य का केन्द्रियभाव समझकर लिखिए।

अथवा

  - (40) 'हेरी खेलत है गिरधारी' पद का भावार्थ लिखिए।
- (विभाग-C)
- निम्नलिखित शब्दों के समानार्थी शब्द लिखिए : [02]
  - (41) विधमान
  - (42) हरीतिमा
- निम्नलिखित शब्दों के विलोम शब्द लिखिए : [02]
  - (43) शिथिल
  - (44) मरुभूमि
- निम्नलिखित शब्दों के तत्सम रूप लिखिए : [02]
  - (45) सलाई
  - (46) हल्दी
- निम्नलिखित शब्दों से प्रत्यय अलग कीजिए : [02]
  - (47) स्वाभाविक
  - (48) दाम्पत्य
- निम्नलिखित शब्द समूह के लिए एक शब्द दीजिए : [02]
  - (49) प्राचीन पद्धति पर स्थापित विद्यापीठ
  - (50) जिसमें जीवन हो

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- નિમ્નલિખિત અશુદ્ધ વાક્ય को शुद्ध करके पुनः लिखिए : [01]
(51) वह सूना घर फेर गूँजने लगा ।
- निम्नलिखित कहावत का अर्थ लिखिए : [01]
(52) एक म्यान में दो तलवार
- निम्नलिखित मुहावरे का अर्थ लिखकर वाक्य प्रयोग कीजिए : [04]
(53) इच्छा को खाकर जीना
(54) अधर में लटकना
- निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [04]
(55) विश्व उपभोक्ता दिवस कब मनाया जाता है ?
(56) पिनकोड का प्रथम अंक क्या प्रदर्शित करता है ?
(57) मुद्रण का आविष्कार कहाँ हुआ ?
(58) एच.टी.टी.पी. का पूरा नाम क्या है ?

(विभाग-D)

- निम्नलिखित पद्यांश की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [05]
(59) आपके कालीन देखेंगे किसी दिन,
इस समय तो पांव कीचड़ में सने है ।
- निम्नलिखित अपठित गद्यांश को पढ़कर एक-तिहाई में सारांश लिखकर उचित शीर्षक दीजिए : [05]
(60) भारत अपनी धर्मनिष्ठा, प्राचीन आदर्श संस्कृति एवं महान सभ्यता के कारण ही विश्व के राष्ट्रों में अग्रणी एवं सर्वश्रेष्ठ रहा है । धर्म, सभ्यता, संस्कृति एवं देववाणी संस्कृत भाषा इस राष्ट्र की सर्वदा ही अनुपम धरोहर एवं पुनीत आदर्श रहे हैं । जिस दिन भारत अपने इन पुनीत आदर्शों तथा दैवीगुणों को विस्मृत कर देगा तथा उनसे विमुक्त होकर भ्रष्ट हो जायेगा, उस दिन भारत, भारत न रह जाएगा । राष्ट्र की उन्नति का मूल मंत्र, उस राष्ट्र की संस्कृति, सभ्यता, कर्तव्य निष्ठा, निजभाषा प्रेम एवं सदाचार ही हैं । बिना इन आदर्श गुणों के राष्ट्र निर्जीव, शक्तिहीन एवं पंगु ही बना रहता है । बिना आध्यात्मिक उन्नति के कसी भी राष्ट्र की वास्तविक उन्नति सर्वथा असंभव है । प्रत्येक देशवासी जब इन आदर्श गुणों का पाल करेगा तभी राष्ट्र उन्नति कर सकेगा ।
- निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [05]
स्त्रियों की शिक्षा का स्वरूप पुरुषों की शिक्षा के स्वरूप से अलग रहना चाहिए । कताई, बुनाई, सिलाई, कटाई आदि की शिक्षा तो उन्हें दी ही जाए, किंतु इसी के साथ उन्हें कुटीर उद्योगों में भी निपुण बनाना चाहिए, जिससे की वे बुरा समय आने पर वे किसीकी मोहताज न रहे । स्त्रियों को शिक्षित करने से हमारा घर स्वर्ग बन सकता है । ना समझ और कूहड औरतो से परिवार के परिवार तबाह हो जाते हैं । जिस घर की स्त्रियाँ सुशिक्षित और सुसंस्कृत होती हैं वे धर जिंदा विश्वविद्यालय होते हैं । शिक्षा का अर्थ किताबी ज्ञान ही नहीं है और न ही अक्षरज्ञान है, वह तो जीने की कला है ।
प्रश्न :
(61) स्त्रियों को किस प्रकार की शिक्षा देनी चाहिए ?
(62) हमारा घर स्वर्ग कब बन सकता है ?

गुजरात माध्यमिक अने उच्यतर माध्यमिक शिक्षण बोर्ड, गांधीनगर

- (63) शिक्षा का अर्थ क्या है ?
(64) बुरे समय में स्त्रियाँ स्वावलंबी कैसे रह सकती हैं ?
(65) इस परिच्छेद के लिए उचित शीर्षक दीजिए ।

(विभाग-E)

- निम्नलिखित रूपरेखा के आधार पर कहानी लिखकर उचित शीर्षक दीजिए : [05]

(66) किसान - चार बेटे - चारो आलसी - किसान का बुढापा - बेटों की चिंता - मरते समय कहा - मैने खेत में धन का कलश रखा है - चारों बेटों ने खेत को खोद डाला - कुछ न मिला - निराश होकर खेत में काम करना - अच्छी फसल - बोध ।

- निम्नलिखित विषय पर लगभग 250 शब्दों में निबंध लिखिए : [10]

(67) मेरे सपनों का भारत

भारत की वर्तमान स्थिति - मेरे सपनों का भारत कैसा होगा ? कृषि और उद्योग - शिक्षा - संरक्षण - राष्ट्रीय एकता और सदभाव - स्वप्न साकार होने की आशा ।

अथवा

पुरुषार्थ ही प्रारब्ध हैं

प्रारंभ - अर्थ - महत्त्व - पुरुषार्थहिन जीवन - पुरुषार्थ और भाग्य - उदाहरण - उपसंहार ।

अथवा

एक देशभक्त की आत्मकथा

बचपन - स्वतंत्रता आंदोलन में भाग लेना - जेलयात्रा - स्वतंत्रता प्राप्ति पर हर्ष - पुरस्कार और पेंशन - अंतिम इच्छा ।

• • •

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર
શૈક્ષણિક વર્ષ - 2023-24

ધોરણ-12 (સામાન્ય પ્રવાહ) અંગ્રજી (FL) (006)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સના વગેરેના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાઈ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	Knowledge	Under standing	Application	Higher order thinking skill		Total
				Synthesis and Analysis	Interpretation and Evaluation	
Mark	17	24	24	17	18	100
Percentage	17%	24%	24%	17%	18%	100%

Weightage as per type of Question :

No.	Type of Question	No. of Questions with options	No. of Questions without options	Marks
1.	Objective Type (O)	37	37	30
2.	Very Short Answer Type (VSA)	14	14	14
3.	Short Answer Type (SA-I)	06	04	08
4.	Short Answer Type (SA-II)	06	04	13
5.	Long Answers Type (LA)	06	06	35
	Total	69	65	100

Weightage as per skills :

No.	Section Name	Marks
1.	Reading Skill	15
2.	Writing Skill	25
3.	Grammar	20
4.	Literature Comprehension	40
		કુલ 100

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ - 2023-24

ધોરણ-12 (સામાન્ય પ્રવાહ) અંગ્રજી (FL) (006)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

કુલ ગુણ : 100

Q. No.	SECTION: A (Prose-Flamingo)	
1-5	• Comprehension Passage (MCQs)	05 marks
4-15	• Fill in the blanks (Vocabulary) Objective	05 marks
16-20	• Prose Textual Question (Three out of Five)	09 marks
	SECTION: B (Poetry-Flamingo and Supplementary - Vistas)	
21-24	• Comprehension of Stanza (VSA)	04 marks
25-28	• Figures of Speech (MCQs)	04 marks
29-34	• Poetry Textual Question (Four out of six)	08 marks
35-36	• Supplementary Comprehension Passage (VSA)	02 marks
37-39	• Supplementary Comprehension Passage (VSA)	03 marks
	SECTION: C (Grammar)	
40-43	• Rectification of Errors (Objective)	04 marks
44-47	• Punctuations (Objective)	02 marks
48-51	• Idioms and Phrases (Objective)	04 marks
52	• Direct-Indirect Speech (Paragraph)	04 marks
53-58	• Do as Directed (MCQs)	06 marks
	SECTION: D	
59-63	• Prose OR Poetry Comprehension (Unseen) (VSA)	05 marks
64	• Advertisement	05 marks
65	• Data Interpretation OR Note making	05 marks
66	• Email Writing (Formal or Informal)	05 marks
	SECTION: E	
67	• Report Writing OR Article Writing	05 marks
68	• Job Application	07 marks
69	• Essay Or Speech Writing	08 marks

Excludede Units :

Flamingo : Poem - An Elementary School Classroom in a Slum

Vistas : Unit - Should Wizard Hit Mommy ?

Unit-Evans Tries an O-Level

**Gujarat Secondary and Higher Secondary Board,
Gandhinagar
Std. 12 English (FL) (006) (General Stream)
Annual Exam 2023-24**

Time: 3 Hours

SAMPLE PAPER

Total Marks: 100

Instructions:

- [1] There are 5 Sections in this question paper.
- [2] Figures to the right indicate full marks.
- [3] Read the instructions carefully before answering the questions.
- [4] Number the answers correctly.
- [5] Write in legible handwriting.

SECTION - A

Read the following passage and select the appropriate answer. [05]

Once upon a time there was a man who went around selling small rattraps of wire. He made them himself at odd moments, from the material he got by begging in the stores or at the big farms. But even so, the business was not especially profitable, so he had to resort to both begging and petty thievery to keep body and soul together. Even so, his clothes were in rags, his cheeks were sunken and hunger gleamed in his eyes.

1. **What was the man's profession ?**
(A) masonry (B) carpentry
(C) making carpets (D) making rattraps
2. **The man occupied himself during**
(A) wee hours (B) short period of free time
(C) at dawn (D) at dusk
3. **The man had to resort to begging and petty thievery as .**
(A) he could not earn enough profit from his business
(B) he was interested in it
(C) he was habituated in doing so
(D) he got fun by doing that
4. **To keep body and soul together means _____.**
(a) to merge body and soul
(B) to purify body and soul
(C) to stay alive especially in difficult circumstances
(D) to take rest in peace

5. The man's eyes gleamed due to
 (B) excitement (B) starvation
 (C) anxiety (D) enthusiasm

Fill in the blanks with appropriate option in the brackets. Write the answers only. [05]

[volunteer, coated, plus, dose, miserable, filthy, eruptions, malaria, ointment, three]

Health conditions were -6-. Gandhi got a doctor to -7- his services for six months. -8- medicines were available—castor oil, quinine and sulphur -9-. Anybody who showed a -10- tongue was given a -11- of castor oil; anybody with -12- fever received quinine plus castor oil; anybody with skin -13- received ointment -14- castor oil. Gandhi noticed the -15- state of women's clothes.

Answer the following questions in about six to seven sentences each. Each carries three marks : (Any Three) [09]

16. What was unusual about the school on that day as observed by Franz in 'The Last Lesson' ?
17. Why should child labour be eliminated and how ? Present your views based on the story, 'Lost Spring'.
18. Mention the ways in which Douglas overcame his fear of water.
19. What caused the lack of communication between the Englishman and the people at Gemini Studios ?
20. Bring out the difference between Sophie and Jansie.

SECTION- B

- Read the following verse and answer the questions : [04]

I looked again at her, wan, pale
 as a late winter's moon and felt that
 old
 familiar ache, my childhood's fear,
 but all I said was, see you soon,
 Amma.

Questions:

21. How does the poet describe her mother ?
22. What childhood fear is felt by the poet ?
23. Mention the way in which the poet bids adieu to her mother.
24. Why does the poet say 'see you soon, Amma' ?

Choose the correct figures of speech from the options given below : [04]

25. And looked out at Young Trees sprinting.
 (A) Litotes (B) Personification
 (C) Metaphor (D) Repetition
26. Life is what it is about.
 (A) Paradox (B) Personification
 (C) Tautology (D) Epigram

27. The polished traffic passed with a mind ahead.
(A) Irony (B) Antithesis
(C) Transferred Epithet (D) Climax

28. When aunt is dead, her terrified hands will lie.
(A) Pun (B) Metaphor
(C) Antithesis (D) Litotes

- **Answer the following questions in about four to five sentences each. Each carries two marks : (Any Four)** [08]

29. 'My Mother at Sixty-six' depicts the subtleties of human relationships. - Explain.

30. List the things of beauty mentioned by John Keats in his poem.

31. Explain the significance of the title 'Keeping Quiet'.

32. What makes human beings love life in spite of troubles and sufferings ? Clarify your views giving substantial examples with reference to the poem, 'A Thing of Beauty'.

33. Describe the plea of the folk who had put up the roadside stand.

34. Why do you think Aunt Jennifer created animals that are so different from her own character ? What does this difference suggest ?

- **Read the following passage and answer the questions :** [02]

Students on Ice, the programme I was working with on the Shokalskiy, aims to do exactly this by taking high school students to the ends of the world and providing them with inspiring educational opportunities which will help them foster a new understanding and respect for our planet. It's been in operation for six years now, headed by Canadian Geoff Green, who got tired of carting celebrities and retired, rich, curiosity-seekers who could only 'give' back in a limited way.

Questions:

35. How will students benefit from 'Students on Ice' programme ?

36. Whose contribution is considered to be limited ?

- **Read the following passage and answer the questions :** [03]

The first day in the land of apples was a bitter-cold one; for the snow still covered the ground, and the trees were bare. A large bell rang for breakfast, its loud metallic voice crashing through the belfry overhead and into our sensitive ears. The annoying clatter of shoes on bare floors gave us no peace. The constant clash of harsh noises, with an undercurrent of many voices murmuring an unknown tongue, made a bedlam within which I was securely tied. And though my spirit tore itself in struggling for its lost freedom, all was useless.

Questions:

37. Mention the weather in the land of apples.

38. State the effect of the sound of the bell.

39. What is rendered as useless ?

SECTION-C

Rectify the errors. [04]

	Error	Correction
Whenever I look up from my writing	[40]	_____
I saw M. Hamel seating motionless in his chair	[41]	_____
and gazing first at one think	[42]	_____
than at another.	[43]	_____

Punctuate the following passage appropriately. [02]

–44– Christ, Sophie –45– you are still at school –46– Casey must have strings of girls. –47–

Rewrite the sentences using the correct meaning of the given phrases/idioms. [04]

48. I started for school very late that morning and was in great dread of a scolding. (great fear of, great confusion of, great anguish of)
49. They lived in perpetual state of poverty. (impressive state, never ending state, perfect state)
50. Fallen into the swimming pool, he felt that the curtain of his life fell. (he was dead, he was perplexed, he had fallen down)
51. The tramp plodded along the road. (walked gaily, walked easily, walked with difficulty)

52. Convert the following into Indirect Speech : [04]

M. Hamel said to his students, "Your parents were not anxious enough to have you learn. They preferred to put you to work on a farm or at the mills, so as to have a little more money. And I ? I've been to blame also. Have I not often sent you to water my flowers instead of learning your lessons ?

• **Do as directed.** [06]

53. What is meant by this ? (Choose the correct Active Voice)
  - (A) What do you mean ?
  - (B) What was the meaning of this ?
  - (C) What does this mean ?
  - (D) What did you mean by this ?
54. **All night Gandhiji remained awake. (Choose the correct Negative Sentence)**
  - (A) All night Gandhiji can't sleep.
  - (B) All night Gandhiji avoided to remain awake.
  - (C) All night Gandhiji did not sleep.
  - (D) All night Gandhiji remained asleep.
55. You do preach worse than a parson. (Choose the correct Positive Degree)
  - (A) A parson does not preach so bad as you.
  - (B) A parson does not preach as worse as you.
  - (C) You do not preach as bad as a parson.
  - (D) You do not preach as worse as a parson.

56. He only stared at the young girl in boundless amazement. (Choose the correct Exclamatory Sentence)
- (A) What only in boundless amazement he stared at the young girl !
(B) Oh ! in boundless amazement he stared at the young girl.
(C) How only in boundless amazement stared he at the young girl !
(D) How only in boundless amazement he stared at the young girl !
57. Gandhiji kept a long distance watch on the ashram. (Choose the correct Question Tag)
- (A) Gandhiji kept a long distance watch on the ashram, doesn't he ?
(B) Gandhiji kept a long distance watch on the ashram, don't he ?
(C) Gandhiji kept a long distance watch on the ashram, didn't he ?
(D) Gandhiji kept a long distance watch on the ashram, does he ?
58. Franz was too slow to reach school in time. (Choose the correct sentence)
- (A) Franz was so slow that he could not reach school in time.
(B) Franz was so slow to reach school in time.
(C) Franz was so slow that he could reach school in time.
(D) Franz was very slow to reach school in time.

SECTION-D

- **Read the following passage and answer the questions :** [05]

Good begets good and bad begets bad was a new idea five thousand years ago. In ancient Egypt, rather than feeling directly responsible for what happens, people believed they were constantly under the attack of demons and bad spirits . Protection from these negative energies was obtained by pleasing God. Gradually mankind realized that one's own thoughts and actions had more to do with the results that occurred in one's life. This was simultaneous with the idea that there was one God and that one God was also within us. By finding God within ourselves, we could access the power to create miracles. When people finally got the notion of Karma or cause and effect, then the next idea was forgiveness.

Questions

59. What do you understand by 'Karma' ?
60. Why did people in ancient Egypt try to please their Gods ?
61. When did man realize that he could create miracles ?
62. What followed Karma ?
63. Give a suitable title to the passage.

OR

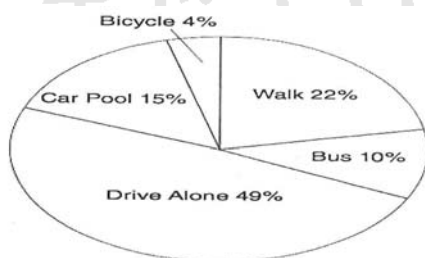
Read the following poem and answer the questions.

When I pass to my reward, whatever that may be,
I'd like my friends to think of me,
As one who loved a tree.
I'd like a tree to mark the spot,
Where I am laid to rest
For that would be the epitaph That I would like the best,
The' it's not carved upon a stone,
For those who come to see
But friends would know that resting there
Is he, who loved a tree.

Questions :

59. What is the poet passionate about ?
60. Write the desire of the poet when he dies.
61. Where the epitaph is generally carved on ?
62. How will the poet's friends know about his resting place ?
63. Give a suitable title to the poem.
64. You are the owner of a tour and travel agency. Draft an advertisement for its promotion. [05]
65. Study the following chart and interpret it in 6 to 7 sentences. [05]

The preferred mode of transportation of people while going to work.

OR

65. Prepare notes for the following passage.

It is physically impossible for a well-educated, intellectual, or brave man to make money the chief object of his thoughts just as it is for him to make his dinner the principal object of them. All healthy people like their dinners, but their dinner is not the main object of their lives. So all healthy minded people like making money ought to like it and enjoy the sensation of winning it; it is something better than money. A good soldier, for instance, mainly wishes to do his fighting well. He is glad of his pay—very properly so and justly grumbles when you keep him ten years without it—till, his main mission of life is to win battles, not to be paid for winning them. So of clergymen. The clergyman's object is essentially baptize and preach not to be paid for preaching. So of doctors. They like fees no doubt—ought to like them; yet if they are brave and well-educated the entire object to

their lives is not fees. They on the whole, desire to cure the sick; and if they are good doctors and the choice were fairly to them, would rather cure their patient and lose their fee than kill him and get it. And so with all the other brave and rightly trained men: their work is first, their fee second—very important always; but still second.

66. Write an email to the Municipal Commissioner complaining him/her about the non functioning of streetlights in your area. [05]

SECTION- E

67. Write a report on the health awareness programme held in your school. [05]

OR

67. Write an article for school magazine on the topic, Make Hay While the Sun Shines.

68. You are Asha/Anshul Munshi. Apply for the post of a Manager to The Director, ABC Car Showroom, GIDC, Gandhinagar along with your Resume. [07]

69. Write an Essay in about 250 words on any One of the following topics. [08]

(A) Exploring the Space is Necessary

[Importance of exploration in the space - various missions-advance development-nation's pride]

(B) Impact of Social Media on Teenagers

[Introduction.....meaning.....impact.....effects.....your views]

OR

69. As one of the alumni you are invited as the chief guest in your school on the occasion of Children's Day. Prepare a speech in about 250 words for the same.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 અંગ્રેજી (દ્વિતીય ભાષા) (013) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

કુલ ગુણ : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સ વગેરેના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	ઉચ્ચ વૈચારિક કૌશલ્ય		કુલ ગુણ
				સંયોજન/વિશ્લેષણ	અનુમાન/મૂલ્યાંકન	
ગુણ	09	28	23	36	04	100
ટકા %	09 %	28 %	23 %	36 %	04 %	100 %

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	પ્રશ્નનો પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા	કુલ ગુણ
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	30	30
2.	ટૂંકજવાબી પ્રશ્નો (SA)	31	35
3.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	06	27
4.	નિબંધપ્રકારના પ્રશ્નો (EA)	01	08
	કુલ	68	100

વિભાગ પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમ	વિભાગનું નામ	ગુણભાર
1	Reading Comprehension	
	• Main Textbook	28
	• Supplementary Reading	13
	• Unseen Reading	10
2	Function / Grammar	26
3	Writing	23
	Total	100

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 અંગ્રેજી (દ્વિતીય ભાષા) (013) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

SECTION	No.	TOPIC	MARKS
A (18 MARKS)	1	CONTENT BASED QUESTIONS (MAIN TEXTBOOK-PROSE) INFERENCE TYPE TRUE/FALSE) (Que. 1 to 4)	4
	2	USE OF VOCABULARY (SUPPLEMENTARY READER) (Que. 5 to 7)	3
	3	IDENTIFICATION OF FUNCTIONS (Que. 8 to 10)	3
	4	RESPOND TO THE CLUES (FUNCTION BASED) (MCQ) (Que. 11 to 14)	4
	5	RECOGNIZING APPROPRIATE QUESTIONS (MCQ) (Que. 15 to 18)	4
B (18 MARKS)	6	READING COMPREHENSION (MAIN TEXTBOOK -PROSE) QUESTIONS BASED ON UNDERSTANDING (Que. 19 to 30)	12
	7	SHORT NOTE (GUIDED - MAIN TEXTBOOK -PROSE) (Que. 31) (1 SHORT NOTE OUT OF 2)	3
	8	RECOGNITION OF VOCABULARY (MAIN TEXTBOOK -PROSE) (Que. 32 to 34)	3
C (21 MARKS)	9	READING COMPREHENSION (SUPPLEMENTARY READER)(Que. 35 to 39)	5
	10	SUMMARY WRITING (SUPPLEMENTARY READER) (Que. 40)	5
	11	READING COMPREHENSION (CURRENT NEWSPAPER) (Que. 41 to 45)	5
	12	READING COMPREHENSION (MAIN TEXTBOOK - POEM) (Que. 46 to 51)	6
D (19 MARKS)	13	TRANSFORMATION (Que. 52 to 53) (Contextual passages for change in tense and voice)	4
	14	REPORTED SPEECH (Que. 54)	3
	15	COMPLETE THE SENTENCES (FUNCTION BASED)(MCQ) (Que. 55 to 59)	5
	16	SYNTHESIS (Que. 60)	3
	17	EDITING (Que. 61 to 64)	4
E (24 MARKS)	18	INFORMATION TRANSFER (Que. 65)	5
	19	PARAGRAPH WRITING (GUIDED) (1 PARAGRAPH OUT OF 3) (Que. 66)	8
	20	SPEECH WRITING (GUIDED)/ APPLICATION WRITING (Que. 67)	6
	21	EMAIL WRITING/ REPORT WRITING (Que. 68)	5

Note: The passages/sentences for testing editing, language functions and vocabulary should not be taken directly from the textbook.

For the Year 2023-24
Annual Examination

Subject : English (Second Language) 013 (General Stream)

Standard : 12

SAMPLE PAPER

Time: 3 Hrs.

Total Marks: 100

SECTION : A

- **Write whether the sentences are True or False :** (04)
  1. Sojourner believes that women have the strength to deal with any type of problems.
  2. The customer should turn on GRUDGE.EXE and RESENTMENT.COM to install love properly.
  3. When we breathe, there is microscopic movement of the cranial bones.
  4. Sergeant Morris put a spell on the paw.
- **Find and write the nearest meanings:** (03)
  5. **Acknowledged :** notorious, well-known, rejected, knowledgeable
  6. **Vigorous :** tough, vigilant, lethargic, weak
  7. **aspiration :** inspiration, disappointment, encouragement, ambition
- **Select the most appropriate language functions from the brackets and write them against the given sentences:** (03)

(expressing choice, expressing result, talking about thing in relation to something, expressing suggestion)

  8. Shraddha acts too fearfully to oppose any one.
  9. Harsh follows the same strategies as his friend has suggested.
  10. I would rather listen to old Hindi songs than watch a Hindi movie.
- **Select the most appropriate responses:** (04)
  11. Raju : Why did you not prepare the apple juice?
Jagu :..... (Expressing condition in the past)
    - (A) I could not prepare the juice because you forgot to bring the apples.
    - (B) If you had brought apples yesterday, I would have prepared the juice for you.
    - (C) Unless you forget to bring the apples, I am able to prepare the juice for you.
    - (D) Bring the apples first otherwise I cannot prepare the juice.
  12. Jayu : How is your smart phone?
Kishu : ..... (Comparing)
    - (A) It is better than any other smart phones.
    - (B) Very few phones are slim as I have.
    - (C) It is really slim and impressive.
    - (D) It is slimmer than any other phone.
  13. Liza : Mr. Mehta's temperament is quite hot to deal with. Don't you think so?
Maitri : ..... (Indicating contrast)
    - (A) I think, you're wrong in your opinion.
    - (B) His temperament is too hot to deal with any situation.
    - (C) However hot his temperament is, he is noble at heart.
    - (D) In spite of his temperament is hot, he is soft at heart.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

14. Tarak : How strangely Natukaka behaves !

Jethalal :..... (Making supposition)

- (A) He behaves like the owner of the shop.
- (B) He behaves as if he were the owner of the shop.
- (C) He behaves if he were the owner of the shop.
- (D) Sometimes he behaves rudely.

• **Select the most appropriate questions to get the underlined words / phrases as their answer:**

(04)

15. You should think twice before you speak.

- (A) When should you think?
- (B) How often should you think before you speak?
- (C) How should you think before you speak?
- (D) What should you do before you speak?

16. Cramming answers will not lead you to success.

- (A) What will not lead you to success?
- (B) Whom will you lead to success?
- (C) What will lead you to success?
- (D) Why will cramming answers not lead you to success?

17. She reads 'The Times of India' regularly to enrich her vocabulary.

- (A) Who reads 'The Times of India' regularly to enrich her vocabulary?
- (B) How does she read 'The Times of India' ?
- (C) What does she read to enrich her vocabulary?
- (D) Why does she read 'The Times of India' regularly ?

18. Owing to her brilliant result, she will be selected in the company.

- (A) What will be her result?
- (B) How will she be selected in the company?
- (C) Why will she be selected in the company?
- (D) Who will be selected in the company?

SECTION : B

• **Read the extracts and answer the questions:**

(12)

My brother and I were at a very young, impressionable age when our father married a second time. He would often arrogantly parade into the house with his new wife. Mother was helpless. There was nothing she could do about it, but Nani fought with her, and scooped the two of us into her arms and brought us into her house, saying, 'You want to rot here, do so ... But I am not letting my grandchildren stay here to get thrashed by their stepmother.'

19. **What was the reason behind leaving of his father at early age?**

20. **Why did Nani take us to her home?**

The function of education, then, is to help you from childhood not to imitate anybody, but to be yourself all the time. And this is the most difficult thing to do; whether you are ugly or beautiful, whether you are envious or jealous, always to be what you are, but understand it.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

To be yourself is very difficult because you think that you are ignoble, and that if you could only change what you are into something noble it would be marvellous: but that never happens.

21. **Education teaches to be original. True or false ?**

22. .... so it is not easy to be oneself.

John J. Dumont, a nearby plantation owner, purchased her next. during her tenure with his family she married and had five children in 1827, after NY had passed an emancipation act freeing its slaves, she prepared to take her family away. But Dumont began to show reluctance to this, so she ran away with only her youngest child. She finally wound up in New York City. She worked at menial job and through some friends came under the sway of a religious fanatic named Mathias.

23. **What did the emancipation act say ?**

24. **What was her occupation ?**

It is important for all of us to think in terms of first reducing our emissions of CO₂ or Carbon footprints. The carbon footprint is a subset of the ecological footprint. A Carbon footprint is the total set of greenhouse gas emissions caused by an organization, event, product or person. Greenhouse gases can be emitted through transport, land clearance and the production and consumption of food, fuels, manufactured goods, materials, wood, roads. Buildings, and services.

25. **The more we produce carbon, the deeper our carbon footprint is. True or false ?**

26. **What are the causes of Greenhouse gases ?**

Headache has become such a confirmed habit that a huge trade has developed in providing a cure for it. Some people feel lost unless they carry a tube of some headache remedy in their pockets all the time, and opticians give glasses guaranteed to relieve headache. These are instances to show that mankind easily begins to believe in its myths.

27. **Why has the trade developed in providing a cure for headache ?**

28. **Give an example that shows peoples' myths.**

And now an amazing thing happened. The ants at the top began climbing down in to the pit backward, each holding the tail end of another ant in front. In this way an ant-chain was soon formed which slowly dropped down the steep side. When it reached the ants waiting with their loads, they easily climbed up the chain and came out at the top. Such behavior, showing the adeptness of ants, has been noticed and studied by many.

29. **Any type of occupation needs skills. (Replace the underlined word with a word from the passage.)**

30. **Rewrite the correct sentence.**

- The ants hold the mouth of the other ants to form a chain.
- The ants hold tails of the other ants and climb up the pit.
- The ants hold tails of the other ants to form a chain.

31. **Write any one short note focusing on the questions:**

(03)

Love- a Driving Force

- What is the condition to get love?
- Do past experiences cause any problem in getting love?

- What should we do to forget our past experiences?
- Which are the things to be deleted from our life if we want to gain love?
- Why is it important to love oneself for getting love?
- What will happen when love enters in your life?

The title 'The Adjustment'

- How did Nani adjust with Nana?
  - How did Nani's daughter adjust?
  - What adjustment did the children make?
  - How did Nana adjust himself in Nani's absence?
  - How can the family adjust with the new form of Nana, according to the doctor?
- **Fill in the blanks with the appropriate words given in the brackets :** (03)
(gloomy, encounter, conquer, extravagance)
Aryan is really a very industrious person. No one will find him sitting _32_. He is always ready to
___ 33 ___ with any tough situation. He does not believe in ___ 34 ___.

SECTION : C

- **Read the following passages and answer the questions:** (05)

For last several years, I have been talking about my freedom. I remember the day when you objected to my dress and hair. That day you appeared to me like an 'evil dictators' (absolute rulers), who would never understand my style, my personality. The next day, you did not allow me to go out. I was fiercely-angry on you. We were on opposite sides and there seemed no meeting grounds. Now, when I recall this incident, I also remember how you appreciated my choice when we had to buy a gift for Asmi. I also recall how after getting angry on me for the bad report card for a few hours, both of you came into my room and explained what I should do to score more marks. I have both the types of memory but now I would prefer to remember the best. The little and big mishaps between us were just thoughtless reactions.

Questions :

35. **On which bases did the writer think that his parents did not understand his style?**
36. **Give an example which shows positive side of the writer's parents?**
37. **Which type of memory did the writer keep with him for his growth?**

By the time I reached high school, I was so stressed out by the thought of answering question and doing group projects that my self-confidence problem would get in the way of my ability to study. I was nervous and agitated about being wrong and how people would react to me. My school and work started to suffer. Because of my inferiority complex, I couldn't go out. I was afraid of even going for shopping. I couldn't speak to people or make decisions: I hid myself away and felt like a real loser.

Questions :

38. **What problems did the narrator feel when he reached high school ?**
39. **How did narrator's inferiority complex stop his growth?**
40. **Read the following passage and write its summary. Suggest a suitable title to it:** (05)

Kalah was a small and beautiful village with a population of only 200. We took shelter in a Sarai, a small house with a kitchen and a hall, constructed for the pilgrims (people who

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

make a journey to holy place). The evening was very cold with temperature around 7-8° C degree temperature. It further dropped at night to 2-3° C. Our cook, who has joined us from Tyori cooked food for us. We had a welcome hot dinner followed by a sound sleep in the warmth of our sleeping bags. The morning in Kalah was beautiful. Everyone was at ease as it was an acclimatization (to become used to the conditions) halt. It was a rich mix in the true sense of the term as there were painters, writers, photographers, ornithologists and adventure lovers. Someone took a sketch book and a pencil and started sketching beautiful wooden house of the village.

• **Read the news clipping and answer the questions:** (05)

NEW DELHI : Giving an "important message", Prime Minister Narendra Modi on Wednesday announced that India has successfully tested its first anti-satellite missile system, code-named 'Mission Shakti.' "India has entered its name as an elite space power. An anti-satellite weapon ASAT, successfully targeted a live satellite on a low earth orbit (LEO)," P.M. Modi said.

The Prime Minister also stated that shooting down a LEO satellite is a rare achievement and was completed successfully within three minutes of launch. The mission was led by the Defense Research and Development Organisation (DRDO), aimed at strengthening India's overall security. The LEO satellite was orbiting at an altitude of 300 km. P.M. Modi said.

The Prime Minister also said that India's action was not directed against any country and no international laws or treaties were breached. The mission was a highly complex one and was conducted at extremely high speed with remarkable precision, P.M. Modi said. It shows outstanding scientists and the success of our space programme, he added.

Questions :

41. **What is this news clip about?**
42. **Why is the Mission Shakti considered as a rare achievement?**
43. **Who led the Mission Shakti? Why?**
44. **At what height was the LEO satellite orbiting?**
45. **How was the mission, according to P.M.?**

• **Read the stanzas and answer the questions:** (06)

Where words come out from the depth of truth
Where tireless striving stretches its arms towards perfection
Where the clear stream of reason has not lost its way
Into the dreary desert sand of dead habit
Where the mind is led forward by Thee
Into ever-widening thought and action
Into that heaven of freedom, my father, let my country awake.

Questions :

46. **Name the qualities the poet wishes to see in his countrymen.**
47. **Who referred to as "Thee" and "my Father" ?**
48. **What does the poet refer by 'dead habit' ?**

Returns the heaven's greeting-
In robes of white
Bathed in golden light-

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

Where earth and sky are meeting,
And the mountain dews
And mellow hues
Paint her cheeks with fairy fingers,

Questions :

49. What does the Queen of Himalaya wear?
50. How does the nature paint the cheeks of Kangchenjunga?
51. Write two pairs of rhyming words from the above stanza.

SECTION : D

- **Do as directed :** (04)
  52. Bhakti saw an accident at the crossroads. The driver drove the bus carrying school children very fast. She called the ambulance for help quickly.
Start like this : An accident was seen _____.
  53. A National park had a defined boundary, through which no person could get into without permission. The visitors could observe the park by a vehicle which routed through defined trails.
Start like this : A National park has a _____.
- **Render the following dialogue into indirect speech:** (03)

"Let's visit the science exhibition", said Rajvi.
"What a good suggestion ! We'll surely go", said Dhyey.
"Thank you."
"Is it worth-visiting ?"
"Certainly."
- **Complete the sentences choosing correct option :** (05)
  55. Soniya studies so seriously ..... (Expressing result)
    - (A) as she misses to watch her favourite TV serial.
    - (B) that she forgets to have her breakfast.
    - (C) that she could forget to invite me.
    - (D) as her brother does.
  56. Wear such a T-shirt..... (Talking about thing in relation to something)
    - (A) as is printed.
    - (B) which is attractive.
    - (C) so you can be easily identified.
    - (D) A & B
  57. Mihir counts the currency notes ..... (Expressing the manner of action)
    - (A) as if he were a cashier.
    - (B) as fast as a banker.
    - (C) as a cashier does.
    - (D) as he is a money lender.

58. When I was young,..... (Expressing habitual action in the past)

- (A) I used to bunk the class.
- (B) I protected the tree near by his home.
- (C) I stood first in the running race.
- (D) I was punished by my teacher.

59. Dharm will either ..... (Expressing alternative choice)

- (A) go to circus or to the cinema house.
- (B) like his gift than his suggestion.
- (C) enjoy Kathiyavadi dish rather than Punjabi dish.
- (D) accept or reject his friend's proposal.

60. Combine the following sentences to make a meaningful sentence: (03)

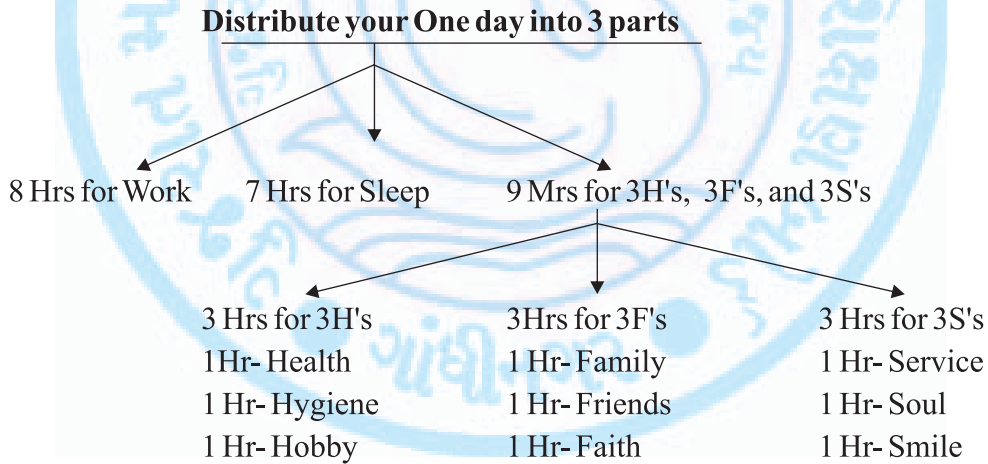
That cheque did not get cleared. The cheque was drawn to be in favour of her friend.
Smita had insufficient balance in her bank account.

61 to 64 - Complete the passage choosing the correct option from the brackets: (04)

His presence is always a cause of _ 61 _ (irritate / irritation / irritated) to her. It is because he has insulted her several times without _ 62 _ (any/some/every) reason. She makes herself _ 63 _ (take / to take / took) any responsibility without his help. She is now able to handle _ 64 _ (a / an / the) worst situation.

SECTION : E

65. Study the following tree diagram and describe it in about 80 words: (05)

66. Write a paragraph in about 150 words using the key words: (08)

Women Empowerment

(Points: What is women empowerment? -problems with women empowerment - remedies for the upliftment of women - role of family in women empowerment - government's efforts for the progress of women - things still need to do for women empowerment)

OR

Importance of forests

(Points: different types of trees - benefits of trees: water scarcity/ oxygen/global/ day to day life/ cutting of trees-duty of government-role of common men)

OR

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

Stress Management

(Points : What is stress ? - raise mental capacity- rational decision - avoid over thinking - develop positivity - believe in 'I can'- practice meditation)

67. You are invited to speak on Importance of Yoga. Draft a speech in about 100 words. (06)

(Points: What is yoga ?, a holistic exercise, physical development, mental development, spiritual development, gives long and healthy life)

OR

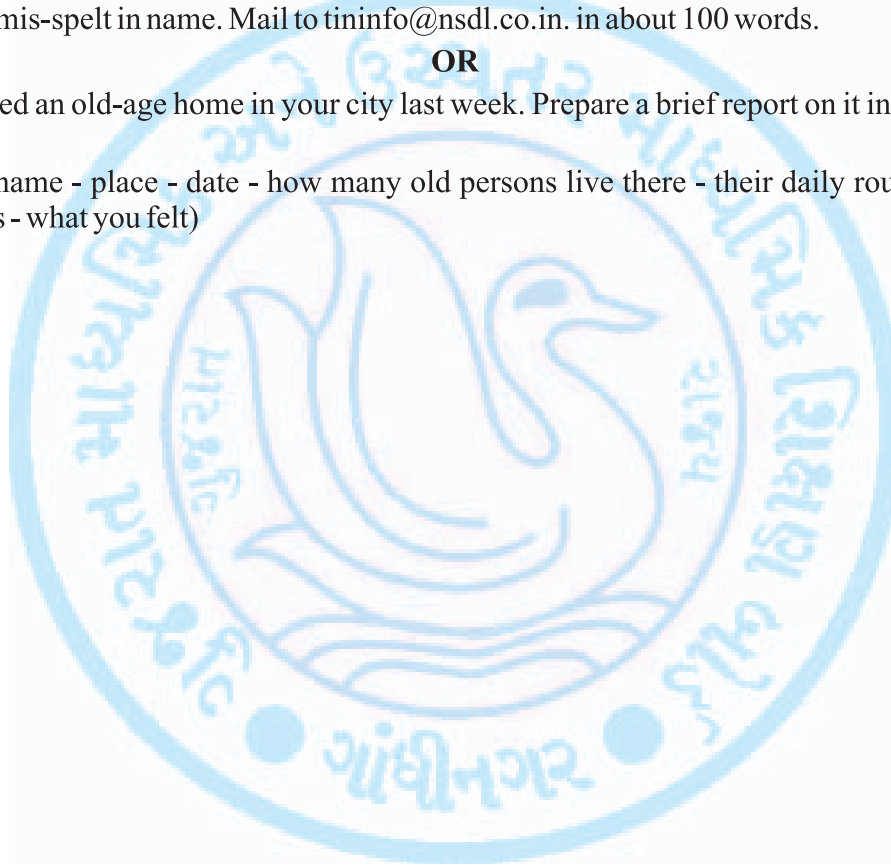
Dhyey Prajapati from 'Shantam', Block no. 10, Akashganga society, Junagadh wants to apply for the post of an accountant to the manager, KRS Health Care, Shivaji road, Pune-411002.

68. You are Mehul Prajapati from Vanganga society, Vadodara. Your PAN card provided to you is mis-spelt in name. Mail to tininfo@nsdl.co.in in about 100 words. (05)

OR

You visited an old-age home in your city last week. Prepare a brief report on it in about 100 words.

(Points: name - place - date - how many old persons live there - their daily routine- their problems - what you felt)

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : સંસ્કૃત (129) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

નોંધ: આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સ વગેરેના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન(A)	ઉચ્ચ વૈચારિક કૌશલ્ય		કુલ
				સંયોજન/વિશ્લેષણ	અનુમાન/મૂલ્યાંકન	
ગુણ	30	35	20	11	04	100
ટકા %	30 %	35 %	20 %	11 %	04 %	100 %

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	પ્રશ્નનો પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા	કુલ ગુણ
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	20	20
2.	અતિ ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (VSA)	10	10
3.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-I)	09	16
4.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-II)	08	18
5.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	12	36
કુલ		59	100

વિભાગ પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	વિભાગનું નામ	ગુણ
1	વિભાગ-A પદ્ય	20
2.	વિભાગ-B ગદ્ય	20
3.	વિભાગ-C ગદ્ય-પદ્ય (મિશ્ર)	20
4.	વિભાગ-D ગદ્ય-પદ્ય (અપઠિત)	20
5.	વિભાગ-E સંસ્કૃત સાહિત્ય પરિચય, ન્યાય પરિચય, અલંકાર પરિચય, છંદ પરિચય	20
કુલ		100

* પ્રકરણ-2 માંથી જ શ્લોકપૂર્તિનો પ્રશ્ન પૂછવો એવું નિયત કરેલ છે.

* પ્રકરણ-8 માંથી જ અર્થવિસ્તારનો પ્રશ્ન પૂછવો એવું નિયત કરેલ છે.

* પ્રશ્નક્રમાંક-25 (ગદ્યાર્થગ્રહણ-પઠિત) માટે પ્રકરણ-11, 15, 16 માંથી જ પૂછવું એવું નિયત કરેલ છે.

* પ્રશ્નક્રમાંક-32 માટે નાટ્યાંશ પાઠ -13, 14, 18, 20 માંથી જ પૂછવું એવું નિયત કરેલ છે.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : સંસ્કૃત (129) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

કુલ ગુણ : 100

પ્રકરણ / વિભાગ અનુસાર ગુણભાર :

ક્રમ	પાઠ/પ્રકરણનું નામ	ગુણભાર	ક્રમ	પાઠ/પ્રકરણનું નામ	ગુણભાર
1.	વેદામૃતમ્	03	14.	વિવાહસંસ્કાર:	05
2.	સ્મૃતિરસસુધા	05	15.	નમો મહર્ષયે નિત્યમ્	05
3.	સન્તિ મે ગુરવો રાજન્	03	16.	પુત્તલિકાપરીક્ષા	03
4.	સચ્ચુહુધીહ પાવકમ્	03	17.	આશ્રમવર્ણનમ્	02
5.	યક્ષ-યુધિષ્ઠિરસંવાદ:	03	18.	પરિતુષ્ટા યાસ્યતિ	02
6.	પ્રણમામિ મુદા	04	19.	પુસ્તકસ્ય આત્મવૃત્તાન્ત:	04
7.	સુભાષિતમધુબિન્દવ:	06	20.	મુદ્દા નામ ધનં પ્રોક્તમ્	02
8.	જ્ઞેયં રૂપં તદેવ મે	04	•	અભ્યાસ-1 ન્યાય પરિચય	04
9.	કિં વૈદ્યેન પ્રયોજનમ્	05	•	અભ્યાસ-2 અલંકાર પરિચય	02
10.	અન્યોક્તય:	05	•	અભ્યાસ-3 છંદ પરિચય	02
11.	દ દ દ ઇતિ	04	•	સંસ્કૃત સાહિત્ય પરિચય	12
12.	કઙ્ કણસ્ય તુ લોભેન	04	•	અપઠિતમ્	04
13.	અનપરાહ્લા અત્રભવતી	04		કુલ ગુણ	100

નોંધ : અપઠિતનો પ્રશ્ન વિદ્યાર્થીઓની વયકક્ષાને ધ્યાનમાં રાખી ગદ્ય સમીક્ષા પસંદ કરવી.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : સંસ્કૃત (129) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

- સૂચનાઓ : (1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગ છે. દરેક વિભાગ વીસ (20) ગુણનો છે.
(2) પ્રશ્નની જમણી બાજુના અંક તેના ગુણ દર્શાવે છે.

વિભાગ-A

- અધોલિખિતાનાં પદ્યાનામ્ અનુવાદં કુરુત । (કયોશ્ચિત્ દ્વયોઃ) [08]
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 1
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 2
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 3
- અધોલિખિતસ્ય સંસ્કૃત પ્રશ્નસ્ય ઉત્તરં સંસ્કૃતે દીયન્તામ્ । [02]
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 4
અથવા
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 4
- અધોલિખિતાનાં શબ્દાનામ્ ઉપરિ વિવરણાત્મિકાં ટિપ્પણીં લિખત । [02]
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 5
અથવા
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 5
- પદ્યસ્ય પૂર્તિ કુરુત । [03]
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 6
અથવા
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 6
- અધોલિખિતાનાં પ્રશ્નાનાં વિકલ્પેભ્યઃ યચિતં વિકલ્પં ચિત્વા ઉત્તરં લિખત । [05]
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 7
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 8
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 9
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 10
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 11

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

વિભાગ-B

- અધોલિખિતસ્ય ગદ્યખण्डस्य अनुवादं कुरुत । (कयोश्चित् द्वयोः) [08]
प्रश्न क्रमांक : 12
प्रश्न क्रमांक : 13
प्रश्न क्रमांक : 14
- अधोलिखितस्य प्रश्नस्य संस्कृत भाषायाम् उत्तरं लिखत । [02]
प्रश्न क्रमांक : 15
अथवा
प्रश्न क्रमांक : 15
- विवरणात्मिकां टिप्पणीं लिखत । [02]
प्रश्न क्रमांक : 16
अथवा
प्रश्न क्रमांक : 16
- अधोदत्तानां रिक्तस्थानानां पूर्तिं कुरुत । [03]
प्रश्न क्रमांक : 17
प्रश्न क्रमांक : 18
प्रश्न क्रमांक : 19
- अधोदत्तानां प्रश्नानां विकल्पेभ्यः उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत । [05]
प्रश्न क्रमांक : 20
प्रश्न क्रमांक : 21
प्रश्न क्रमांक : 22
प्रश्न क्रमांक : 23
प्रश्न क्रमांक : 24

વિભાગ-C

- अधोदत्तं गद्यखण्डं पठित्वा संस्कृत प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृत भाषायां लिखत । [04]
प्रश्न क्रमांक : 25 (A)
(B)
(C)
(D)
- समीक्षात्मिकां टिप्पणीं लिखत । (कयोश्चित् द्वयोः) [06]
प्रश्न क्रमांक : 26
प्रश्न क्रमांक : 27
प्रश्न क्रमांक : 28

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- અધોદત્તં સસંદર્ભ સ્પષ્ટીકરણં કુરુત । (કયોશ્ચિત્ દ્વયોઃ) [06]
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 29
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 30
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 31
- અધોદત્તં વાક્યં કઃ વદતિ ઇતિ ચિત્વા લિખત । [04]
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 32 (A)
(B)
(C)
(D)

વિભાગ-D

- અધોલિખિતં અનુચ્છેદં પઠિત્વા પ્રશ્નાનામ્ ઉત્તરાણિ સંસ્કૃત ભાષાયાં લિખત । [04]
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 33 (A)
(B)
(C)
(D)
- અધોદત્તાનાં પ્રશ્નાનાં ગુર્જરભાષાયામ્ ઉત્તરાણિ લિખત । (કેષાંશ્ચિત્ ત્રયાણામ્) [06]
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 34
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 35
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 36
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 37
- અર્થવિસ્તારં કુરુત । [03]
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 38
અથવા
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 38
- અધોદત્તાનાં રિક્તસ્થાનાનાં પૂર્તિ કુરુત । [03]
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 39
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 40
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 41
- અધોદત્તાન્ શ્લોકાંશાન્ યોજયત । [04]
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 42
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 43
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 44
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 45

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

વિભાગ-E

- પરિચયાત્મિકાં ટિપ્પણી લિખત । (કયોશ્ચિત્ દ્વયોઃ) [08]
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 46
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 47
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 48
- ન્યાયં સ્પષ્ટં કુરુત ॥ [02]
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 49
અથવા
પ્રશ્ન ક્રમાંક : 49
- પ્રશ્ન ક્રમાંક : 50 ન્યાય વિષયક : વૈકલ્પિક પ્રશ્ન : । [01]
- પ્રશ્ન ક્રમાંક : 51 ન્યાય વિષયક : વૈકલ્પિક પ્રશ્ન : । [01]
- પ્રશ્ન ક્રમાંક : 52 છન્દ વિષયક : વૈકલ્પિક પ્રશ્ન : । [01]
- પ્રશ્ન ક્રમાંક : 53 છન્દ વિષયક : વૈકલ્પિક પ્રશ્ન : । [01]
- પ્રશ્ન ક્રમાંક : 54 અલંકાર વિષયક : વૈકલ્પિક પ્રશ્ન : । [01]
- પ્રશ્ન ક્રમાંક : 55 અલંકાર વિષયક : વૈકલ્પિક પ્રશ્ન : । [01]
- પ્રશ્ન ક્રમાંક : 56 શાસ્ત્રીયકૃતિ અન્તર્ગત: આયુર્વેદ વિષયક : વૈકલ્પિક પ્રશ્ન : । [01]
- પ્રશ્ન ક્રમાંક : 57 શાસ્ત્રીયકૃતિ અન્તર્ગત: આયુર્વેદ વિષયક : વૈકલ્પિક પ્રશ્ન : । [01]
- પ્રશ્ન ક્રમાંક : 58 શાસ્ત્રીયકૃતિ અન્તર્ગત: ઋગ્વેદ વિષયક : વૈકલ્પિક પ્રશ્ન : । [01]
- પ્રશ્ન ક્રમાંક : 59 શાસ્ત્રીયકૃતિ અન્તર્ગત: ઋગ્વેદ વિષયક : વૈકલ્પિક પ્રશ્ન : । [01]

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24 માટે
ધોરણ-12 : સંસ્કૃત (129) (સામાન્ય પ્રવાહ)
વાર્ષિક પરીક્ષા
નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

- સૂચનાઓ : (1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગ છે. દરેક વિભાગ વીસ (20) ગુણનો છે.
(2) વિકલ્પો આંતરિક આપેલા છે.
(3) પ્રશ્નના જમણી બાજુના અંક તેના ગુણ દર્શાવે છે.

(વિભાગ-A)

- અધોલિખિતાનાં પદ્યાનામ્ અનુવાદં કુરુત । (કયોશ્ચિત્ દ્વયોઃ) [08]
- નીચે આપેલા પદ્યખંડોનો અનુવાદ કરો. (કોઈપણ બે)
  - (1) ભવતાપહરે લલિતે મધુરે
શ્રુતિજ્ઞાન કરે વિદિતે સુખદે ॥
ભવભૂતિકરે ભવતુષ્ટિપ્રદે
મયિ ધેહિ યશો ધવલં વિમલમ્ ॥
  - (2) કસ્ત્વં શૂલી મૃગય ભિષજં નીલકળ્પઃ પ્રિયેઽહં
કેકામેકાં કુરુ પશુપતિઃ નૈવ દૃષ્ટે વિષાણે ।
સ્થાણુર્મુગ્ધે ન વદતિ તરુજીવિતેશઃ શિવાયાઃ
ગચ્છાટવ્યામ્ ઇતિ હતવચાઃ પાતુ વશ્ચન્દ્રચુડઃ ॥
  - (3) ભોજનાન્તે પિબેત્ તક્રં દિનાન્તે ચ પિબેત્ પયઃ ।
નિશાન્તે ચ પિબેત્ વારિ કિં વૈદ્યેન પ્રયોજનમ્ ॥
આહારં પચતિ વહ્નિઃ દોષાનાહારવર્જિતઃ ।
ધાતૂન્ ક્ષીણેષુ દોષેષુ જીવિતં ધાતુસંક્ષયે ॥
- અધોલિખિતસ્ય સંસ્કૃતપ્રશ્નસ્ય ઉત્તરં સંસ્કૃતે લીયન્તામ્ । [02]
નીચે આપેલ સંસ્કૃત પ્રશ્નો ઉત્તર સંસ્કૃતમાં લખો.
  - (4) નૌઃ કુત્ર ન ગચ્છતિ ?
અથવા
  - (4) પ્રકૃતિતઃ સ્વચ્છઃ કિમ્ અસ્તિ ?
- અધોલિખિતાનાં શબ્દાનામ્ ઉપરિ વિવરણાત્મિકાં ટિપ્પણીં લિખત । [02]
નીચે આપેલા શબ્દો પર વિવરણાત્મક નોંધ લખો.
  - (5) ધાતવઃ
અથવા
  - (5) શિવસઙ્કલ્પં મનઃ
- પદ્યસ્ય પૂર્તિં કુરુત । [03]
શ્લોક પૂર્ણ કરો.
  - (6) સર્વં પરવશં..... સુખદુઃખયોઃ ॥
અથવા

गुजरात माध्यमिक अने उच्चतर माध्यमिक शिक्षण बोर्ड, गांधीनगर

- (6) यथान्नं मधुसंयुक्तं ..... भेषजं महत् ॥
- अधोदत्तानां प्रश्नानां विकल्पेभ्यः उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत । [05]
नीचे आपेला प्रश्नांना विकल्पोभांथी योग्य विकल्प शोधीने साथो विकल्प लखो.
- (7) तनूनाम् ..... धेहि ।
(A) चित्तिम् (B) अरिष्टिम् (C) स्वाद्मानम् (D) सुभगत्वम्
- (8) अचलता कस्य गुणः ?
(A) पृथ्व्याः (B) जलस्य (C) सूर्यस्य (D) भ्रमरस्य
- (9) केषां जनानां पराभवः अपि उत्सवः भवति ?
(A) मायिनाम् (B) विद्विषाम् (C) मुनीनाम् (D) मानिनाम्
- (10) निर्मातारः स्वयं कुत्र वसन्ति ?
(A) भवने (B) कुटिरे (C) नगरे (D) गृहे
- (11) आतुरस्य कः मित्रम् ?
(A) भिषक् (B) सार्थः (C) भार्या (D) दानम्

(विभाग-B)

- अधोलिखितस्य गद्यखण्डस्य अनुवादं कुरुत । (कयोश्चित् द्वयोः) [08]
नीचे आपेला गद्यखंडोनुं भाषांतर करो: (कोईपण दो)
- (12) ग्रन्थरहितः कश्चित् जिज्ञासुः बालः मित्रं मां याचते । परं कृपणः असौ दुर्योधनः युधिष्ठिराय राज्यमिव न ददाति । कश्चित् ददाति चेत् कर्णस्य कवचकुण्डलमिव महता हर्षेण ददाति । केचन मां परीक्षासाधनमिव कल्पयन्ति । केचन स्नेहवशात् केचन नियमवशात् अपरे च प्रदर्शनवशात् मां स्वेन सह विद्यालयम् आनयन्ति ।
- (13) यजमानः - अनुक्रमेण प्रचलने किं प्रयोजनाम् ?
पुरोहितः - एवं हि मन्यते यत् गृहस्थाश्रमस्य नाना विधानि कार्याणि सुशीलायाः सौजन्यशालिन्याः धर्मपत्न्याः मार्गदर्शने सम्पन्नानि भवन्ति । अतः एतादृशे क्रमे तेषु तेषु कार्येषु कन्यायाः नेतृत्वं स्यात् वरश्च तस्याः अनुकरणं कुर्यात् - इत्येवं कर्तव्यमेकं सूचितं भवति ।
- (14) तद्भवतां विनोदाय काककूर्मादीनां विचित्रां कथां कथयिष्यामि । राजपुत्रैः उक्तम् - आर्य ! कथयतु । पण्डित उवाच - श्रुणत यूयम् । सम्प्रति मित्रलाभः प्रस्तूयते । तत्र इयं प्रथमा कथा ।
कङ्कणस्य तु लोभेन मग्नः पङ्के सुदुस्तरे ।
वृद्ध व्याघ्रेण सम्प्राप्तः पथिकः सम्मृतो यथा ॥
- अधोदत्तस्य प्रश्नस्य संस्कृतभाषायाम् उत्तरं लिखत । [02]
नीचे आपेला प्रश्नो जवाब संस्कृतभां लखो.
- (15) पुत्रं हिंसितं ज्ञात्वा मुनिः दशरथं किम् उक्तवान् ?
अथवा
- (15) महर्षिदयानन्दस्य जन्म कुत्र अभवत् ?

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- વિવરણાત્મિકાં ટિપ્પણીં લિખત । [02]
વિવરણાત્મક નોંધ લખો.
- (16) આર્યસમાજ: અથવા (16) સપ્તપદી
- અધોદત્તાનાં રિક્તસ્થાનાનાં પૂર્તિ કુરુત । [03]
નીચે આપેલી ખાલી જગ્યા પુરો.
- (17) ..... સ્વભાવતઃ લુબ્ધાઃ સન્તિ । (મનુષ્યાઃ, અસુરાઃ)
- (18) મહર્ષિણા ..... શપ્તઃ આસીત્ । (દશરથઃ, રાવણઃ)
- (19) ચક્ષુરાગઃ ..... ન પરકલત્રેષુ । (શુકેષુ, કોકિલેષુ)
- અધોદત્તાનાં પ્રશ્નાનાં વિકલ્પેભ્યઃ યચિતં વિકલ્પં ચિત્વા ઉત્તરં લિખત । [05]
નીચે આપેલા પ્રશ્નોના વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ શોધીને સાચો વિકલ્પ લખો.
- (20) પ્રજાપતિઃ કં વર્ણં પ્રોક્તવાન્ ?
(A) ચ (B) દ (C) મ (D) પ
- (21) વિવાહસંસ્કારાવસરે વધૂવરૌ કં પરિક્રામતઃ ?
(A) કુમ્ભમ્ (B) વરમ્ (C) યજ્ઞાગ્નિમ્ (D) યજ્ઞકુણ્ડમ્
- (22) આશ્રમે ધ્રાન્તિ કુત્ર ન આસીત્ ?
(A) યજ્ઞકર્મણિ (B) શાસ્ત્રેષુ (C) મનઃસુ (D) વ્રતેષુ
- (23) કા પરિતુષ્ટા યાસ્યતિ ?
(A) અલ્પમૂલ્યા (B) ચેટી (C) વસન્તસેના (D) રત્નાવલી
- (24) આધુનિકકાલે કીદૃશી મુદ્રા વર્તતે ?
(A) પાષાણમયી (B) સુવર્ણમયી (C) કાર્ગજી (D) કાષ્ઠમયી

(વિભાગ - C)

- અધોદત્તં ગદ્યખંડં પઠિત્વા સંસ્કૃત પ્રશ્નાનામ્ ઉત્તરાણિ સંસ્કૃતભાષાયાં લિખત । [04]
નીચે આપેલા ગદ્યખંડને વાંચીને સંસ્કૃત પ્રશ્નોના જવાબ સંસ્કૃતમાં લખો.
- (25) અસ્તિ દક્ષિણારણ્યે એકઃ વ્યાઘ્રઃ । સઃ સ્નાતઃ કુશહસ્ત સરસ્તીરે બ્રૂતે - ભો ભોઃ પાન્થાઃ ! ઇદં સુવર્ણઙ્કણં ગૃહ્યતામ્
તતઃ લોભાકૃષ્ટેન કેનચિત્ પાન્થેન આલોચિતં યત્ ભાગ્યેન ઇતત્ સમ્ભવતિ । કિન્તુ અસ્મિન્ આત્મસન્દેહે પ્રવૃત્તિઃ ન
વિધેયા ।
પ્રશ્નાઃ (A) દક્ષિણારણ્યે કઃ અસ્તિ ?
(B) વ્યાઘ્રઃ કીદૃશઃ કુત્ર તિષ્ઠતિ ?
(C) વ્યાઘ્રઃ કિં બ્રૂતે ?
(D) લોભાકૃષ્ટેન પાન્થેન કિમ્ આલોચિતમ્ ?
- સમીક્ષાત્મિકાં ટિપ્પણીં લિખત । (કયોશ્ચિત્ દ્વયોઃ) [06]
સમીક્ષાત્મક નોંધ લખો. (કોઈપણ બે)
- (26) જ્ઞાનની પ્રાપ્તિના સાધન તરીકે ગુરુ
- (27) પુત્તલિકા પરીક્ષા પાઠમાંથી મળતો બોધ તમારા શબ્દોમાં આલેખો.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

(28) દશરથને મળેલો શાપ

- અધોદત્તં સસંદર્ભં સ્પષ્ટીકરણં કુરુત । (કયોશ્ચિત્ દ્વયોઃ)
નીચે આપેલા સંસદર્ભ સમજાવો. (કોઈપણ બે)

[06]

(29) ચાટુશતૈઃ ચ ભુઙ્ક્તે ।

(30) કિં વૈદ્યેન પ્રયોજનમ્ ।

(31) પરિતુષ્ટા યાસ્યતિ ।

- અધોદત્તં વાક્યં કઃ વદતિ ઇતિ ચિત્વા લિખત ।
નીચે આપેલા વાક્ય કોણ બોલે છે તે શોધીને લખો.

[04]

(32) (A) યા માં રાજાનમિચ્છતિ । (વિજયા, ભરતઃ)

(B) તત્ર પ્રદક્ષિણાનામ્ના પ્રસિદ્ધો વિધિરેકઃ । (યજમાનઃ, પુરોહિતઃ)

(C) અરે મૂર્ખ ! અક્ષરપદે પરિવર્તય । (વિદૂષકઃ, ચેટઃ)

(D) ધાતુમયી મુદ્રા પ્રાચીનતરા અસ્તિ । (શિષ્યઃ, ગુરુઃ)

(વિભાગ-D)

- અધોલિખિતમ્ અનુચ્છેદં પઠિત્વા પ્રશ્નાનામ્ ઉત્તરાણિ સંસ્કૃતભાષાયાં લિખત ।
નીચે આપેલ ગદ્યખંડ વાંચીને પ્રશ્નોના જવાબ સંસ્કૃતમાં લખો.

[04]

(33) અકબરસ્ય આસ્થાને તાનસેન નામા અદ્વિતીયઃ ગાયકઃ આસીત્ દીપકરાગાલાપનેન સઃ અચિરાત્ એવ રુગ્નઃ જાતઃ । દીપકરાગાલાપનેન તસ્ય શરીરે ઉત્પન્ના ઉષ્ણતા ન શાન્તા એવ । તસ્યા ઉપશમનાર્થમ્ એકઃ એવ ઉપાયઃ યત્ અન્યેન કેનચિત્ અત્યન્તં મેધાવિના સંગીતજ્ઞેન ગીયમાનં મલ્હારરાગાલાપનં શ્રોતવ્યમ્ ।

પ્રશ્ના :

- (A) અકબરસ્ય આસ્થાને અદ્વિતીયઃ ગાયકઃ કઃ આસીત્ ?
- (B) તાનસેનઃ અચિતરાત્ કિં અભવત્ ?
- (C) કેન કારણેન તાનસેનસ્ય શરીરે ઉત્પન્ના ઉષ્ણતા ન શાન્તા એવ અભવત્ ?
- (D) શરીરે ઉત્પન્ના ઉષ્ણતાયાઃ ઉપશમનાર્થ કઃ એવ ઉપાયઃ ?

- અધોદત્તાનાં પ્રશ્નાનાં ગુર્જરભાષાયામ્ ઉત્તરાણિ લિખત ।

[06]

નીચે આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ ગુજરાતી ભાષામાં લખો. (કોઈપણ ત્રણ)

(34) શઠ લોકો ભોળા લોકોને કઈ રીતે હણી નાંખે છે ?

(35) “દ” વર્ણના માધ્યમથી કયા ગુણોનો ઉપદેશ કરવામાં આવ્યો છે ?

(36) આશ્રમમાં ચંચળતાની સ્થિતિ શી હતી ?

(37) ધાતુઓની મુદ્રાની વિશેષતાઓ કઈ કઈ છે ?

- અર્થવિસ્તારં કુરુત । અર્થવિસ્તાર કરો.

[03]

(38) આવિષ્કારં નવં કૃત્વા દુઃખં પરિહરન્તિ યે ।

પ્રેયો વૈજ્ઞાનિકાઃ સન્તિ તસ્માત્ રુપં તે એવ મે ॥

અથવા

(38) વિદ્યાદાને સદા રક્તાઃ સંસ્કારસેચને તથા ।

શિક્ષયન્તિ સમાજં યે તસ્માત્ રુપં ત એવ મે ॥

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- અધોદત્તાનાં રિક્તસ્થાનાનાં પૂર્તિ કરુત । [03]
નીચે આપેલી ખાલી જગ્યા પૂરો.
(39) दिवं यश्चके ..... । (मूर्धानम्, आस्यम्)
(40) बहुमित्रकरं ..... लभते । (दुःखम्, सुखम्)
(41) ..... उत्पत्तिः निष्कला ? (इन्दोः, नलिन्याः)
- अधोलिखितान् श्लोकांशान् योजयत । [04]
નીચે આપેલા શ્લોકાંશોને જોડો.
(42) दुःखभागी च सततं – कस्त्वां निरोद्धुं क्षमः ।
(43) इन्द्र श्रेष्ठानि द्रविणानि धेहि – परमार्थश्च मे मतम् ।
(44) आनृशंस्यं परो धर्मः – चित्तिं दक्षस्य सुभगत्वमस्मे ।
(45) त्वं चेन्नीचपथेन गच्छसि पयः – व्याधितोऽल्पायुरेव च ।

(વિભાગ - E)

- परिचयात्मिकां टिप्पणीं लिखत । (क्योश्चित् द्वयोः) [08]
પરિચયાત્મક નોંધ લખો. (કોઈપણ બે)
(46) रघुवंशम्
(47) मृच्छकटिकम्
(48) संस्कृत नीतिकथाओ.
- न्यायं स्पष्टं कुरुत ।
ન્યાય સમજાવો.
(49) उषरवृष्टिन्यायः अथवा (49) नदीसमुद्रन्यायः [02]
(50) ‘જે કાર્ય આપણો વ્યાપાર નથી તે કાર્યમાં પ્રવૃત્ત થવું જોઈએ નહીં’ આવી દર્શાવવા માટે કયો ન્યાય પ્રયોજાય છે ? [01]
(A) अव्यापार-व्यापारन्यायः (B) इक्षुरसन्यायः (C) उपसर्गन्यायः (D) रज्जुसर्पन्यायः
(51) ‘મનુષ્યે પોતાના શ્રેષ્ઠ સ્વભાવને જાળવી રાખવા સતત પ્રયત્ન કરવાના છે.’ આ બાબત સમજાવવા કયો ન્યાય ઉપયોગી છે. [01]
(A) उषरवृष्टिन्यायः (B) कण्टकविद्धन्यायः (C) अग्निशिखान्यायः (D) जलमन्थनन्यायः
(52) આર્ચા છંદમાં કુલ કેટલી માત્રા હોય છે ? [01]
(A) 51 (B) 50 (C) 48 (D) 57
(53) ‘महामेघः क्षारं पिबति कुरुते वारि मधुरम्’ । [01]
પંક્તિમાં રહેલા છંદનું નામ લખો.
(A) वसंततिलका (B) शिખरिणी (C) वंशस्थ (D) आर्चा
(54) કયા અલંકારમાં દ્વિઅર્થી શબ્દનો પ્રયોગ થાય છે ? [01]
(A) व्याजस्तुति (B) विरोध (C) श्लेष (D) अर्थान्तरन्यास
(55) ‘જ્યાં વિરોધ ન હોવા છતાં વિરોધ દર્શાવવામાં આવ્યો હોય’ ત્યારે કયો અલંકાર બને છે ? [01]
(A) विरोध (B) श्लेष (C) व्याजस्तुति (D) अर्थान्तरन्यास
(56) ભારતીય પરંપરા અનુસાર આયુર્વેદના કેટલા અંગો છે ? [01]
(A) બાર (B) ચાર (C) આઠ (D) દસ
(57) ચરકના પ્રસિદ્ધ ગ્રંથનું નામ જણાવો. [01]
(A) सुश्रुतसंहिता (B) माधवनिदानम् (C) यरकसंहिता (D) भावप्रकाश
(58) જ્યોતિષને શાનું અંગ માનવામાં આવે છે ? [01]
(A) उपनिषद (B) वेद (C) वेदांग (D) आयुर्वेद
(59) વરાહમિહિર કોના ઉપાસક હતા ? [01]
(A) सूर्य (B) ईन्द्र (C) ब्रह्मा (D) शिव